

**ODPOVEĎ VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA SPRÁVU PRE VLÁDU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY O NÁVŠTEVE SLOVENSKEJ REPUBLIKY, KTORÚ
USKUTOČNIL EURÓPSKY VÝBOR NA ZABRÁNENIE MUČENIA A NEĽUDSKÉHO ČI
PONIŽUJÚCEHO ZAOBCHÁDZANIA ALEBO TRESTANIA (CPT)**

V DŇOCH 28. NOVEMBRA AŽ 9. DECEMBRA 2023

I. ÚVOD

A. Návšteva, správa CPT a následné aktivity

V úsilí o ďalší rozvoj medzinárodného dialógu medzi medzinárodnými orgánmi zriadenými zmluvami Rady Európy vrátane CPT (tzv. *treaty bodies*) Slovenská republika predkladá v požadovanom termíne, plniac si svoje medzinárodné záväzky, Odpoveď SR na Správu pre vládu SR o návšteve SR, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT) 28. novembra až 9. decembra 2023.

B. Konzultácie vedené delegáciou CPT a poskytnutá spolupráca

Slovenská republika hodnotí pozitívne doterajšie konzultácie s Výborom CPT, ktorý vykonal na Slovensku doposiaľ sedem pravidelných návštev (1995, 2000, 2005, 2009, 2013, 2018 a 2023) a bude naďalej vyvíjať úsilie na pokračovanie dobrej vzájomnej spolupráce.

II. SKUTOČNOSTI ZISTENÉ POČAS NÁVŠTEVY A NAVRHOVANÉ OPATRENIA

A. Zadržiavanie políciou K bodu č. 19 - Výbor CPT odporúča slovenským orgánom, aby pokračovali v úsilí boja proti zlému zaobchádzaniu zo strany policajtov, ktoré je nezákonné a podkopáva základnú dôveru medzi políciou a verejnosťou. Orgány by mali opäť vyslať jasný odkaz a pravidelne ho opakovať všetkým policajtom, a to aj počas pravidelných školení:

- že akákoľvek forma zlého zaobchádzania s osobami obmedzenými na slobode, vrátane slovného urážania, je nezákonná, neprofesionálna a neprijateľná a bude primerane potrestaná;
- že pri zadržaní sa nesmie použiť viac sily, ako je nevyhnutne potrebné, a že keď sa zadržané osoby dostanú pod kontrolu, nie je možné ich zasiahnuť;
- ak sa považuje za nevyhnutné spútať osobu, putá by za žiadnych okolností nemali byť príliš tesné¹ a mali by sa nasadzovať len na nevyhnutne potrebný čas;
- osoby zbavené slobody políciou by nikdy nemali byť spútané v stresových polohách (pozri tiež odporúčanie uvedené v bode 20).

Politike nulovej tolerancie voči zlému zaobchádzaniu a použitiu sily zo strany príslušníkov Policajného zboru (ďalej len „policajt“) iba v nevyhnutnej miere je v rámci Policajného zboru venovaná výrazná pozornosť. Politika nulovej tolerancie vychádza najmä zo zákona č. 171/1993 Z.

z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, v ktorom ustanovenie § 8 ukladá policajtom povinnosť pri vykonávaní služobnej činnosti dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Policajt je pri vykonávaní služobnej činnosti povinný dodržiavať ustanovenia nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 41/2022 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru (ďalej len „etický kódex“) a tiež dodržiavať rozkaz ministra vnútra Slovenskej republiky č. 2/2002 o úlohách na zvýšenie disciplíny príslušníkov Policajného zboru v znení rozkazu ministra vnútra Slovenskej republiky č. 63/2003.

Porušenie etického kódexu policajta je považované za porušenie služobnej disciplíny. Sankcie (disciplinárne opatrenia) za porušenie etického kódexu sú ustanovené v § 53 zákona č. 73/1998 Z.

z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej službe“), pričom podľa § 48 ods. 3 písm. a) zákona o štátnej službe je policajt povinný „plniť svedomite úlohy, ktoré sú mu uložené ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi a ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, ako aj úlohy uložené rozkazmi, nariadeniami, príkazmi a pokynmi nadriadených, ak bol s nimi riadne oboznámený.“. Disciplinárnu právomoc má podľa zákona o štátnej službe nadriadený.

V roku 2023 Centrum vzdelávania a psychológie sekcie personálnych a sociálnych činností Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v spolupráci s Akadémiou Policajného zboru v Bratislave pripravilo vzdelávaciu Príručku k etickému kódexu príslušníka Policajného zboru vydaného nariadením Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 41/2022 o etickom kódexe príslušníka

¹ Je potrebné poznamenať, že príliš tesné spútanie môže mať vážne zdravotné následky (napríklad niekedy spôsobuje vážne a trvalé poškodenie ruky (rúk)).

Policajného zboru, ktorá obsahuje aj praktické príklady k jednotlivým zásadám etického správania a profesijnej zodpovednosti.

Rozkazom prezidenta Policajného zboru č. 72/2022, ktorým bol novelizovaný rozkaz prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 o realizácii úloh na zabezpečenie odporúčaní Výboru CPT, bolo okrem iného uložená úloha zabezpečiť každoročne do 31. júla vykonanie preškolenia všetkých policajtov z príslušných ustanovení tretej hlavy zákona o Policajnom zbore, § 7 zákona č. 9/2010 Z.

z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov, etického kódexu a Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. Preškolenie je cielene zamerané na predpisy upravujúce oblasť základných ľudských práv a slobôd osôb, najmä vo vzťahu k netolerovaniu násillia a akýchkoľvek foriem zlého zaobchádzania s osobami obmedzenými na osobnej slobode s osobitným dôrazom na primeranosť použitia donucovacích prostriedkov.

S účinnosťou od 1. decembra 2023 bolo v pôsobnosti Úradu inšpekčnej služby zriadené oddelenie prevencie a podporných činností organizačného odboru za účelom garancie realizácie preventívnych programov pre policajtov, zameraných na predchádzanie protiprávnemu konaniu s efektívnym a včasným prijímaním opatrení na ich elimináciu a na zabezpečenie lektorskej činnosti preventívnych projektov. Pôsobenie označeného oddelenia tak smeruje k cielenej prevencii dovnútra Policajného zboru. Primárnou úlohou je eliminácia trestnej činnosti a inej protiprávnej činnosti policajtov, ako aj predchádzanie ich nežiadúcemu správaniu a konaniu, vrátane vytvárania žiaducich vzorcov správania a verbálneho vystupovania spôsobom zodpovedajúcim princípom Etického kódexu a povinnosti policajtov regulovaných v zákone o štátnej službe. Preventívne aktivity/školenia sú a naďalej budú pripravované a realizované tak, aby spĺňali účel a boli adresné v kontexte podnetov, sťažností a trestnej činnosti policajtov.

O skutočnosti, že politike nulovej tolerancie voči zlému zaobchádzaniu a použitiu sily zo strany policajtov iba v nevyhnutnej miere je v rámci Policajného zboru venovaná výrazná pozornosť, preukazuje aj situácia, keď počas návštevy Výboru CPT na oddelení policajného zaistenia operačného odboru Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Trnave bol zistený nesúlad rozsahu zranení u osoby obmedzenej na osobnej slobode so zraneniami zaznamenanými v písomnej dokumentácii. V uvedenej súvislosti odbor kontroly Prezídia Policajného zboru bezodkladne začal operatívnu kontrolu na Krajskom riaditeľstve Policajného zboru v Trnave a útvaroch v jeho pôsobnosti, v rámci ktorej boli zabezpečené s vecou súvisiace materiály. Vyhodnotením predmetných materiálov boli zistené skutočnosti, z ktorých vyplynulo podozrenie zo spáchania trestného činu policajtmi, na základe čoho bola predmetná operatívna kontrola skončená odstúpením podnetu vecne príslušnému Úradu inšpekčnej služby na ďalšie konanie.

V roku 2023 bolo tiež personálne posilnené oddelenie ľudskoprávnej agendy odboru kontroly Prezídia Policajného zboru, ktorého hlavnou činnosťou je prijímanie účinných opatrení smerujúcich k zabezpečeniu dodržiavania základných ľudských práv a slobôd osôb obmedzených na osobnej slobode v podmienkach Policajného zboru. V roku 2024 boli posilnené personálne stavy v rámci oddelenia kontroly odboru kontroly Prezídia Policajného zboru, čo má pozitívny dopad na výkon kontrolnej činnosti v oblasti dodržiavania právnych predpisov a interných predpisov, v ktorých sú implementované jednotlivé odporúčania Výboru CPT. Ďalej sú vykonávané operatívne kontroly s uvedeným zameraním využívajúce moment prekvapenia a to nielen zo strany odboru kontroly Prezídia Policajného zboru, ale aj zo strany ostatných odborných útvarov kontroly Policajného zboru.

Zároveň uvádzame, že kontroly so zameraním na dodržiavanie odporúčaní Výboru CPT boli zahrnuté tiež do Plánu kontrolnej činnosti Prezídia Policajného zboru na rok 2024.

Z uvedeného možno konštatovať, že Policajný zbor považuje ochranu osôb obmedzených na osobnej slobode pred krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním zo strany policajtov za jednu zo svojich priorít. Prípadné zistenia protiprávneho konania policajtov v tejto oblasti sú posudzované ako individuálne zlyhania, prešetrované príslušnými útvarmi Policajného zboru, resp. štátnymi orgánmi a sú vyvodzované dôsledky voči jednotlivým policajtom.

K používaniu donucovacích prostriedkov uvádzame, že každé takéto použitie donucovacieho prostriedku je policajtmí zaznamenávané v písomnom hlásení o použití donucovacieho prostriedku, pričom ak pri jeho použití bola spôsobená smrť, ujma na zdraví alebo škoda na majetku, nadriadený vyhodnocuje zákonnosť jeho použitia podľa zákona o Policajnom zbore. Zaznamenávanie údajov osôb obmedzených na osobnej slobode (okrem iného dátum a čas ich obmedzenia a prepustenia), ako aj povinnosť zaznamenávania časového rozpätia použitia pút je upravené v jednotlivých úlohách uložených rozkazom prezidenta Policajného zboru č. 111/2019.

Téma využívania a používania donucovacích prostriedkov je preberaná v základnej policajnej príprave v predmete „*služba poriadkovej polície, služba hraničnej a cudzineckej polície*“ v tematickom celku „*Používanie donucovacích prostriedkov podľa zákona o Policajnom zbore*“ a v predmete „*služba hraničnej a cudzineckej polície*“ v tematickom celku „*Praktické zručnosti policajta služby hraničnej a cudzineckej polície*“. V dôstojníckom štúdiu v predmete „*poriadková polícia*“ v téme „*Vybrané ustanovenia zákona o Policajnom zbore - zákonná úprava použitia donucovacích prostriedkov*“.

V rámci telesnej prípravy, metodických zamestnaní, inštruktáží a odbornej prípravy sú policajti inštruovaní a upozorňovaní, aby pri zadržiavaní osôb nepoužívali väčšiu silu, ako je nevyhnutne potrebná k úspešnému zvládnutiu zákroku, ako aj na to, že ďalšie bezdôvodné použitie donucovacích prostriedkov je neprípustné a v prípade zistenia takého protiprávneho konania zakračujúceho policajta bude toto konanie riešené v súlade s právnymi a internými predpismi. Služobné zákroky s použitím donucovacích prostriedkov sú vyhodnocované priamym nadriadeným policajta, ktorý hodnotí služobný zákrok komplexne podľa podmienok, za ktorých bol vykonaný a či použitie donucovacích prostriedkov bolo, prípadne nebolo v súlade s platnými právnymi predpismi.

V roku 2022 bol zo strany Prezídia Policajného zboru publikovaný metodický list – Použitie donucovacích prostriedkov a taktických postupov príslušníkov Policajného zboru, ktorého súčasťou sú aj obrázky a videá (dostupný všetkým policajtom na intranetovej stránke Ministerstva vnútra Slovenskej republiky /odbor výcviku Prezídia Policajného zboru – Metodika/), a ktorý bol novelizovaný dňa 01. júna 2023 ako aj dňa 03. mája 2024.

Prezídium Policajného zboru priebežne vyhodnocuje potrebu aktualizácie interných predpisov vo svojej pôsobnosti. Na základe uvedeného bude taktiež spracovaná novela rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 111/2019, v rámci ktorej bude prehodený rozsah aktuálneho preškoľovania policajtov z predmetnej problematiky.

K bodu č. 20 - Výbor CPT berie na vedomie doteraz prijaté opatrenia, ale opätovne vyzýva slovenské orgány, aby prijali ďalšie opatrenia - aj na legislatívnej úrovni - na ukončenie praxe pripútavania zadržaných osôb k pevným predmetom v policajných zariadeniach. Z policajných zariadení by mali byť odstránené všetky nástenné držiaky alebo podobné predmety na pripútanie osôb, a to aj zo všetkých "určených priestorov".²

² Pozri aj [odporúčanie](#) CM/Rec(2021)2 Výboru ministrov členským štátom o opatreniach proti obchodovaniu s tovarom používaným na trest smrti, mučenie a iné kruté, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie, ktoré *okrem iného* považuje putá na spútavanie ľudí určené na ukotvenie do steny, podlahy alebo stropu za "tovar a vybavenie, ktoré je vo svojej podstate zneužívateľné", a požaduje, aby členské štáty prijali opatrenia na zabránenie a zákaz ich dovozu, vývozu alebo tranzitu z ich jurisdikcie, do nej alebo cez ňu.

Oprávnenie policajta použiť putá a pripútať osobu aj k vhodnému predmetu je umožnené v zmysle § 52 ods. 1, ods. 2 zákona o Policajnom zbore.

Podľa rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 sú policajti povinní používať putá vrátane pripútavania osôb obmedzených na osobnej slobode k vhodnému predmetu po individuálnom posúdení každého prípadu. Ponechanie vhodných predmetov na pripútavanie a ich využívanie je ojedinelé a len v odôvodnených prípadoch, napríklad osoba kladie aktívny odpor, napáda iné osoby alebo policajta a poškodzuje majetok, pričom k vhodnému predmetu je pripútaná osoba iba na čas, pokiaľ uvedené dôvody trvajú. Toto pripútanie k vhodnému predmetu sa využíva len v prípade, ak nie je možné iné riešenie, nakoľko sa prednostne využívajú určené priestory.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že nie každá osoba obmedzená na osobnej slobode je automaticky pripútaná k vhodnému predmetu. Každý prípad pripútania osoby k vhodnému predmetu je posudzovaný striktne individuálne a podľa aktuálneho správania sa osoby obmedzenej na osobnej slobode na útvere Policajného zboru (napr. z dôvodu, že osoba je agresívna alebo poškodzuje majetok), pričom k vhodnému predmetu je pripútaná iba na čas, pokiaľ trvajú dôvody na takýto postup.

Rozkazom prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 bola riaditeľom organizačných zložiek Prezídia Policajného zboru a krajských riaditeľstiev Policajného zboru uložená úloha zabezpečiť bezodkladné odstránenie madiel, resp. kovových zabezpečovacích zariadení, ktoré slúžia na pripútanie osôb zo všetkých určených priestorov, ktoré sú zabezpečené mrežou, resp. mrežami. V súvislosti s uvedeným sú vykonávané kontroly na útvaroch Policajného zboru v rámci Slovenskej republiky so zameraním okrem iného aj na povinnosť odstrániť madlá resp. kovové zabezpečovacie zariadenia slúžiace na pripútavanie osôb v určených priestoroch. V rámci predmetných kontrol bolo zistené, že sa v určenom priestore na Obvodnom oddelení Policajného zboru Rožňava nachádzalo kovové zabezpečovacie zariadenie slúžiace na pripútanie osôb, ktoré je v súčasnosti už odstránené.

Za účelom eliminácie výskytu madiel v určených priestoroch na útvaroch Policajného zboru bola vytvorená pracovná pomôcka – Katalóg určených priestorov na útvaroch Policajného zboru, ktorá obsahuje fotodokumentáciu jednotlivých určených priestorov na útvaroch Policajného zboru v rámci Slovenskej republiky. Z dôvodu zabezpečenia jednotného postupu útvarov v pôsobnosti Policajného zboru na úseku umiestňovania osôb do určeného priestoru bol dňa 23. júla 2024 vydaný rozkaz ministra vnútra Slovenskej republiky č. 117/2024 o pracovnej skupine na prípravu nariadenia Ministerstvom vnútra SR o určenom priestore na útvere Policajného zboru. Úlohou pracovnej skupiny je okrem iného definovať v internom predpise aj minimálne štandardy na vytvorenie a vybavenie určených priestorov.

Na záver k uvedenému odporúčaniu uvádzame, že problematika úplného upustenia od pripútavania osôb obmedzených na osobnej slobode k vhodným predmetom bude obsahom ďalších analýz a diskusií v rámci Policajného zboru.

K bodu č. 22. – Výbor CPT by chcel od slovenských orgánov získať informácie o tom, či sa uvažuje o ďalších krokoch vedúcich k ďalšiemu posilneniu inštitucionálneho rámca

Ďalej by mali byť zaradené na zoznam zakázaného tovaru a vybavenia, ktorý by mali vytvoriť členské štáty, a ich zásoby by mali byť zničené (body 1.2, 1.3, 1.4 a príloha 1 k odporúčaniu).

vyšetrovania obvinení zo zlého zaobchádzania zo strany príslušníkov polície (a väzenstva) a k zaručeniu jeho úplnej nezávislosti.

Úrad inšpekčnej služby je osobitnou súčasťou Policajného zboru s pôsobnosťou pre celé územie Slovenskej republiky na odhaľovanie, vyšetrovanie a skrátene vyšetrovanie trestných činov príslušníkov Policajného zboru, príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a od 1. januára 2020 je v jeho pôsobnosti aj vyšetrovanie a skrátene vyšetrovanie trestných činov príslušníkov finančnej správy. S účinnosťou od 15. marca 2024 je vyšetrovateľ Policajného zboru zaradený na Úrade inšpekčnej služby vecne príslušný na konanie aj vtedy, ak ide o trestné činy policajtov, príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a príslušníkov finančnej správy, ako aj ich spolupáchateľov alebo účastníkov takéhoto trestného činu, ostatných členov organizovanej skupiny, extrémistickej skupiny alebo nebezpečného zoskupenia, okrem trestných činov spáchaných v súvislosti s porušením colných predpisov alebo daňových predpisov v oblasti dane z pridanej hodnoty pri dovoze a spotrebných daní, na vyšetrovanie ktorých je príslušný vyšetrovateľ finančnej správy (novelizácia Trestného poriadku zákonom číslo 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony).

Úrad inšpekčnej služby riadi riaditeľ, ktorý je za výkon svojej funkcie zodpovedný vláde Slovenskej republiky.

Na základe vyššie uvedených ustanovení právnych predpisov bola výrazným spôsobom posilnená nezávislosť Úradu inšpekčnej služby, ktorý je síce zaradený v štruktúre Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, avšak rezort vnútra zabezpečuje jeho činnosť len po personálnej, finančnej a materiálno-technickej stránke. Opakujúc uvedené, Úrad inšpekčnej služby, ktorý bol konštituovaný zákonom pôsobí na označenom ministerstve, avšak so statusom osobitnej súčasti Policajného zboru, nezávislým od iných štruktúr Policajného zboru i od prezidenta Policajného zboru, teda ako spoločenský organizmus upravujúci právne pomery svojich príslušníkov relatívne samostatne, so samostatnými rozhodovacími procesmi bez ingerencie iných štruktúr ministerstva, so subsidiárnou podporou v personálnej oblasti, materiálno-technického zabezpečenia a legislatívnej podpory.

V trestnoprávnej rovine Úrad inšpekčnej služby prostredníctvom útvaru inšpekcie preveruje podnety smerujúce proti policajtom, z obsahu ktorých vyplýva podozrenie zo spáchania niektorého trestného činu uvedeného v osobitnej časti Trestného zákona. Vyšetrovateľ Policajného zboru zaradený v pôsobnosti Úradu inšpekčnej služby je vo veciach, ktoré vyšetruje procesne samostatný, vo svojej činnosti je viazaný ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi, ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a v rozsahu ustanovenom Trestným poriadkom aj pokynmi a príkazmi prokurátora a súdu. Samotná nezávislosť pri vyšetrovaní trestných vecí patriacich do vecnej príslušnosti Úradu inšpekčnej služby spočíva v procesnej nezávislosti vyšetrovateľa Policajného zboru, pričom celý priebeh predprípravného a prípravného konania je realizovaný pod dozorom prokurátora, sledujúcim podmienky zákonnosti. Tejto úlohe dozoru nad dodržiavaním zákonnosti je subsumované aj každé rozhodnutie vydané vyšetrovateľom Policajného zboru. Podotýkame, že príslušnými v relácii na trestné konanie vedené v pôsobnosti Úradu inšpekčnej služby sú krajské prokuratúry.

Z hľadiska inštitucionalizácie je nezávislosť a samobytnosť Úradu inšpekčnej služby akcentovaná vyňatím tejto ustanovizne z organizačnej štruktúry Policajného zboru a reguláciou jeho postavenia zákonom. Skutočnosť, že vyšetrojúcimi orgánmi Úradu inšpekčnej služby sú policajti s dlhoročnými odbornými skúsenosťami získanými aj z predchádzajúceho výkonu služobnej činnosti v rámci diferentných útvarov Policajného zboru (napríklad služby kriminálnej

polície, poriadkovej polície, hraničnej polície, cudzineckej polície), garantuje iba extenzívnu erudovanosť a následnú kvalifikovanosť v rozhodovacích procesoch.

V rámci repetitória je nutné rezolútne pripomenúť, že nezávislosť a nestrannosť vyšetrovania je zabezpečená nielen internou kontrolou činnosti vyšetrovateľa nadriadenými v služobnom pomere vo vzťahu k objektivite a rýchlosti vyšetrovania, ale aj priamou kontrolou procesu vyšetrovania zo strany zákonných dozorových orgánov, ktorými sú nielen súčasti prokuratúry (vo viacstupňovej inštancii), ale v závislosti od trestnoprocesných aspektov, aj súdy.

K bodu č. 24 - Výbor CPT odporúča, aby sa informačné listy (poučenia obvineného) aktualizovali a obsahovali komplexné a správne informácie.

V gescii odboru kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru je spracovaná služobná pomôcka pre orgány činné v trestnom konaní v pôsobnosti Policajného zboru pod názvom „Vzory pre policajtov v trestnom konaní“, ktorá obsahuje aj vzor „ Poučenie zadržaného alebo zatknutého obvineného o jeho právach“, ako aj vzor „ Poučenie zadržanej podozrivej osoby o jej právach “.

Odbor kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru má zabezpečený preklad poučení obvinenej osoby a poučení podozrivej osoby do 24 cudzích jazykov (angličtina, arabčina, bulharčina, čeština, čínština, fínčina, francúzština, gréčtina, holandčina, chorvátčina, macedónčina, maďarčina, nemčina, poľština, rómčina, rumunčina, ruština, slovinčina, srbčina, španielčina, švédčina, taliančina, ukrajinčina, vietnamčina), ktorými hovoria obvinení alebo podozrivé osoby na Slovensku najčastejšie a to z centrálnej úrovne tak, aby policajt každého útvaru vykonávajúceho vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie mohol toto poučenie bez zbytočného odkladu poskytnúť uvedeným osobám a aby nebolo nutné priberať tlmočníka na pretlmočenie uvedených poučení v každom prípade osobitne.

Od uskutočnenej návštevy Výboru CPT došlo k novelizácii Trestného poriadku a tým aj jeho jednotlivých ustanovení, okrem iného týkajúcich sa aj práv obvineného resp. podozriveho. V súvislosti s účinnosťou novely Trestného poriadku momentálne prebieha aktualizácia vyššie uvedených vzorov a ich zosúladenie so súčasným právnym stavom. Odbor kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru vykoná revíziu týchto poučení a následne bude v rámci materiálovo technických možností zabezpečený ich preklad do čo najväčšieho primeraného počtu cudzích jazykov.

K bodu č. 25 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány pokračovali v úsilí o zabezpečenie toho, aby všetky osoby zbavené slobody políciou - z akéhokoľvek dôvodu - boli plne informované o svojich základných právach od samého začiatku ich zbavenia slobody (t.

j. od momentu, keď sú povinné zostať na polícii). To by sa malo zabezpečiť poskytnutím jasných ústnych informácií hneď na začiatku, ktoré sa pri najbližšej príležitosti (t. j. hneď po príchode na políciu) doplnia poskytnutím písomného formulára, v ktorom budú ich práva uvedené v jednoduchom a prístupnom jazyku.

Tieto informácie by sa mali zadržaným osobám vysvetliť a malo by sa dbať na to, aby boli skutočne schopné porozumieť svojim právam; je povinnosťou policajtov uistiť sa, že to tak je. Zadržaným osobám, ktoré nie sú schopné prečítať si informačný list alebo pochopiť

jeho obsah, by sa mala poskytnúť primeraná pomoc, v prípade potreby aj prostredníctvom použitia alternatívnych spôsobov, prostriedkov a formátov komunikácie.

Okrem toho by zadržané osoby mali dostať kópiu informačného listu (poučenia) a mali by mať možnosť si ho ponechať, a to aj po umiestnení do cely policajného zaistenia.

Okrem toho by sa policajti nemali snažiť vypočúvať, či už formálne alebo neformálne, osoby zbavené slobody o trestnom čine, z ktorého sú podozrivé, skôr, ako sú dotknuté osoby riadne informované o svojich právach (a majú možnosť ich uplatniť).

Podľa rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 je policajt povinný vykonať zákonné poučenie každej osoby, ktorej bola obmedzená osobná sloboda, bezodkladne po obmedzení jej osobnej slobody ústne o dôvodoch obmedzenia jej osobnej slobody, a ak tomu nebránia iné okolnosti aj písomne najneskôr po príchode na útvar Policajného zboru. Dodržiavanie uvedeného interného predpisu je pravidelne kontrolované nadriadenými, útvarmi kontroly Policajného zboru a Úradu inšpekčnej služby a v prípade zistenia porušenia ustanovení citovaného rozkazu sú voči zodpovedným policajtom vyvodzované dôsledky.

Osoba obmedzená na osobnej slobode v písomnom poučení potvrdzuje svojim podpisom, že bola ústne poučená v konkrétnom dátume a čase, že obsahu poučenia porozumela a že prevzala jeden výtlačok písomného poučenia. V poučení je osoba informovaná o všetkých právach, vrátane práva na advokáta, lekára, vyrozumienie tretej osoby, práva na tlmočníka v prípade osoby, ktorá neovláda úradný jazyk a iné. Poučenia sú poskytnuté aj v cudzích jazykoch (prípadne pretlmočené do posunkovej reči). Cudzincovi je zabezpečený preklad alebo tlmočenie do jazyka, ktorému rozumie, rešpektujúc právo podľa čl. 47 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Bez prítomnosti tlmočníka sú vykonané len neopakovateľné a neodkladné úkony.

Tieto poučenia sú vypracované okrem slovenského jazyka v ďalších 24 cudzích jazykoch. V prípade potreby je toto poučenie pretlmočené tlmočníkom. Zároveň sú samotné poučenia formulované zrozumiteľným spôsobom tak, aby bolo zaručené ich porozumenie všetkými osobami, ktoré môžu byť obmedzené na osobnej slobode (bez ohľadu na vek, vzdelanie, sociálne postavenie a podobne).

Zároveň je potrebné poukázať na skutočnosť, že osoby obmedzené na osobnej slobode majú právo si predmetné poučenie v písomnej podobe ponechať pri sebe, avšak akým spôsobom osoba obmedzená na osobnej slobode s predmetným poučením naloží nie je možné ovplyvniť (jeho zničenie v prípade agresívnych osôb, osôb pod vplyvom návykových látok a podobne).

Dovoľujeme si poukázať na skutočnosť, že vo všeobecnosti sú písomné poučenia, ktoré policajtmí poskytované osobám obmedzeným na osobnej slobode podľa rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 formulované štylisticky jednoduchým spôsobom bez odbornej terminológie tak, aby bolo zabezpečené ich porozumenie zo strany osôb obmedzených na osobnej slobode bez ohľadu na vzdelanostnú, sociálnu a intelektuálnu úroveň.

Poučenie o právach osoby obmedzenej na osobnej slobode je povinný vykonať policajt, ktorý osobu obmedzil. V celách policajného zaistenia sa vykonáva poučenie o režime v cele, s ktorým je osoba oboznámená, čo potvrdzuje aj vlastnoručným podpisom, a režim v cele je umiestnený na viditeľnom mieste v cele v slovenskom, nemeckom a anglickom jazyku.

V oblasti odbornej prípravy sa kladie veľký dôraz na poznanie základných zásad trestného konania ako aj spôsobu realizácie úkonov trestného konania. Zároveň sú policajti pri odbornom vzdelávaní konfrontovaní s právnou úpravou možného trestnoprávneho postihu v prípade, že obmedzenia základných práv a slobôd nebudú spĺňať požiadavky zákonnej realizácie. Taktiež je

súčasťou výučby aj dôsledná realizácia úkonov, ktoré súvisia s výsluchom osoby, ktorá je podozrivá zo spáchania trestného činu so zameraním sa na dôsledné poučenie, ktoré vyplýva z právnej úpravy Trestného poriadku.

Trestný poriadok výslovne uvádza formu poučenia, ktoré musí obvinený dostať pri prvom výsluchu. Ide tu o „základné poučenie“ v počiatočnej fáze trestného konania v znení: „Ako obvinený máte právo vypovedať alebo odoprieť vypovedať. K priznaniu vás nikto nesmie nútiť. Máte právo zvoliť si advokáta. Ak nemáte prostriedky na zaplatenie advokáta, máte právo žiadať, aby vám bol advokát ustanovený. Máte právo žiadať, aby sa advokát zúčastnil na vašom výsluchu a bez jeho prítomnosti nevypovedať.“

Z vyššie uvedeného vyplýva, že výsluch na to, aby bol použiteľný v konaní pred súdom, musí byť vykonaný zákonným spôsobom a po poučení podľa príslušného procesného postavenia. Výsluch, ktorý nebol vykonaný zákonným spôsobom, nemožno použiť pred súdom, nakoľko ide o dôkaz absolútne neúčinný.

Policačný zbor neustále realizuje doplňujúce vzdelávanie policajtov v rámci rôznych školení a kurzov, ako aj analyzuje ďalšie možnosti zvyšovania profesionálnej úrovne policajtov vo všetkých oblastiach.

K bodom č. 26 a č. 27 - Výbor CPT opakuje svoje odporúčanie, aby slovenské orgány prijali potrebné kroky - vrátane legislatívnej úrovne - na zabezpečenie účinného uplatňovania týchto zásad v praxi. Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány pripomenuli príslušníkom polície ich povinnosť poskytnúť zadržaným osobám spätnú väzbu o tom, či bola tretia osoba informovaná o skutočnosti ich zadržania, keď oznámenie vykonávajú príslušníci polície, a to v plnom súlade s vnútroštátnymi právnymi požiadavkami. Okrem toho by mali policajti uľahčiť snahu zadržaných osôb o to, aby o ich zadržaní bola informovaná tretia osoba. V zmysle rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 je policajt povinný vykonať zákonné poučenie každej osoby, ktorej bola obmedzená osobná sloboda, bezodkladne po obmedzení jej osobnej slobody ústne o dôvodoch obmedzenia jej osobnej slobody, a ak tomu nebránia iné okolnosti aj písomne najneskôr po príchode na útvar Policajného zboru. V poučení je osoba informovaná o všetkých právach, vrátane práva na advokáta, lekára, vyznenie tretej osoby, (vrátane práva na spätnú informáciu o kontaktovaní respektíve vyznení), práva na tlmočníka v prípade osoby, ktorá neovláda úradný jazyk a iné.

Na žiadosť obvineného, ktorý bol zadržaný alebo zatknutý, orgán činný v trestnom konaní (vyšetrovateľ Policajného zboru, poverený príslušník Policajného zboru) bezodkladne vyznenie o tejto skutočnosti rodinného príslušníka alebo inú osobu, ktorú označí a uvedie údaje potrebné na vyznenie. Vyznenie nevykoná, ak by tým došlo k zmareniu objasnenia a vyšetrenia veci. Je potrebné poukázať taktiež na skutočnosť, že obvinený, ktorý bol zadržaný alebo zatknutý má právo najviac dvakrát počas obmedzenia osobnej slobody na vlastné náklady komunikovať prostredníctvom telefónneho zariadenia s osobou, ktorú označí, ak tým nedôjde k ohrozeniu účelu trestného konania a je to technicky možné, a to v trvaní najviac 20 minút. Počas telefonického hovoru obvineného, ktorý bol zadržaný alebo zatknutý, je vždy prítomný policajt, ktorý oprávnený ukončiť hovor, ak je z jeho obsahu zrejmé, že je marený účel trestného konania. Daný postup sa použije aj vtedy, ak je zadržaná osoba vypočúvaná v čase, keď proti nej ešte nebolo vznesené obvinenie.

V súvislosti s uvedenými odporúčaniami odboru kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru navrhuje doplniť do interného predpisu upravujúceho okrem iného aj postup vyšetrovateľa Policajného zboru a povereného príslušníka Policajného zboru v trestnom konaní (nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich

páchateľov a o postupe v trestnom konaní v znení neskorších predpisov) ustanovenie týkajúce sa povinnosti vhodným spôsobom zaznamenať vyrozumenie osoby označenej zadržaným alebo zatknutým obvineným resp. podozrivým, ako i zamietnutie takého vyrozumenia, kde by sa nachádzalo aj zadokumentovanie poskytnutej spätnej väzby obvinenému resp. podozrivému. Toto by bolo následne súčasťou spisového materiálu. Tým sa zabezpečí, že poskytnutie tohto práva dotknutým osobám bude v následnom časovom období dohľadateľné resp. overiteľné.

K bodom č. 28 a č. 29 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby právo na prístup k advokátovi bolo v praxi plne účinné od samého začiatku pozbavenia osobnej slobody. Ďalej by sa malo policajtom dôrazne odkázať, aby sa nesnažili odradiť osoby zbavené slobody od uplatnenia práva na prístup k advokátovi.

Výbor CPT opakuje svoje odporúčanie, aby všetky osoby podozrivé z trestného činu, ktoré sú zbavené slobody a nemajú dostatok finančných prostriedkov na úhradu nákladov na svoju obhajobu, mali od začiatku svojho zbavenia slobody bezplatný prístup k advokátovi ex offio a aby boli o tomto práve riadne informované

Ústava Slovenskej republiky v čl. 47 ods. 2 uvádza, že každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Konkrétne poučenia osôb v závislosti od vykonávania jednotlivých úkonov sú upravené v § 17 a násl. zákona o Policajnom zbore, ako aj v § 19 ods. 5 zákona o Policajnom zbore.

V zmysle príslušných ustanovení Trestného poriadku obvinený môže uplatňovať svoje práva sám alebo prostredníctvom advokáta. Obvinenému, ktorý nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby a požiada o ustanovenie advokáta, je povinný v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom predseda senátu ustanoviť advokáta z radov advokátov aj v prípade, že neexistujú dôvody povinnej obhajoby. Skutočnosť, že nemá dostatočné prostriedky, musí obvinený preukázať. Zadržaná osoba je bezodkladne oboznámená s dôvodmi zadržania, poučená o svojich právach a vypočutá. V prípade, že podozrenie nebude naďalej dôvodné alebo dôvody zadržania z inej príčiny odpadnú, policajt zadržanú osobu prepustí písomným opatrením ihneď na slobodu. Ak zadržanú osobu neprepustí na slobodu, vznesie jej obvinenie, opäť ju poučí o jej právach a vypočuje ju. Poučenie o právach je ústne aj písomné.

Zadržaná osoba (vrátane osoby mladistvej) má právo zvoliť si advokáta a radiť sa s ním už v priebehu zadržania bez prítomnosti tretej osoby, má právo požadovať, aby advokát bol prítomný pri jej výsluchu, okrem prípadu, keď je advokát nedosiahnuteľný. Právo na bezplatnú obhajobu alebo na obhajobu za zníženú odmenu má aj zadržaná osoba vypočúvaná v čase, keď proti nej ešte nebolo vznesené obvinenie.

Od roku 2017 policajti používajú elektronické tlačivá v integrovanom informačnom systéme SAP, ako úradný záznam o predvedení osoby, úradný záznam o zaistení osoby, zápisnica o zadržaní a obmedzení osobnej slobody podozrivej osoby a pod.. V prípade výpadku integrovaného informačného systému SAP sa zapisujú do knihy fonogramov a hlásení červenou farbou všetky prípady predvedenia, zaistenia, zadržania alebo zatknutia osôb, ako aj osôb, ktoré boli priamo predvedené na súd či iný štátny orgán na základe písomného dožiadania týchto orgánov. V zápise sa okrem iného uvádza aj informácia o zraneniach osoby, subjektívnych zdravotných problémoch osoby, kontaktovanie a návšteva právneho zástupcu, kontaktovanie a návšteva príbuzných a tiež informácia o vyrozumení alebo nevyrozumení osoby, ktorú určila osoba, ktorej bola obmedzená osobná sloboda, o obmedzení jej osobnej slobody.

V súčasnosti sa realizuje revízia služobnej pomôcky pre orgány činné v trestnom konaní v pôsobnosti Policajného zboru „Vzory pre policajtov v trestnom konaní“, ktorá obsahuje aj vzor „Poučenie zadržaného alebo zatknutého obvineného o jeho právach“, ako aj vzor „Poučenie zadržanej podozrivej osoby o jej právach“ a jej aktualizácia, aby sa zohľadnil aktuálne platný legislatívny stav.

K bodu č. 31 - Výbor CPT odporúča, aby sa prehodnotili informačné listy (poučenia) o právach zadržaných osôb s cieľom zabezpečiť, aby poskytovali komplexné informácie o celom rozsahu práva na prístup k lekárovi osôb, ktorým polícia odňala slobodu. Predovšetkým by sa malo objasniť, že právo na prístup k lekárovi sa vzťahuje na všetky osoby, ktoré sú povinné zostať na polícii, a to od samého začiatku ich pozbavenia osobnej slobody.

Okrem toho by právo na prístup k lekárovi malo zahŕňať, ak si to dotknutá osoba želá, aj právo na vyšetrenie lekárom podľa vlastného výberu, a to popri každom lekárskom vyšetrení, ktoré vykoná lekár privolaný políciou (pričom sa rozumie, že vyšetrenie lekárom podľa vlastného výberu zadržanej osoby sa môže vykonať na jej vlastné náklady). V prípade potreby by sa príslušné právne predpisy mali zodpovedajúcim spôsobom zmeniť a doplniť.

Právo na ochranu zdravia každej osoby vyplýva z čl. 40 Ústavy Slovenskej republiky. Každá osoba obmedzená na osobnej slobode, ktorá požiada o vyšetrenie, teda aj hneď po obmedzení jej osobnej slobody, má právo na prístup k lekárovi. Uplatnenie uvedeného práva a jeho dodržiavanie zo strany policajtov je ustanovené aj v § 2 ods. 1 písm. a) zákone o Policajnom zbore.

O práve na prístup k lekárovi, ako aj povinnostiach policajta poskytnúť osobe obmedzenej na slobode prvú pomoc alebo zariadiť jej lekárske ošetrovanie, pojednávajú aj ďalšie ustanovenia zákona o Policajnom zbore, ako § 44 ods. 2, § 48 ods. 1 alebo § 63.

Zadržaný alebo zatknutý obvinený, ako aj zadržaná podozrivá osoba sú poučované o práve na naliehavú lekársku pomoc aj na základe ustanovenia § 34 ods. 5 Trestného poriadku.

Pripravovanou novelou rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 budú okrem iného upravené poučenia osôb v častiach týkajúcich sa práva na lekárske ošetrovanie, ktoré je aktuálne obmedzené len na zranenia v súvislosti s použitím donucovacích prostriedkov.

K bodu č. 32. – Výbor CPT vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa všetky lekárske vyšetrenia osôb v policajnej väzbe uskutočňovali mimo dosluchu a - pokiaľ príslušný lekár v danom prípade výslovne nepožiada o iný postup - mimo dohľadu policajtov. Toto treba považovať za spoločnú zodpovednosť policajtov a zdravotníckeho personálu.

Okrem toho by policajti mali mať prístup k lekárskeým informáciám len na základe zásady "need-to-know", pričom všetky poskytnuté informácie by mali byť obmedzené na tie, ktoré sú nevyhnutné na zabránenie vážnemu riziku pre zadržanú osobu alebo iné osoby. Neexistuje žiadne opodstatnenie na to, aby sa zamestnancom, ktorí nemajú žiadne povinnosti v oblasti zdravotnej starostlivosti, poskytol prístup k informáciám týkajúcim sa stanovených diagnóz alebo vyhlásení o príčinách zranení.

Pri osobe, ktorá v cele ochorie, ublíži si na zdraví alebo sa pokúsi o samovraždu, urobí policajt, ktorý vykonáva ochranu cely, potrebné opatrenia smerujúce k ochrane jej zdravia a života, poskytne jej najmä prvú pomoc a privolá lekára. V prípade, že pri predvedení osoby a použití donucovacích prostriedkov dôjde k zraneniu osoby, má táto osoba právo na poskytnutie prvej pomoci a na zabezpečenie lekárskeho ošetrovania, o čom je poučená v zmysle písomného poučenia podľa rozkazu

prezidenta Policajného zboru č. 111/2019. V praxi výber lekára nie je na voľnej úvahe policajta, ten len zabezpečí ošetrovanie (napríklad privolá rýchlu zdravotnícku pomoc). Prítomnosť policajtov pri lekárskom vyšetrení nie je svojvoľou policajta, ale reaguje na požiadavky lekára prípadne zdravotníckeho personálu, najmä pri osobách, ktoré bezprostredne ohrozujú svoj život alebo zdravie, život alebo zdravie iných osôb, správajú sa agresívne, prípadne sa pokúsili o útek. V tejto súvislosti je potrebné poukázať aj na skutočnosť, že za osoby obmedzené na osobnej slobode od momentu obmedzenia ich osobnej slobody počas trvania obmedzenia osobnej slobody zodpovedajú policajti, ktorí zabezpečujú lekárske ošetrovanie a ktorých úlohou je zabrániť prípadnému úteku alebo ohrozeniu života a zdravia zo strany ošetrovanej osoby (čl. 33 ods. 2 písm. m) nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 43/2020 o vykonávaní eskorty osoby).

Lekárske vyšetrenia nevyhnutné pre umiestnenie osoby do cely policajného zaistenia zabezpečuje útvar umiestňujúci osobu do cely. Polícia od lekára nedisponuje informáciami o celkovom zdravotnom stave obmedzenej osoby, disponuje lekárskou správou, či osoba je schopná umiestnenia do cely policajného zaistenia.

Prítomnosť policajta je vo väčšine prípadov lekárske personálom vyžadovaná vzhľadom k potenciálnemu útoku na lekárske personál, k znemožneniu úteku osoby a k zabráneniu ohrozenia života a zdravia obmedzenej osoby seba poškodzovaním.

Taktiež považujeme za dôležité zdokumentovanie zranení osoby lekárom (ak osoba má nejaké zranenia), ktoré vznikli skoršie ako bola osoba obmedzená na osobnej slobode. Predmetné je dôležité pre ochranu policajta, ak došlo k zraneniam alebo poškodeniu zdravia pred obmedzením osobnej slobody osoby.

K bodu č. 33 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby v prípade kontaktovania rodiča alebo inej dospelé osoby a orgánu sociálnoprávnej ochrany detí v prípade mladistvých, ktorým polícia odňala slobodu, bola táto skutočnosť vždy dohľadateľná v príslušných záznamoch.

Zadržaným osobám (vrátane mladistvých) sú v praxi poskytované všetky základné právne záruky od začiatku pozbavenia osobnej slobody v súlade s medzinárodnými štandardmi. Policajt v prípade, ak je zadržanou alebo zatknutou osobou mladistvý, vyrozumie o tejto skutočnosti bez zbytočného odkladu zákonného zástupcu mladistvého, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a ak má mladistvý ustanoveného opatrovníka aj jeho; ak je vyrozumie zákonného zástupcu mladistvého v rozpore s najlepším záujmom mladistvého, vyrozumie inú vhodnú dospelú osobu (§ 34 ods. 4 Trestného poriadku). Predmetné vyrozumie policajt poznačí do elektronického tlačiva integrovaného informačného systému SAP alebo v prípade jeho výpadku do knihy fonogramov a hlásení.

V záujme jasnejšieho ustanovenia povinnosti policajta evidovať skutočnosti týkajúce sa kontaktovania zákonného zástupcu zadržaného alebo zatknutého mladistvého obvineného resp. podozrivého alebo inej vhodnej dospelé osoby a orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a jej dohľadateľnosť v príslušných záznamoch, resp. vyšetrovacích spisoch, bude zrealizovaná aktualizácia príslušných interných predpisov.

K bodu č. 34 - Výbor CPT opakuje svoje odporúčanie, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia - aj na legislatívnej úrovni - na zabezpečenie toho, aby mladiství zbavení slobody neboli nikdy podrobení policajnému výsluchu alebo požiadaniu o poskytnutie výpovede alebo podpísanie akéhokoľvek dokumentu týkajúceho sa trestného činu (trestných činov), z ktorého (ktorých) sú podozriví, bez prítomnosti advokáta a v zásade dôveryhodnej

dospelaj osoby.³ Možnosť "nechce využiť služby advokáta" by pre mladistvých nemala existovať.

Ak je zadržanou alebo zatknutou osobou mladistvý (mladistvým je osoba, ktorej vek nie je známy a u ktorej existuje dôvod domnievať sa, že je osobou mladšou ako 18 rokov až kým sa nepreukáže opak), orgán činný v trestnom konaní vyrozumie o tejto skutočnosti bez zbytočného odkladu zákonného zástupcu mladistvého, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, a ak má mladistvý ustanoveného opatrovníka aj jeho, ak je vyrozumie zákonného zástupcu mladistvého v rozpore s najlepším záujmom mladistvého, vyrozumie inú vhodnú dospelú osobu. Povinnosť vyrozumieť vyššie uvedené osoby v prípade zadržania alebo zatknutia mladistvej osoby vyplýva orgánom činným v trestnom konaní priamo z ustanovenia § 34 ods. 4 Trestného poriadku.

V trestnom konaní proti mladistvému ide o povinnú obhajobu (§ 37 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku), t. j. obvinený mladistvý musí mať obhajcu už v prípravnom konaní. Mladistvý musí mať obhajcu po vznesení obvinenia (§ 336 Trestného poriadku).

Ak si mladistvý obvinený nezvolí advokáta sám a ak mu ho nezvolí ani jeho zákonný zástupca, môže mu ho zvoliť príbuzný v priamom rade, súrodenec, osvojiteľ, osvojenec, manžel, druh alebo zúčastnená osoba. Ak je obvinený pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo ak je jeho spôsobilosť na právne úkony obmedzená, môžu mu oprávnené osoby zvoliť advokáta i proti jeho vôli.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že hoci mladistvá osoba, ktorej bola obmedzená osobná sloboda a zároveň je osobou podozrivou, sa vzdá vlastným vyjadrením práva na prístup k advokátovi, napriek tomu je táto možnosť stále zachovaná pre zákonného zástupcu mladistvého (ten môže zvoliť mladistvému advokáta aj proti vôli mladistvého) aj v prípade, ak zákonný zástupca rozhodol inak, pričom tento je o obmedzení osobnej slobody mladistvej osoby povinne vyrozumiený. Po vznesení obvinenia mladistvej osobe, táto musí mať vždy povinne advokáta (aj keď ho mladistvý alebo jeho zákonný zástupca nechce/nežiada).

V prípade, ak obvinený nemá advokáta v prípade, v ktorom ho musí mať, určí sa mu lehota na zvolenie advokáta. Ak v tejto lehote nebude advokát zvolený, musí mu byť advokát bez meškania ustanovený súdom (§ 40 ods. 1 Trestného poriadku).

Obvinený má všeobecne právo žiadať, aby bol vypočúvaný za účasti svojho advokáta a bez jeho prítomnosti nevypovedať, o čom musí byť pred výsluchom poučený (§ 34 ods. 1 Trestného poriadku, § 121 ods. 2 Trestného poriadku).

Ak je ako obvinený vypočúvaná osoba mladšia ako 18 rokov, orgány činné v trestnom konaní vykonajú výsluch s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu, ak je to primerané vzhľadom na okolnosti prípadu, najmä ak je pochybnosť, či je táto osoba schopná pochopiť obsah výsluchu, pričom sa zohľadňujú jej najlepšie záujmy, a ak tomu nebránia závažné technické dôvody, ktoré je orgán činný v trestnom konaní povinný uviesť v zápisnici (§ 121 ods. 5 Trestného poriadku).

Výsluchu obvineného mladistvého sa okrem advokáta má právo zúčastniť aj zákonný zástupca a v prípade, že zákonný zástupca nemôže zastupovať práva mladistvého, tak opatrovník. O výsluchu sa upovedomuje aj orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorý v zmysle § 345 ods. 1

³ Odkazuje sa aj na článok 6 ods. 3 [smernice EÚ 2016/800 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní](#).

Trestného poriadku má právo podať opravné prostriedky v prospech mladistvého, a to i proti jeho vôli.

V prípadoch, v ktorých zákonný zástupca obvineného nemôže vykonávať svoje práva alebo je nebezpečenstvo z omeškania, v prípravnom konaní môže na výkon týchto práv na návrh prokurátora ustanoviť obvinenému opatrovníka sudca pre prípravné konanie a v konaní pred súdom predseda senátu aj bez návrhu. Sudca pre prípravné konanie alebo v konaní pred súdom predseda senátu ustanoví za opatrovníka osobu, ktorú navrhne mladistvý obvinený. Ak mladistvý obvinený nenavrhne žiadnu osobu alebo navrhne osobu, u ktorej existuje dôvodná obava, že nebude hájiť jeho záujmy, ustanoví sudca pre prípravné konanie alebo v konaní pred súdom predseda senátu za opatrovníka inú vhodnú osobu.

K bodu č. 36 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa vypracovala a poskytla odborná príprava policajtov v oblasti vhodných techník vypočúvania, a to tak pre tých, ktorí prechádzajú počiatočnou odbornou prípravou, ako aj pre tých, ktorí sú už v službe. V tejto súvislosti treba odkázať na odseky 73 - 81 28. všeobecnej správy CPT, ktoré sa týkajú prevencie policajného mučenia a iných foriem zlého zaobchádzania (vrátane metodiky policajných výsluchov), ako aj na Zásady efektívneho výsluchu pri vyšetrovaní a zhromažďovaní informácií (Méndezove zásady).

V rámci Policajného zboru doposiaľ neboli realizované špeciálne školenia pre orgány činné v trestnom konaní k taktike vypočúvania podozrivých, resp. obvinených osôb.

V spolupráci s Akadémiou Policajného zboru v Bratislave sa realizuje systém odbornej prípravy orgánov činných v trestnom konaní v pôsobnosti Policajného zboru pre prácu a vedenie výsluchu obzvlášť zraniteľných osôb, ktoré sa stali obeťou trestného činu, ako pristupovať k týmto osobám citlivo, empaticky a s rešpektom. Odbornú prípravu doteraz absolvovalo vyše 3 000 policajtov, ktorí majú postavenie orgánov činných v trestnom konaní.

V tejto súvislosti uvádzame, že niektoré aspekty týchto školení (napríklad identifikácia zraniteľnosti, zásady komunikácie) sa dajú využiť aj pri práci s obzvlášť zraniteľnými osobami, a všeobecne aj všetkými osobami, ktoré sú podozrivé či obvinené.

Okrem toho policajti zaradení na úseku služby kriminálnej polície sú pravidelne preškoľovaní z príslušných právnych noriem a interných predpisov, okrem iného aj Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania ako aj z etického kódexu.

K bodu č. 37 - Výbor CPT vyzýva orgány, aby rozšírili prax nahrávania zvuku a obrazu aj na policajné výsluchy podozrivých osôb a systematicky ju využívali. Výbor CPT by ďalej rád dostal aktuálne informácie o vytvorení ďalších policajných výsluchových miestností vybavených audio a video záznamovými zariadeniami.

Policajný zbor má v rámci projektov v súčasnosti zriadených celkovo 25 špeciálnych výsluchových miestností pre obzvlášť zraniteľné obeť, ktoré boli prednedávnom uvedené do prevádzky.

Podľa Trestného poriadku sa výsluch svedka, ktorý je dieťaťom, o veciach, ktorých oživovanie v pamäti by vzhľadom na jeho osobné vlastnosti, vzťah k obvinenému alebo k podozrivému, závislosť od obvineného alebo podozrivého alebo povahu a okolnosti spáchania trestného činu mohli nepriaznivo ovplyvniť duševnú integritu alebo vystaviť ho riziku druhej viktimizácie, vykoná s využitím videokonferenčného zariadenia. Používa sa empatický prístup a spolupráca s

psychológom. Audiovizuálny záznam možno použiť aj pri výsluchu svedka, ktorý sa nemôže dostaviť pre vek, chorobu, telesnú alebo duševnú poruchu, alebo je vo väzbe či výkone trestu.

V prípade, ak je vypočúvaná osoba mladšia ako 18 rokov v procesnom postavení obvineného (mladistvý obvinený), orgány činné v trestnom konaní vykonávajú výsluch s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu, ak je to primerané vzhľadom na okolnosti prípadu, najmä ak je pochybnosť, či je táto osoba schopná pochopiť obsah výsluchu, pričom sa zohľadňujú jej najlepšie záujmy, a ak tomu nebránia závažné technické dôvody, ktoré je orgán činný v trestnom konaní povinný uviesť v zápisnici.

Podľa ustanovenia § 58 ods. 7 Trestného poriadku môžu byť fakultatívne nahrávané výsluchy aj iných osôb, okrem hore uvedených, pričom o použití vhodného záznamového zariadenia môže v prípravnom konaní rozhodnúť aj policajt alebo prokurátor.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky aktuálne zvažuje rozšírenie obligatórneho nahrávania zvuku a obrazu aj na výsluchy podozrivých osôb. Tento krok by si vyžadoval prijatie legislatívnych zmien relevantných ustanovení Trestného poriadku.

K bodu č. 38 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby osoby zbavené slobody políciou neboli počas výsluchov vrátane stretnutí s advokátmi držané v takýchto priestoroch pripomínajúcich kliecky.

Slovenské orgány činné v trestnom konaní postupujú podľa Trestného poriadku, podľa ktorého sa úkony trestného konania vykonávajú v úradných miestnostiach.

V odôvodnených prípadoch môžu byť úkony vykonané aj mimo úradných miestností (napr. v prípade vykonania previerky výpovede osoby na mieste činu). Z uvedeného vyplýva, že predmetná miestnosť je využívaná len v odôvodnených prípadoch, najmä v prípade, ak je osoba zbavená slobody agresívna a hrozí bezprostredné nebezpečenstvo ohrozenia života alebo zdravia. Využívaný priestor musí spĺňať bezpečnostné parametre, aby nedošlo k ohrozeniu policajta vykonávajúceho ochranu cely, policajta vykonávajúceho úkony (výsluch), prípadne sudcu, prokurátora alebo inej osoby.

K bodu č. 39 - Výbor CPT by bol rád, keby ho slovenské orgány informovali o akomkoľvek vývoji v súvislosti s používaním videokamier na tele policajtov.

Po zrušení pilotného projektu zavedenia telových kamier do priameho výkonu služby, ktorého hlavným zámerom bola skúšobná prevádzka a testovanie menšieho počtu kamier, pristúpilo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky k opätovnému prehodnoteniu pôvodného technického zadania nákupu osobných kamier a to s ohľadom na širšiu využiteľnosť a rozsah potrieb Policajného zboru.

Koncom júna 2024 bolo úspešne ukončené verejné obstarávanie zhotoviteľa poradenských služieb na „Video analytické služby a telové kamery“. Dodávateľ poradenských služieb na „Video analytické služby a telové kamery“, v súčasnosti dokončuje štúdiu uskutočniteľnosti, ktorá bude podkladom pre samotné obstarávanie video-analytickej platformy (dispečing a softvér), telových kamier a prípadne aj iných, v štúdiu identifikovaných kamier, nevyhnutných pre relevantné útvary Policajného zboru a Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

Začiatkom decembra 2024 bola v Košiciach a v Bratislave spustená testovacia fáza telových kamier, v rámci ktorej boli príslušníci Policajného zboru vybavení rôznymi typmi telových kamier s príslušenstvom, od rôznych výrobcov. Cieľom tejto fázy je testovať funkcie telových kamier, spôsob ich používania, napríklad spúšťanie - ručné, diaľkové alebo automatické, uchytanie, či polohu, za účelom optimalizácie celkového nastavenia implementácie telových kamier do priameho výkonu

služby príslušníkov Policajného zboru. Uvedené bude spočívať najmä v zisťovaní potrieb konečných užívateľov pri používaní telových kamier v praxi, hľadani najvhodnejších riešení pri vzniku prípadných problémov a užívateľských požiadaviek z hľadiska technických možností, v získavaní informácií o potrebných kapacitách interných úložísk na bezpečné uchovávanie záznamov, ale aj v správe manažmentu a ochrane osobných údajov v uložených záznamoch. V rámci testovacej fázy telových kamier, však očakávame aj zmenu správania sa osôb na každej strane kamery počas vykonávania služobnej činnosti a pokles negatívnych štatistík.

Výstupy z testovacej fázy budú zohľadnené pri špecifikovaní technických parametrov v rámci verejného obstarávania telových kamier v prvej polovici roka 2025.

K bodu č. 40 - Niektoré zadržané osoby, s ktorými sa delegácia stretla, sa však sťažovali, čo potvrdili aj policajti, že svetlo v cele policajného zaistenia bolo počas noci zapnuté alebo sa nedalo stlmiť natoľko, aby mohli spať. Mali by sa prijať opatrenia na odstránenie tohto nedostatku.

Podľa rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 je uložená prezidentom Policajného zboru úloha zabezpečiť v rámci výkonu služby v celách policajného zaistenia dôsledné dodržiavanie osobitného predpisu o celách policajného zaistenia s dôrazom na používanie tlmeného osvetlenia počas nočných hodín od večierky po budíček. Taktiež je uvedeným interným predpisom uložená úloha, aby vo všetkých priestoroch na útvaroch Policajného zboru v pôsobnosti krajského riaditeľstva, kde sa na monitorovanie osôb obmedzených na osobnej slobode používa kamerový systém, bolo vždy rešpektované súkromie uvedených osôb pri používaní toalety, napríklad rastrovaním priestoru toalety.

Interné predpisy upravujú svietenie počas noci v cele. Cela musí byť vybavená zabudovaným samotným tlmeným osvetlením o intenzite 5 luxov, používané od večierky do budíčka, žiarovka 1525W. Osvetlenie musí byť ovládané z vonkajšej časti cely.

Určené priestory sú využívané na nevyhnutne potrebný čas bez ohľadu na dennú alebo nočnú dobu. S osobami sú počas ich umiestnenia vykonávané úkony a akonáhle to okolnosti dovoľia, je osoba eskortovaná do cely policajného zaistenia, alebo odovzdaná inému orgánu.

K bodu č. 41. – Výbor CPT opätovne odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa "určené priestory" vzhľadom na ich malú veľkosť a nedostatočné vybavenie nikdy nepoužívali na zadržiavanie osôb dlhšie ako niekoľko hodín a nikdy nie na noc, a to v plnom súlade s príslušnými právnymi ustanoveniami.

Okrem toho by všetky osoby, ktorým polícia odňala slobodu, vrátane tých, ktoré sú umiestnené v "určených priestoroch", mali mať voľný prístup k pitnej vode a WC a v primeranom čase by im mala byť poskytnutá strava.

Legislatívny rámec určeného priestoru je upravený v § 49a zákona o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. V nadväznosti na uvedený zákon o Policajnom zbore bol vydaný tiež príkaz prezidenta Policajného zboru zo dňa 09. marca 2023, týkajúci sa aplikácie § 49a zákona o Policajnom zbore za účelom zabezpečenia jednotného postupu policajtov pri umiestňovaní osoby do určeného priestoru. Zároveň rozkazom prezidenta Policajného zboru č. 111/2019 je povolené vykonávať umiestňovanie osôb obmedzených na osobnej slobode (napríklad predvedených, zaistených, zadržaných, zatknutých) do určeného priestoru po individuálnom posúdení každého prípadu, len na nevyhnutne potrebný čas a povinnosťou je každé takéto umiestnenie spolu s časovým rozpätím poznamenať v príslušnej administratívnej pomôcke.

Ak dôjde k obmedzeniu osobnej slobody osoby v noci a úkony s ňou sa vykonávajú následne tiež v noci, nie je účelné hneď umiestňovať osobu do cely policajného zaistenia. Toaleta a prístup k vode je zabezpečený policajtom, ktorý vykonáva službu na útvere, kde je určený priestor zriadený. Stravovanie osoby obmedzenej na osobnej slobode upravuje § 81a zákona o Policajnom zbore.

Dodržiavanie úloh uložených v uvedenom príkaze prezidenta Policajného zboru je pravidelne kontrolované zo strany nadriadených a útvarov kontroly Policajného zboru.

Na útvaroch Policajného zboru sa predvedené resp. zadržané osoby umiestňujú na nevyhnutne potrebný čas do ciel policajného zaistenia a určených priestorov, pričom režim umiestňovania do ciel je upravený v nariadení Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 92/2015 o celách policajného zaistenia v znení neskorších predpisov (ďalej len „nariadenie o policajných celách“). Samotné určené priestory sú využívané na umiestňovanie osôb obmedzených na osobnej slobode iba na nevyhnutne potrebný čas, a to v prípade, že umiestnenie osoby do cely policajného zaistenia nie je účelné. Napriek používaniu určených priestorov na nevyhnutne potrebný čas bol dňa 23. júla 2024 vydaný rozkaz ministra vnútra Slovenskej republiky č. 117/2024 o pracovnej skupine na prípravu nariadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky o určenom priestore na útvar Policajného zboru. Úlohou pracovnej skupiny je okrem iného stanovenie minimálnych materiálno-technických požiadaviek určených priestorov (definovanie minimálnych rozmerov) za účelom zvýšenia, respektíve zjednotenia ich štandardu.

K bodu č. 42. – Výbor CPT opakuje svoje odporúčanie, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby všetky osoby, ktoré sú vo väzbe 24 hodín alebo dlhšie, mali podľa možnosti každý deň k dispozícii aspoň jednu hodinu pohybu na čerstvom vzduchu v primerane veľkých zariadeniach s potrebným vybavením (ako je prístrešok proti nepriaznivému počasiu a prostriedky na odpočinok). Táto požiadavka by sa mala zohľadniť najmä pri plánovaní výstavby (rekonštrukcie) policajného zariadenia.

Podľa čl. 5 ods. 4) nariadenia Ministerstva vnútra SR č. 92/2015 o celách policajného zaistenia sa osobe umiestnenej v cele dlhšie ako 24 hodín umožní, ak o to požiada, vychádzka na jednu hodinu denne v priestore útvaru, pri ktorom sú cely zriadené. Vychádzky sa neuskutočňujú len výnimočne v dôsledku nepriaznivého počasia, alebo iných závažných dôvodov (osoba má infekčnú chorobu podľa lekárskej správy, vyhráža sa sebapoškodením, prípadne poškodením majetku a podobne).

Vychádzku v priestore, ktorý sa nachádza v okolí oddelenia Policajného zboru možno zabezpečiť len s prihliadnutím na bezpečnosť ostatných osôb a zabránenie úteku osoby obmedzenej na osobnej slobode.

Pri plánovaní rekonštrukcií ciel policajného zaistenia sa na vyššie uvedenú požiadavku prihliada, avšak je potrebné brať do úvahy aj ďalšie okolnosti a faktory, pre ktoré v individuálnych prípadoch vytvorenie vhodných priestorov slúžiacich na daný účel nie je technicky možné realizovať. Vzhľadom na technickú, priestorovú a finančnú náročnosť budovania účelného priestranstva na vykonanie vychádzky obmedzenej osoby pri každej zriadenej cele policajného zaistenia je toto možné uskutočniť len v procese výstavby nových ciel policajného zaistenia. U väčšiny existujúcich ciel, kde je takýto priestor zriadený sa na požiadanie osoby obmedzenej na osobnej slobode vychádzka poskytuje.

K bodu č. 43 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili účinné uplatňovanie zásad vykonávania prehliadky osoby dvojkrokovou metódou vo všetkých policajných zariadeniach na Slovensku, a to aj prostredníctvom príslušných pokynov pre policajtov.

Prehliadka osoby sa vykonáva podľa ustanovení Trestného poriadku alebo zákona o Policajnom zbore. Podľa interného predpisu sa vykonáva kontrola a odobratie vecí, ktorými by mohla osoba ohroziť vlastný život alebo zdravie alebo život a zdravie inej osoby. Pri umiestňovaní osoby do cely odoberie policajt vykonávajúci ochranu cely tejto osobe vecí, ktorými by mohla ohroziť vlastný život alebo zdravie alebo život a zdravie inej osoby alebo policajta.

Taktiež je potrebné poukázať, že v súčasnosti sa v Útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov a Sečovce vykonávajú osobné prehliadky dvojkrokovou metódou, osobitne hornú a osobitne dolnú časť tela bez prítomnosti iných cudzincov.

Uvedené odporúčanie bude predmetom ďalších analýz a diskusií za účelom zabezpečenia jednotného postupu dvojkrokovej metódy do praxe u jednotlivých služieb Policajnom zbore.

B. Väzenské zariadenia

K bodu č. 44. – Výbor CPT by rád dostal podrobnejšie informácie o navrhovaných zmenách a doplneniach zákona o výkone trestu odňatia slobody a o očakávanom časovom rámci ich prijatia.

Interným predpisom ministra spravodlivosti SR bola v mesiaci jún 2024 zriadená odborná komisia na prípravu legislatívnych zmien upravujúcich najmä podmienky výkonu trestu odňatia slobody, a ak to bude potrebné, aj podmienok výkonu väzby, zložená zo zástupcov Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky, Zboru väzenskej a justičnej stráže a Kancelárie verejného ochrancu práv. Úlohou komisie je, v súlade s Programovým vyhlásením vlády SR na roky 2023 – 2027 v časti Trestná politika štátu a v súlade s Rámcovým plánom legislatívnych úloh vlády SR na IX. volebné obdobie, predložiť ministrovi návrh legislatívnych opatrení súvisiacich s:

1. implementáciou odporúčaní Európskeho výboru na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu uvedených v správach pre vládu Slovenskej republiky z vykonaných návštev,
2. odporúčaniami vnútroštátnych orgánov a inštitúcií,
3. odstraňovaním aplikačných problémov existujúcej právnej úpravy podmienok výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody v SR,
4. implementáciou inovatívnych metód a postupov, osobitne tých, ktoré sú pripravené a overené v rámci národného projektu Šanca na návrat.

Pripravovaná rozsiahla novela ZVTOS a vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov (ďalej len „poriadok výkonu trestu“) by mala nadobudnúť účinnosť od roku 2026. Súčasťou týchto noviel by mali byť aj novely zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone väzby“), vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 437/2006 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „poriadok výkonu väzby“), ktoré si vyžiadala aplikačná prax. Vzhľadom na zámer ohľadne prechodu zmeny stupňov stráženia odsúdených z pôsobnosti súdov na Zbor väzenskej a justičnej stráže bude potrebné novelizovať aj zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) a zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Medzi plánované najzásadnejšie zmeny patrí najmä:

- zvýšenie minimálnej ubytovacej plochy pre odsúdeného v uzamykanej cele na najmenej 4 m²
- zmena stupňa stráženia vo vecnej pôsobnosti ústavov,
- zrušenie vnútornej diferenciácie odsúdených na doživotie,
- zrušenie obligatórnej povinnosti zaraďovania odsúdených na doživotie do oddielu doživotných trestov,
- možnosť meniť stupeň stráženie odsúdených na doživotie,
- rozšírenie rozsahu návštev v prípade odsúdených s neplnoletými deťmi, • zavedenie videonávštev a videotelefonovania,
- zrušenie spôsobu vykonávania návštev v závislosti od stupňa stráženia,
- zrušenie trestu zákazu telefonovania, zmena zásad pri ukladaní disciplinárnych trestov,
- zrušenie zákazu telefonovania počas výkonu disciplinárneho trestu v uzavretom oddiele, • nepodmieňovanie nákupu kreditu na telefonovanie predchádzajúcou úhradou pohľadávky,
- zavedenie mimoriadneho opravného prostriedku voči uloženému disciplinárnemu trestu.

K bodu č. 45 - Výbor CPT vyzýva orgány, aby pokračovali v úsilí o riešenie vysokého počtu väzňov v krajine, a rád by dostal podrobnejšie informácie o konkrétnych krokoch, ktoré sa v tejto súvislosti plánujú. Výbor verí, že orgány vo svojom úsilí náležite zohľadnia zásady uvedené v príslušných odporúčaniach Výboru ministrov Rady Európy

Vláda Slovenskej republiky schválila novelu Trestného zákona a Trestného poriadku, aby priblížila slovenské trestné právo k európskym štandardom. Cieľom je humanizácia trestov, uprednostnenie alternatívnych trestov pred väzením a riešenie preplnených väzníc. Zmeny zahŕňajú zvýšenie možností individualizácie trestov, podporu probačnej služby a zníženie nákladov na väzňov. Slovensko má vysoký počet väzňov na počet obyvateľov v porovnaní s inými krajinami EÚ, čo vedie k preplneným väzniciam a vysokým nákladom. Okolité krajiny už prešli na alternatívne tresty, čo sa ukázalo ako efektívne. Novela sa zameriava na zosúladenie trestných sadzieb s európskymi štandardmi a podporu restoratívnej justície. To všetko rešpektujúc medzinárodné, európske a ústavné požiadavky, ako aj závery judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky, trestnoprávnej teórie k primeranosti trestu a osobitne aj s ohľadom na Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, naň nadväzujúcu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, Chartu základných práv Európskej únie a judikatúru Súdneho dvora Európskej únie.

K bodu č. 46 - Výbor CPT by rád získal aktuálne informácie o plánoch na výstavbu nových ústavov alebo rekonštrukciu existujúcich zariadení. Okrem toho výbor vyzýva slovenské orgány, aby realizovali svoje dlhodobé plány na zriadenie oddelenia pre matky a deti.

Výstavba väzenského zariadenia Rimavská Sobota – Sabová

Podľa uznesenia vlády č. 354 z 19. júna 2024 bola ministrom spravodlivosti zadaná úloha bod C.20.: „Zabezpečiť aktualizáciu štúdie uskutočniteľnosti projektu Výstavby väzenského zariadenia Rimavská Sobota – Sabová“ s termínom plnenia do 31. decembra 2025. Na základe vyššie uvedeného Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže objednalo u autora pôvodného stavebného zámeru jeho aktualizáciu. Predmetom objednávky je zapracovanie vzniknutých požiadaviek zo strany Zboru väzenskej a justičnej stráže a aktualizácia odhadovaných finančných nákladov stavby. Aktualizácia bude obsahovať grafickú časť, textovú časť a aktualizované ekonomické vyhodnotenie v súčasnej cenovej úrovni. Následne sa bude obstarávať dodávateľ aktualizácie štúdie uskutočniteľnosti.

Viacúčelový komplex objekt č. 3 v Ústave na výkon trestu odňatia slobody a ústavu na výkon väzby Ilava

Zámerom Zboru väzenskej a justičnej stráže je realizácia viacúčelového komplexu, ktorého primárnym cieľom bude vytvoriť nové dostatočné stravovacie, skladové kapacity a zároveň vytvorenie nových ubytovacích kapacít pre potreby ústavu Ilava. Sekundárnym cieľom bude rozšírenie a vybudovanie nových priestorov nevyhnutných pre riadny chod a činnosť ústavu, ako sú kancelárie psychológov, psychiatrov, psychiatrická ambulancia, a s tým spojené vybudovanie priestorov nevyhnutných na zaobchádzanie s väznenými osobami (referent, terapeut a terapeutická miestnosť). K uvedenej investičnej akcii bola v roku 2022 vypracovaná architektonická štúdia. Nakoľko sa predmetná stavba bude nachádzať v areáli ústavu Ilava, ktorá je situovaná v rámci nehnuteľnej národnej kultúrnej pamiatky – Pevnosť Ilava, evidovanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR bola architektonická štúdia konzultovaná a konečná verzia odsúhlasená Krajským pamiatkovým úradom Trenčín. Vzhľadom na rozsah a charakter navrhovaného zámeru je jeho realizácia podmienená predložením projektovej dokumentácie na ďalšie schvaľovanie na Krajskom pamiatkovom úrade Trenčín.

V roku 2023 bol spracovaný stavebný zámer verejnej práce, ktorý bol zaslaný v rámci rezortu na zaradenie do Súhrnného programu verejných prác, ktorý spravuje Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky. Zbor väzenskej a justičnej stráže plánuje v roku 2025 začať s prípravou súťažných podkladov na výber zhotoviteľa projektovej dokumentácie stavby. Odhadovaný čas projekčných prác a inžinierskej činnosti bol stanovený na 1,5 roka. Začiatok realizácie sanácie pôvodných objektov a výstavby nového komplexu je plánovaný od roku 2027 (odhadovaná doba 3 roky) v závislosti od možností štátneho rozpočtu.

Rekonštrukcia Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina vid' odpoveď v bode č. 59.

Oddelenie pre matky s deťmi

Namiesto zriadenia špeciálneho oddelenia, v ktorom môže byť odsúdenej žene na jej žiadosť povolené, aby vo výkone trestu mala pri sebe a starala sa o svoje dieťa staršie ako jeden rok spravidla do troch rokov je v rámci pripravovanej novely zákona o výkone trestu zámerom upraviť aj Trestný poriadok tak, aby súd mohol odložiť, resp. prerušiť výkon trestu odsúdenej žene z dôvodu tehotenstva alebo matke dieťaťa mladšieho ako tri roky. Zároveň by takejto odsúdenej mohol súd následne nahradiť výkon zvyšku trestu odňatia slobody trestom domáceho väzenia alebo peňažným trestom, ak odsúdená počas doby prerušenia výkonu trestu svojim správaním preukázala, že sa napravila a ďalší výkon trestu odňatia slobody nie je potrebný.

K bodu č. 50 - Výbor CPT odporúča, aby zamestnanci Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou dostali jasný odkaz, že akákoľvek forma zlého zaobchádzania s väzňami vrátane slovného urážania je nezákonná, neprofesionálna a neprijateľná a bude primerane sankcionovaná. Okrem toho nemožno ospravedlniť poškodzovanie vecí väzňov počas prehliadok cieľ, pričom sa rozumie, že nepovolené veci môžu byť skutočne zabavené.

Okrem toho Výbor CPT odporúča, aby sa zamestnancom Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina pripomenulo, že s väzňami sa má vždy zaobchádzať s rešpektom.

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o Zbore väzenskej a justičnej stráže“) v § 6 ukladá príslušníkom Zboru väzenskej a justičnej stráže povinnosť pri vykonávaní služby dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i na svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s výkonom služby vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného výkonom služby. Príslušník Zboru väzenskej a justičnej stráže je pri výkone služby tiež povinný dodržiavať Etický kódex príslušníka a zamestnanca Zboru väzenskej a justičnej stráže, ktorý vymedzuje a podporuje zásady profesionálneho správania sa príslušníkov a zamestnancov Zboru väzenskej a justičnej stráže v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, zákonmi a ďalšími všeobecne záväznými predpismi a internými predpismi, Medzinárodnou deklaráciou ľudských práv a slobôd a inými medzinárodnými dokumentami upravujúcimi hodnotu človeka a ľudskej dôstojnosti s ohľadom na uplatňovanie etických požiadaviek pri plnení služobných a pracovných úloh, poskytovaní represívnych sankcií a opatrení tak, aby každá práca na každej úrovni bola založená na obhájitelných etických premisách.

S uvedenými povinnosťami je personál tohto, ale aj iných ústavov oboznamovaný po prijatí do služobného alebo pracovného pomeru, taktiež ako súčasť policajného vzdelania v Inštitúte

vzdelávania Zboru väzenskej a justičnej stráže v Nitre, a v neposlednom rade počas každoročného cyklického vzdelávania príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže v každom ústave.

Ústav na výkon väzby a ústav výkon trestu odňatia slobody Žilina nemá vedomosť o žiadnej oprávnenej žiadosti, ktorá by bola odmietnutá príslušníkom zboru a rovnako nemá vedomosť o údajnej ignorácii žiadostí väznených osôb. Všetky doručené alebo osobne odovzdané žiadosti sú v ústave zaevidované a v určených lehotách vybavované. Uvedenú skutočnosť neevidujeme ani v správach prokurátora vykonávajúceho dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave. Okrem podávania žiadostí prostredníctvom príslušníkov vykonávajúcich službu priamo v ubytovni väznených osôb, môžu väznené osoby svoje žiadosti a podnety vkladať do uzamknutej schránky pre riaditeľa ústavu. Rovnako majú možnosť vkladať svoje žiadosti a podnety do uzamykateľnej schránky, od ktorej má kľúče len prokurátor vykonávajúci dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave.

Napriek uvedenému sú príslušníci ústavu v pravidelných intervaloch školení odborným personálom ohľadne zaobchádzania s väzňami, vrátane komunikácie s väzňami asertívnym spôsobom, s využitím prvkov dynamickej bezpečnosti so zreteľom na dodržiavanie ľudskej dôstojnosti.

Na úseku dodržiavania zákonov v celách policajného zaistenia a v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody, vykonávajú prokurátori aktívny dozor.

Okrem základnej právnej úpravy uvedenej v § 18 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre“) vykonávajú prokurátori pravidelné preverky zákonnosti podľa týchto služobných prepisov:

- príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 33/2024 z 25. marca 2024 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v celách policajného zaistenia (do 1. apríla 2024 upravoval postup prokurátorov príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 8/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v celách policajného zaistenia),
- príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2024 zo 14. februára 2024 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu väzby (do 1. marca 2024 upravoval postup prokurátorov príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 7/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu väzby),
- príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 3/2024 z 23. januára 2024 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu trestu odňatia slobody (do 1. februára 2024 upravoval postup prokurátorov príkaz generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2010 z 12. mája 2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach výkonu trestu odňatia slobody).

Prokurátori na základe zákonných oprávnení preskúmajú, či sa v celách policajného zaistenia a v miestach, kde sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody, dôsledne dodržiavajú zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy vzťahujúce sa na tieto zariadenia. V miestach, v ktorých sa vykonáva trest odňatia slobody vykonávajú prokurátori preverky v pravidelných trojmesačných intervaloch a v miestach výkonu väzby v pravidelných dvojmesačných intervaloch. Okrem toho vykonávajú periodické preverky v každom ústave a v rámci ich výkonu dozerajú, či sú dôsledne dodržiavané práva odsúdených a obvinených osôb, či je rešpektovaná ľudská dôstojnosť odsúdených osôb alebo či nedochádza k neoprávnenému násiliu, mučeniu, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu a inému zlému zaobchádzaniu a podobne.

Zároveň prokurátori preskúmavajú zákonnosť rozhodnutí o umiestnení do oddielu s bezpečnostným režimom, rozhodnutí o disciplinárnych trestoch, zákonnosť použitia donucovacích prostriedkov a aj zákonnosť vybavenia písomných žiadostí, sťažností a iných podaní. Odsúdené osoby a obvinené osoby môžu podávať písomné žiadosti a sťažnosti aj priamo dozorujúcim prokurátorom do osobitných schránok, ktoré majú k dispozícii v každom ústave. Navyše môžu požiadať prokurátora o rozhovor, ktorý je prokurátor povinný s odsúdenou osobou vykonať. O všetkých zistených skutočnostiach v rámci previerky dozorujúci prokurátor vypracuje písomný záznam a jej výsledok prerokuje bezprostredne po skončení previerky s riaditeľom ústavu a v prípade potreby prijme príslušné účinné zákonné opatrenia. V prípade oznámenia mimoriadnej udalosti je dozorujúci prokurátor povinný do troch pracovných dní vykonať mimoriadnu previerku v ústave. Výkon kontrolnej činnosti v ústavoch poverenými prokurátormi krajských prokuratúr alebo okresných prokuratúr je kontrolovaný prokurátormi Referátu väzenstva trestného odboru Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „referát väzenstva“). Prokurátori referátu väzenstva najmenej raz do roka vykonávajú kontrolu každého ústavu v Slovenskej republike.

Systém kontroly väzenstva orgánmi prokuratúry je upravený tak, aby poverení prokurátori vždy bezodkladne reagovali na každé oznámenie mimoriadnej udalosti vykonaním mimoriadnej previerky a aj na každé oznámenie odsúdených a obvinených osôb z nezákonného postupu zo strany príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže v ústavoch. Postup prokurátorov a nimi prijaté opatrenia vo vzťahu k ústavu sú vždy pod dohľadom nadriadených prokurátorov zaradených na referáte väzenstva. Okrem toho sa prokurátori poverení výkonom dozoru v miestach výkonu trestu odňatia slobody a výkonu väzby stretávajú s vedením ústavov a zástupcov Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže na pravidelných pracovných stretnutiach, na ktorých sa zistené nedostatky riešia operatívne a pokiaľ je to možné, aj bezodkladne.

Tvrdenia uvedené v bode č. 50 Správy CPT (zlé fyzické zaobchádzanie s väzňami pri vykonávaní prehliadky cieľ príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže zo zásahových tímov), nie sú podložené dôkazmi a z dôvodu neidentifikovania sťažovateľa sú nepreskúmateľné. Generálna prokuratúra napriek tomu zisťovala, či prokurátori získali poznatky o zaobchádzaní s väzňami v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovciach nad Parnou tak ako je to uvedené v Správe CPT s negatívnym zistením.

Prípád odsúdeného, ktorý mal byť opakovane fyzicky napadnutý príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok preskúmavali okresný prokurátor v Ružomberku a prokurátor Krajskej prokuratúry v Žiline. Zo spisového materiálu vyplýva, že skutočnosti uvádzané odsúdeným v podaniach boli v rámci operatívneho zisťovania vyvrátené a v konečnom dôsledku ich spochybnil aj odsúdený. Zo spisového materiálu nevyplývali také následky na zdraví odsúdeného, ktoré by z hľadiska mechanizmu ich vzniku v inkriminovanom čase nasvedčovali násilnému konaniu zo strany inej osoby spôsobom, ako to uvádzal odsúdený. Ani lekár Ústrednej nemocnice v Ružomberku nezistil u odsúdeného zranenia, ktoré by zodpovedali ním popísanému napadnutiu zo strany príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže. Zo zistených operatívnych informácií vyplynulo, že tvrdenia odsúdeného v jeho podaniach sa javia ako účelové a nepravdivé. Prokurátor Krajskej prokuratúry v Žiline vykonané operatívne preverovanie vyhodnotil ako dostatočné a neodôvodňujúce začatie trestného konania v posudzovanej veci. V Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok bola na základe poverenia ministra spravodlivosti 20. decembra 2023 vykonaná mimoriadna kontrola. Ani kontrolná skupina nezistila také skutočnosti, ktoré by nasvedčovali podozreniu zo spáchania trestnej činnosti vo vzťahu k odsúdenému.

K bodu č. 57. – Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok dostali dôrazný odkaz, ktorý by sa pravidelne opakoval, že akákoľvek forma zlého zaobchádzania s väzňami vrátane slovného urážania je nezákonná, neprofesionálna a neprijateľná a bude primerane sankcionovaná. V tejto súvislosti by vedenie

Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok malo byť obzvlášť ostražité, pokiaľ ide o situáciu v jednotke, v ktorej sú umiestnení odsúdení s maximálnym stupňom stráženia, vnútornou klasifikáciou C. Okrem toho by výbor rád dostal kópiu vyšetrovacieho spisu vrátane konečného odôvodneného rozhodnutia prijatého v tejto veci, ktoré sa týka vyšetrovania údajného zlého zaobchádzania s väzňom zo strany zamestnancov Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok z 11. januára 2023, ktoré vykonal Úrad inšpekčnej služby. Okrem toho by chcel získať vysvetlenie, ako dlho sa uchovávaly záznamy z kamerových systémov vo väzenských zariadeniach. Na záver by chcel získať aktuálne informácie o procese verejného obstarávania na vybavenie príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže kamerami na telo vrátane počtu kamier, ktoré sa majú zakúpiť, ktorými budú príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže vybavení a predpokladaného časového harmonogramu.

Úrad inšpekčnej služby prijal 9. novembra 2022 podanie [A], narodeného 8. novembra 1996, v danom čase umiestneného vo výkone trestu odňatia slobody v priestoroch Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok, učené 2. novembra 2022 a 26. januára 2023 podanie totožnej osoby (podávateľom učené 13. januára 2023), adresované Generálnemu riaditeľstvu zboru. Predmetom oboch podaní bolo podozrenie z možného fyzického násilia príslušníkov zboru, služobne zaradených v pôsobnosti Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok voči osobe oznamovateľa v kontexte trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 odsek 1 písm. a) Trestného zákona.

V relácii na podanie prijaté 9. novembra 2022, bola príslušníkmi Úradu inšpekčnej služby vykonaná operatívno-pátracia činnosť koncentrovaná na získanie informácie operatívneho významu (evidované v spise číslo UIS–OSP–OP1–259/2022, v roku 2023 preevidované na UIS–OSP–OP1–39/2023). V rámci predmetného spisu bolo riešené aj druhé podanie prijaté 26. januára 2023.

K okolnostiam uvedeným v podaní [A], ktoré sa mali stať 1. novembra 2022 v priestoroch Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok bolo zistené, že predmetné podanie bolo prvotne zaslané z Generálneho riaditeľstva zboru na preverenie a prípadné prijatie ďalších opatrení riaditeľovi Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok. Dňa 4. novembra 2022 bol prijatý pokyn „Zamedzenie ďalšieho kontaktu medzi príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže služobne zaradenými v pôsobnosti Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok [B], [C], [D] s odsúdenou osobou [A].“

S označenými príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže boli vykonané vypočutia a vyhotovené záznamy z prešetrenia evidované pod číslom UVTOS–01117/19–RK–2022. K predmetnej veci sa vyjadrovali odsúdené osoby [A], [E], [F] Na základe prešetrenia udalosti z 1. novembra 2022 príslušník Policajného zboru Úradu inšpekčnej služby nezistil žiadne pochybenia, teda nezistil nezákonné konanie príslušníkov zboru.

Vo veci riešenia druhého podania [A], prijatého 26. januára 2023 k udalosti z 11. januára 2023 v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok, podal vysvetlenie podozrivý príslušník zaradený v pôsobnosti tohto ústavu, [G]; Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže boli zabezpečené podklady k disciplinárnym previneniam osoby [A] z 11. januára 2023, ambulantné správy, prepúšťacia správa Nemocnice pre obvinených a odsúdených a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Trenčín, vyjadrenia odsúdeného [A]. a iné.

Vyhodnotením preverených skutočností, získaných informácií v rámci operatívno-pátracej činnosti Úradu inšpekčnej služby neboli zistené žiadne informácie operatívneho významu poukazujúce na protiprávne konanie príslušníkov Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok, a preto bolo

11. apríla 2023 konanie v rámci operatívno-pátracej činnosti ukončené.

Predmetnú vyčerpávajúcu informáciu považujeme za suplujúci postulát na poskytnutie kópie spisu z vykonávania operatívno-pátracej činnosti.

Vo všeobecnosti sa kamerové záznamy vo väzenských zariadeniach uchovávajú v rozmedzí od 14 do 30 dní. Rozsah doby uchovávaní kamerových záznamov v konkrétnom väzenskom zariadení sa odvíja od technickej špecifikácie kamerového systému. Doba záznamu závisí od:

- počtu kamier,
- rozlíšenia zaznamenávaného obrazu,
- kvality zaznamenávaného obrazu,
- počtu snímok/sekundu,
- veľkosti úložného priestoru.

Každé väzenské zariadenie má špecifickú objektovú sústavu, ktorá výrazným spôsobom ovplyvňuje počet a členitosť kamerového systému. Pre kamerové záznamy sa využíva plná kapacita úložného priestoru systému, pričom pri jeho zaplnení sa najstaršie kamerové záznamy automaticky prepisujú najnovšími. Na základe vyššie uvedeného sa môže vyskytnúť aj dlhšia doba uchovávaní záznamu, pokiaľ dôjde k zníženiu počtu kamier, alebo sa vymenia za modernejšie s lepšími technickými parametrami pri zachovaní rovnakej veľkosti dátového úložiska.

Proces verejného obstarávania na telové kamery je aktuálne pozastavený z dôvodu, že dvaja uchádzači podali námietku voči vylúčeniu ich ponuky verejným obstarávateľom na Úrad pre verejné obstarávanie. Úrad pre verejné obstarávanie v zákonnej lehote a k dnešnému dňu nerozhodol o námietkach, nakoľko si vyžiadal odborné posudky k namietaným dôvodom vylúčenia. Predmetom verejného obstarávania je celkovo 1242 telových kamier s príslušenstvom. Týmito kamerami budú vybavení príslušníci oddelení výkonu väzby a výkonu trestu a príslušníci oddelení ochrany v ústavoch. Z vyššie uvedeného dôvodu nie je momentálne možné určiť harmonogram, avšak zabezpečenie telových kamier naďalej patrí medzi priority Zboru väzenskej a justičnej stráže.

K bodu č. 59 - Výbor CPT víta plány na rekonštrukciu Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina a rád by dostal aktuálne informácie o priebehu prác. Ako súčasť rekonštrukcie Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina sa aktuálne realizuje prístavba nového objektu za súčasnej rekonštrukcie tepelnej obálky (zateplenie objektov, striech, výmena otvorových konštrukcií) na jestvujúcich objektoch výkonu väzby a výkonu trestu. Zároveň je v riešení vypracovanie projektovej dokumentácie pre realizáciu rekonštrukcie elektroinštalácie v existujúcej budove výkonu väzby a v budove výkonu trestu. Následne, po ukončení uvedených investičných akcií, je zámerom zrealizovať zvyšnú časť rekonštrukcie existujúcich objektov (zdravotechnika).

Hlavným cieľom pri prístavbe nového objektu je vytvorenie nových ubytovacích kapacít pre potreby Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina. Predmetom riešenia je prístavba nového objektu, ktorý bude stavebne spojený s existujúcim objektom ubytovne obvinených. Nový objekt je konštrukčne riešený ako šesťpodlažný objekt trojtraktovej konštrukcie s priestormi určenými na zvýšenie ubytovacej kapacity (55 lôžok), na rozšírenie a vybudovanie nových priestorov nevyhnutných pre riadny chod a činnosť ústavu ako sú vyšetrovacie miestnosti, šatne príslušníkov a viacúčelová miestnosť (zasadacia miestnosť, možnosť pojednávania priamo v ústave, videokonferencie, atď.), a s tým spojené vybudovanie priestorov nevyhnutných na zaobchádzanie s väznenými osobami (miestnosti na kultúrno-osvetovú činnosť a voľno-časové aktivity, pracoviská odsúdených). Vybudujú sa aj nové návštevné miestnosti pre väznené osoby a ich rodinných príslušníkov, ako aj nové priestory na uskutočňovanie vychádzok väznených osôb.

K bodu č. 60 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby minimálny štandard 4 m² obytnej plochy na jedného väzňa vo viacmiestnych celách (bez započítania plochy, ktorú zaberá prípadná toaleta v cele) bol

právne zaručený pre všetky kategórie väzňov (bez ohľadu na ich pohlavie, právne postavenie, bezpečnostné zaradenie atď.) a v praxi plne dodržiavaný (pozri tiež bod č. 44).

Ďalej by sa mali prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby hygienické prístavby vo viacmiestnych celách v Ústave na výkon väzby a ústave na výkon trestu odňatia slobody Žilina a prípadne aj v iných väzenských zariadeniach na Slovensku boli úplne predelené (t. j. od podlahy po strop).

Ubytovacia kapacita Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou pri zachovaní najmenej 3,5 m² ubytovacej plochy v cele alebo izbe pre odsúdeného je 1 433 miest. Uvedená kapacita je pre ústav určená od 17.10.2019, kedy poslednou úpravou došlo k jej zníženiu o 10 miest v súvislosti s ukončenými prácami stavebno-technickej časti výstupného oddielu národného projektu „Šanca na návrat“ a následným umiestnením odsúdených do výstupného oddielu (zníženie kapacity oddielu z 50 miest na 40 miest v ôsmich izbách s podlahovou plochou na jedného odsúdeného najmenej 5 m²).

V prípade zvýšenia ubytovacej plochy v cele alebo izbe pre odsúdeného na najmenej 4 m² je určená ubytovacia kapacita ústavu 1 287 miest. Z priemerných počtov odsúdených umiestnených v ústave za kalendárny rok (rok 2019 – 1287 odsúdených, rok 2020 – 1246 odsúdených, rok 2021 – 1231 odsúdených, rok 2022 – 1201 odsúdených, rok 2023 – 1181 odsúdených) je zrejmé, že v ústave nie je problém na zabezpečenie toho, aby bol dodržaný minimálny štandard 4 m² ubytovacej plochy na jedného odsúdeného vo viacmiestnych izbách/celách za dodržania určenia ubytovacej plochy cely alebo izby podľa § 29 ods. 3 a 4 poriadku výkonu trestu a v súlade s § 2 RGR č. 20/2013, ktorým sa určuje ubytovacia kapacita pre obvinených a odsúdených v znení neskorších predpisov. Už v súčasnosti je na niektorých špecializovaných oddieloch, kde sa uplatňujú ďalšie metódy a postupy zaobchádzania na účel prehĺbenia individualizácie výkonu trestu odsúdeného (výstupný oddiel, oddiel s bezpečnostným režimom, tri oddiely špecializovaného zaobchádzania) zachovaná ubytovacia plocha v cele alebo izbe pre odsúdeného najmenej 4 m².

Kapacita cel v Ústave na výkon väzby a ústave na výkon trestu odňatia slobody Žilina je stanovená tak, aby ubytovacia plocha pre obvineného v uzamykanej cele, mladistvého obvineného alebo odsúdeného a obvinenú alebo odsúdenú ženu, bola najmenej 4 m² a pre obvineného v neuzamykanej cele a odsúdeného v cele alebo izbe najmenej 3,5 m². Vzhľadom na počty väznených osôb v priebehu posledných rokov v Ústave na výkon väzby a ústave na výkon trestu odňatia slobody Žilina, bolo nevyhnutné vo výnimočných prípadoch pristúpiť k zníženiu ubytovacej plochy vo vybraných izbách a celách ústavu, v ktorých to stavebné podmienky dovolili. Vyššie uvedené cely sa nachádzajú v oddieloch so zmierneným režimom výkonu väzby a pri zníženej ubytovacej ploche boli väzni do nich umiestňovaní len výnimočne a na nevyhnutne potrebný čas, nakoľko byť v neuzamykateľných priestoroch s voľným prístupom k vybaveným kultúrnym miestnostiam a pohybovať sa voľne po oddiele, bolo na prospech väznenej osoby, a to aj na úkor zníženia ubytovacej plochy. Uvedené výnimočné situácie zníženia ubytovacej plochy budú vyriešené výstavbou nového objektu v Ústave na výkon väzby a ústave na výkon trestu odňatia slobody Žilina, ktorá v súčasnosti prebieha.

Hygienické zariadenia nie sú dobudované po strop z dôvodu lepšieho odvetrania priestoru. Pri prestavbe kanalizačných rozvodov existujúcich ubytovacích priestorov budú umiestnené hygienické zariadenia tak, aby ich bolo možné odvetrávať mimo ubytovacej časti väznených osôb.

V Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok je vo všetkých celách WC stavebne oddelené od ostatných priestorov cely, a to až po strop. Jedinou výnimkou sú dve jednomiestne cely v oddiele s bezpečnostným režimom (cely č. 341A a č. 341B), kde je WC oddelené murovanou zástenou tak, aby bolo zabezpečené súkromie a intimita odsúdeného, aby nebol vystavený pohľadu z priestoru vstupných dvier. Cely s rozmermi približne 15 m² (ďalej len „malá cely“) má kapacitu pre 4

odsúdených a reálne sú v nej umiestnené 4 lôžka a ostatné zariadenie zodpovedajúce tejto kapacite. Cela s rozmermi približne 27 m² (ďalej len „veľká cela“) má kapacitu pre 7 odsúdených a reálne je v nej umiestnených 8 lôžok (4 dvojposchodové lôžka), pričom jedno lôžko je voľné pre prípad zníženia ubytovacej plochy odsúdených a toto lôžko neuberá z ubytovacej plochy izby. Ostatné zariadenie cely zodpovedá počtu 8 odsúdených, preto mohla delegácia CPT nadobudnúť dojem, že tieto cely majú kapacitu 8 odsúdených. Väčšina veľkých ciel sa obsadzuje do počtu 7 odsúdených, k zníženiu ubytovacej plochy pristupuje ústav iba v nevyhnutných prípadoch v súlade s § 18 ods. 1 zákona o výkone trestu.

Podľa § 18 ods. 1 ZVTOS ubytovacia plocha v cele alebo izbe pre odsúdeného je najmenej 3,5 m². Podľa § 29 ods. 1 poriadku výkonu trestu ak to podmienky ústavu umožňujú, ubytovacia plocha v uzamykanej cele pre odsúdeného je 4 m². Zo strany Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok je snaha o dodržiavanie uvedenej ubytovacej plochy v maximálnej možnej miere. V prípade navýšenia počtu odsúdených ústav využíva zákonné oprávnenie riaditeľa ústavu zníženia ubytovacej plochy na nevyhnutne potrebný čas v súlade s § 18 ods. 1 zákona o výkone trestu a v súlade s § 3 Rozkazu Generálneho riaditeľa č. 20/2013, ktorým sa určuje ubytovacia kapacita pre obvinených a odsúdených v znení neskorších predpisov. Riaditeľ ústavu zasiela oznámenie o dočasnom znížení ubytovacej plochy s odôvodnením Generálnemu riaditeľstvu Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Vo vzťahu k tvrdeniu, že niektorí odsúdení sú 23 hodín zavretí vo svojich celách s odkazom na bod 70, uvádzame, že ústav sa snaží odsúdených zaradiť do zamestnania v maximálnej možnej miere, odborný personál organizuje pre odsúdených celý rad aktivít vrátane športových, umeleckých a remeselných, psychologického poradenstva, diskusných skupín, relaxačných skupín s prvkami arteterapie a muzikoterapie, poradenskej skupiny pre páchatelov domáceho násillia a pod., ako to konštatuje aj výbor CPT vo svojej správe v bode 70 (viac v reakcii na bod 71).

Pri aktuálnych ubytovacích kapacitách a počte väznených osôb nie je možné plošne zvýšiť minimálnu ubytovaciu plochu na jednu väznenú osobu na 4 m². Z uvedeného dôvodu je zámerom Zboru väzenskej a justičnej stráže v kontexte judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v rámci pripravovanej novely ZVV upraviť minimálnu ubytovaciu plochu pre odsúdeného na najmenej 4 m² v uzamykanej cele a 3,5 m² v neuzamykanej cele alebo izbe. Navyše, pri uzamykaných celách je za životný priestor väznenej osoby považovaný nielen cela, ale aj okolie podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. V praxi očakávame znížovanie počtu väznených osôb vďaka premene trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia zavedený novelou Trestného zákona č. 40/2024. Vo vzťahu k obvineným je takýto postup v platnosti od 1.1.2023.

Tak ako bolo uvedené vyššie, hygienické zariadenia nie sú dobudované po strop z dôvodu lepšieho odvetrania priestoru. Pri prestavbe kanalizačných rozvodov existujúcich ubytovacích priestorov budú umiestnené hygienické zariadenia tak, aby ich bolo možné odvetrávať mimo ubytovacej časti väznených osôb.

K bodu č. 61 - Vo všetkých troch navštívených zariadeniach boli cely v zásade primerane vybavené (postele/palandové postele, skrinky na osobné veci, stôl a stoličky/taburetky), hoci počet stoličiek/taburetiiek niekedy nepostačoval počtu osôb umiestnených v danej cele. Tento nedostatok by sa mal odstrániť.

Zbor väzenskej a justičnej stráže v I. polroku 2025 doplní potrebný počet stoličiek tak, aby zodpovedal počtu osôb umiestnených v celách/izbách, pričom tieto budú s ohľadom na priestorové možnosti izieb alebo ciel skladacie. Stoličky budú vyrábané v rámci vlastnej výroby vedľajšieho hospodárstva zriadeného v Ústave na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých Sučany a distribuované prostredníctvom Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže do jednotlivých ústavov na výkon väzby a výkonu trestu odňatia slobody.

K bodu č. 62 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, že cely v ústavoch Ružomberok a Žilina budú mať riadny prístup k prirodzenému svetlu a vetraniu a že odsúdení budú mať spravidla možnosť vidieť cez okná mimo svojich ciel. Cely s nepriehľadnými oknami by sa nemali používať na dlhodobé umiestnenie väzňov.

Objekt Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok sa nachádza v centre mesta v blízkosti farského úradu, obydľí občanov, materskej škôlky, rehabilitačného strediska, budovy Policajného zboru a Okresného súdu Liptovský Mikuláš, pracovisko Ružomberok. Z tohto dôvodu sú na oknách ciel nainštalované z vonkajšej strany nepriehľadné priesvitné polykarbonátové tabule, ktoré chránia osoby v cele pred pohľadom z priestorov mimo ústavu a zaručujú ich bezpečnosť a právo na súkromie. Sekundárnym efektom týchto tabúl je zabránenie nepovoleným kontaktom odsúdených s civilným prostredím, ako aj medzi odsúdenými navzájom, ktoré by mohlo mať za následok marenie účelu výkonu trestu. Do ústavu boli pred inštalovaním týchto tabúl doručené viaceré podnety od občanov, ktorí sa sťažovali na obťažujúce správanie odsúdených. Tejto problematike sa pred časom venoval aj prokurátor vykonávajúci dozor nad dodržiavaním zákonnosti v ústave a kontrola z Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže s konštatovaním, že inštalovaním spomínaných tabúl nedochádza k porušovaniu základných práv odsúdených. Ochranné okenné tabule nebránia prirodzenému osvetleniu cely ani prísunu čerstvého vzduchu.

K bodu č. 63 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie riadneho vykurovania ciel v ústavoch Ružomberok a Žilina a aby v ústavoch Ružomberok a Hrnčiarovce nad Parnou bolo k dispozícii dostatočné množstvo teplej vody, aby sa všetci odsúdení mohli osprchovať.

Ústav na výkon väzby y a ústav na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok

V súlade s § 3 Rozkazu Generálneho riaditeľa č. 47/2013 o zabezpečení prevádzky energetického a vodného hospodárstva v Zbore väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „rozkaz o zabezpečení prevádzky energetického a vodného hospodárstva“) sa vykurovanie spustí, ak priemerná vonkajšia teplota vzduchu počas dvoch za sebou nasledujúcich dní klesne v priemere pod 13 °C. Vykurovanie objektov ústavu je zabezpečované automatickým systémom s ekvitermickou reguláciou teploty. Teplota na výstupe ústredného kúrenia je automaticky regulovaná v závislosti od vonkajšej teploty. Celý systém je plne funkčný a pravidelne podrobovaný odborným prehliadkam a odborným skúškam autorizovaným servisom. Systém je vo vykurovacom období v prevádzke 24 hodín denne. Systém sa pravidelne odzdušňuje, čím sa predchádza jeho prípadnému zavzdušneniu a zníženiu teploty v systéme. Teplota vo vnútorných priestoroch ciel a izieb pre odsúdených neklesne pod 21 °C. Môžeme konštatovať, že odsúdení ubytovaní v tunajšom ústave majú zabezpečené vykurovanie v súlade s platnými právnymi a internými predpismi.

V oblasti dodávky teplej úžitkovej vody na sprchovanie ústav dlhodobo neeviduje problémy, pre ktoré by nebolo k dispozícii dostatočné množstvo teplej úžitkovej vody na zabezpečenie sprchovania odsúdeným. Sporadicky je zaznamenaný krátkodobý pokles tlaku v systéme rozvodov teplej úžitkovej vody. Tlak zabezpečuje externý zmluvný dodávateľ úžitkovej vody, Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s., ktorý nás informuje, že dôjde k poklesu tlaku, hlavne z dôvodu realizovaných opráv na verejnom vodovodnom potrubí. Záverom uvádzame, že príprava teplej úžitkovej vody sa vykonáva v súlade s rozkazom o zabezpečení prevádzky energetického a vodného hospodárstva a so zreteľom na maximálnu hospodárnosť a ekonomiku prevádzky.

Ústav na výkon väzby a ústav na výkon trestu odňatia slobody Žilina

V roku 2024 začal Ústav na výkon väzby a ústav na výkon trestu odňatia slobody Žilina okrem výstavby nového objektu aj rekonštrukciu tepelnej obálky existujúcich objektov, kde sú ubytované väznené osoby. Rekonštrukcia tepelnej obálky zahŕňa zateplenie obvodového plášťa, zateplenie strechy a výmenu okien. Po jej skončení sa zvýši tepelný komfort v ubytovacích priestoroch väzňov. Do budúca je plánovaná aj komplexná prestavba vykurovacieho systému, ktorý je síce aktuálne zastaraný, ale funkčný.

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou pravidelne monitoruje teplotu a spotrebu vyrobenej teplej úžitkovej vody. V spotrebe teplej úžitkovej vody bola v ústave dlhodobo evidovaná výrazná nadspotreba vzhľadom na počet ubytovaných osôb v ústave, čo malo vplyv na hospodárnosť a efektívnosť vynakladania verejných financií na energie. S dôrazom na úsporné opatrenia k návrhu opatrení na zníženie spotreby energií určených vládou Slovenskej republiky vydaním Uznesenia (č. 602 z 28. septembra 2022) ako aj prijatými Opatreniami na zníženie energetickej náročnosti budov Zboru väzenskej a justičnej stráže schválenými generálnym riaditeľom zboru a úlohou „Minimalizovať prípravu teplej vody v čase výkonu práce, prípadne určiť časový rozsah, kedy nie je nutné zabezpečovať prípravu teplej vody (napr. po pracovnej dobe a v noci)“ ústav pristúpil k vypracovaniu harmonogramu sprchovania, ktorý sa priebežne upravuje podľa aktuálnych potrieb režimovej činnosti oddelenia výkonu trestu - jednotlivých oddielov, kde sú ubytovaní odsúdení a pracovníci mimo ústavu, na ktoré sú odsúdení zaraďovaní. Harmonogram sprchovania je vypracovaný tak, aby bolo dodržané právo odsúdeného na sprchovanie najmenej dvakrát v kalendárnom týždni. Odsúdený zaradený do práce má umožnené sprchovanie častejšie, podľa charakteru práce, na ktorú je zaradený.

Podľa schváleného harmonogramu sprchovania a rozpisu sprchovania na jednotlivých oddieloch, kde sú ubytovaní odsúdení, oddelenie logistiky ústavu zabezpečuje prípravu a dodávku teplej úžitkovej vody na monoblok ubytovní odsúdených. Na zabezpečenie efektívnejšej a ekonomickejšej prípravy teplej úžitkovej vody ústav plánuje rekonštrukciu technológie prípravy teplej vody, ktorá bola ukončená k 30.11.2024 podľa platnej Zmluvy o dielo.

Po prijatí vyššie uvedených úsporných opatrení ústav evidoval viacero sťažností a podnetov zo strany odsúdených adresovaných riaditeľovi ústavu a na rôzne inštitúcie (napr. kancelária Verejného ochrancu práv, Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže, Krajská prokuratúra v Trnave – dozorujúci prokurátor, regionálny úrad verejného zdravotníctva). Žiadne z týchto podaní odsúdených nebolo ústavom, resp. inými inštitúciami vyhodnotené ako opodstatnené (o výsledku šetrení sťažností boli odsúdení informovaní – vid' bod 104).

K bodu č. 64 - Výbor CPT verí, že v rámci rekonštrukcie Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina uvedeného v bode 59 budú cely vybavené elektrickými zásuvkami.

Z dôvodu nevyhovujúceho stavu elektroinštalácie v objektoch výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody sa pristúpilo k vypracovaniu projektovej dokumentácie pre realizáciu „Rekonštrukcie elektroinštalácie v budove výkonu väzby a v budove výkonu trestu v ÚVV a ÚVTOS Žilina“. Dňa 21.08.2024 bola uzatvorená zmluva o dielo s víťazným uchádzačom verejného obstarávania. Doba vypracovania a odovzdania projektovej dokumentácie je v zmysle predmetnej zmluvy o dielo 100 kalendárnych dní od nadobudnutia jej účinnosti. Termín ukončenia a odovzdania projektovej dokumentácie bol do 30.11.2024. Po vypracovaní projektovej dokumentácie, vydaní stavebného povolenia a udelení súhlasu na obstaranie (z pohľadu finančného krytia investičnej akcie) bude nasledovať výber zhotoviteľa na realizáciu diela.

Predmetom budúcej rekonštrukcie elektroinštalácie bude výmena existujúcich elektrických rozvodov v oboch objektoch, t. j. výkonu väzby a výkonu trestu, vrátane rozvodne nízkeho napätia, osadenie nových zásuviek v celách, nového osvetlenia a koncových rozvádzačov na jednotlivých podlažiach budov. Zásuvky a osvetlenie budú v prevedení antivandal. Predmetom rekonštrukcie budú aj rozvody TV signálu a rozhlasu. Rekonštrukcia elektroinštalácie sa rovnako dotkne aj oboch kuchýň, práčovne a zdravotného strediska, ktoré sa nachádzajú v rámci jednotlivých objektov.

V celách sú navrhované dve 230 V samostatne istené zásuvky, z toho jedna pre napojenie TV, prípadne rádia a druhá pre napojenie varnej kanvice. Zásuvky v celách na jednotlivých podlažiach budú ovládané z miestnosti referenta. Nakoľko pre každú celu bude zriadený samostatný elektrický obvod zásuviek (t.j. referent bude mať možnosť zapnúť/vypnúť zásuvky pre každú celu zvlášť) tak v prípade poruchy na jednej cele zostane vo zvyšných celách chodby zachovaný elektrický obvod, čiže poruchou v jednej cele nebude ovplyvnená činnosť zvyšku cel na chodbe.

K bodu č. 65 - Výbor CPT verí, že v súvislosti s rekonštrukciou Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina uvedenou v bode 59 sa riadne zohľadní potreba vhodného vonkajšieho cvičiska. Vonkajšie priestory na cvičenie by mali byť dostatočne veľké, aby väzňom umožňovali fyzickú námahu (na rozdiel od prechádzania sa po uzavretom priestore), mali by umožňovať horizontálny výhľad, aby sa zabránilo utláčajúcejmu účinku, a mali by byť podľa možnosti umiestnené na úrovni terénu. Ďalej by mali byť vybavené prostriedkami na odpočinok a prístreškom pred nepriaznivým počasím a podľa možnosti by mali obsahovať určitú vegetáciu, aby poskytovali príjemné prostredie.

Výbor CPT ďalej odporúča, aby sa zaviedli opatrenia, ktoré by osobám umiestneným v oddelení pre zraniteľných väzňov a v oddelení s vysokým stupňom stráženia v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok umožnili pohyb na čerstvom vzduchu v primeraných podmienkach. Veľké vonkajšie dvory by sa mali v čo najväčšej miere využívať aj pre tieto kategórie väzňov, pričom by sa mali prijať vhodné opatrenia na zaručenie ich bezpečnosti a bezpečnosti ostatných väzňov.

Ústav na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina

Projektová dokumentácia rekonštrukcie Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina zahŕňa aj výstavbu nových vychádzkových priestorov, ktorých súčasťou budú aj priestory na športovú činnosť a zariadenia umožňujúce fyzickú námahu nahrádzajúcu priestorový pohyb s poskytnutím horizontálneho výhľadu. Z priestorových a architektonických dôvodov však nemôžu byť umiestnené na úrovni terénu, ale budú vybavené prostriedkami na odpočinok a prístreškom pred nepriaznivým počasím a podľa možností budú ich súčasťou aj primerané estetické a vegetačné prvky.

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok

Vychádzky odsúdených umiestnených v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok sa realizujú v súlade s § 31a ZVTOS a rovnako aj v súlade s § 43 poriadku výkonu trestu. Priestory určené na vykonávanie vychádzok sú vybavené zariadením na sedenie a vykonávanie športových činností. Umiestňovanie odsúdených do jednotlivých vychádzkových dvorcov sa realizuje s maximálnou citlivosťou s cieľom predísť preplneniu týchto priestorov. Estetizácii týchto priestorov, ktorá je nevyhnutná a zahŕňa aj náhradu horizontálneho výhľadu rôznymi motívmi zobrazenými na stenách vychádzkových dvorcov, musí predchádzať ich komplexná oprava, ktorú nie je ústav schopný realizovať z vlastného rozpočtu. V roku 2024 nedisponoval Zbor väzenskej a justičnej

stráže dostatočným objemom finančných prostriedkov na realizáciu potrebných opráv objektu. **K bodu č. 67 - Výbor CPT vyzýva orgány, aby pokračovali v úsilí o zabezpečenie toho, aby sa čo najviac väzňov v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou zapojilo do práce.**

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou má dlhodobý problém zabezpečiť prácu pre odsúdených vo vnútorných priestoroch ústavu od externých spoločností. Zbor väzenskej a justičnej stráže a osobitne ústav Hrnčiarovce nad Parnou vyvinú maximálne úsilie o zabezpečenie pracovných príležitostí pre väčšiu skupinu odsúdených ako je tomu v súčasnosti, za pomoci externých spoločností, prioritne vo vnútorných priestoroch ústavu. V súvislosti so zníženými priemernými počtami odsúdených v ústave za posledných päť rokov sa analogicky znižovali aj priemerné počty odsúdených zaradených do práce. V poslednom období v ústave ukončilo prácu pracovisko objednávateľa prác z prevádzkovo-organizačných dôvodov, kde bolo zaradených priemerne 49 odsúdených. Ústav neustále rokuje s novými objednávatelmi prác o naplnení odsúdených zaradených do práce najmä v priestoroch ústavu. V priebehu mesiaca august 2024 začalo prácu pracovisko objednávateľa prác, kde je aktuálne zaradených 60 odsúdených v dvoch zmenách. I napriek vyššie uvedeným problémom sa ústavu darí držať zamestnanosť odsúdených na úrovni 60 %.

Odsúdení, ktorí spravidla nie sú zaradení do práce, sú pravidelne zaraďovaní do činností pre všeobecný rozvoj ich osobností formou činností v prospech ústavu, zameraných najmä na oblasť životného prostredia, činnosti súvisiacej s úpravou majetku štátu v správe ústavu a iných činností vykonávaných v ústave a vonkajších priestoroch, ktoré sú súčasťou ústavu (napr. upratovanie spoločných a vonkajších priestorov ústavu, pomocné práce pri príprave stravy, pomocné práce súvisiace s materiálnym zabezpečením ústavu, činnosti vykonávané v pracovni a sklade). **K bodu č. 71 - Výbor CPT odporúča slovenským orgánom, aby pokračovali v tomto úsilí s cieľom zvýšiť počet väzňov zapojených do práce a organizovaných aktivít. Osobitná pozornosť by sa mala venovať situácii väzňov vo výkone väzby v štandardnom režime v Ústave na výkon väzby a ústave na výkon trestu odňatia slobody Žilina a nepracujúcich odsúdených v maximálnom stupni stráženia v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok. Cieľom by malo byť zabezpečiť, aby všetky osoby umiestnené vo výkone trestu odňatia slobody (vrátane osôb vo výkone väzby) trávili primeranú časť dňa (t. j. osem hodín alebo viac) mimo cely a venovali sa účelným aktivitám rôzneho charakteru, ako je práca (najlepšie platená práca s odbornou hodnotou), vzdelávanie, šport a rekreácia/spoločenská činnosť. Režim otvorených dverí, hoci zmierňuje monotónnosť každodenného života a umožňuje viac kontaktov medzi väzňami, nemôže nahradiť program účelových aktivít. To si môže vyžadovať prijatie ďalších zamestnancov na zabezpečenie aktivít.**

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok vyvíja maximálne úsilie vo vzťahu k získavaniu objednávateľov prác, s ktorými by mohol uzavrieť zmluvu o zamestnávaní odsúdených. Určitú časť väzenskej populácie, ale nie je možné zaradiť do práce z objektívnych dôvodov, ide najmä o zdravotné dôvody. V Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok v mesiaci august 2024 bolo v priemere 42 odsúdených vyňatých z evidencie zamestnanosti. Z aktuálneho počtu 303 odsúdených je 169 odsúdených zaradených do platenej práce. Čo sa týka iných aktivít, ústav zaraďuje denne približne 40 odsúdených do činností pre všeobecný rozvoj odsúdeného zameraných najmä na upravenosť ubytovacích priestorov a spoločných priestorov ústavu a do činností súvisiacich s prevádzkou ústavu.

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok je aktívny v oblasti národného projektu „Zručnosti pre trh práce“, o ktorý prejavilo záujem 78 odsúdených. Aktuálne spĺňajú podmienky 13 odsúdených, projekt je vo fáze podpisovania zmlúv jednotlivých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny s odsúdenými, následne sa pristúpi k realizovaniu samotného kurzu Základný kurz zvárania elektrickým oblúkom ručne obalenou elektródou. Ústav na výkon trestu odňatia slobody

Ružomberok taktiež začal viesť intenzívne rokovania so Spojenou školou v Ružomberku v oblasti vzdelávania odsúdených s vysokou potrebou vzdelávania.

Čo sa týka iných ako pracovných aktivít, odborný personál ústavu realizuje zaobchádzanie s odsúdenými individuálnou aj skupinovú formou. Samotný Výbor CPT v správe konštatuje, že personál ústavu organizuje pre odsúdených celý rad aktivít vrátane športových, umeleckých a remeselných, psychologického a výchovného poradenstva, diskusných skupín, relaxačnej skupiny s prvkami arteterapie a muzikoterapie a poradenskej skupiny pre páchatelov domáceho násillia. Okrem toho Ústav na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok realizoval formou individuálnych stretnutí metódu FIE (Feuersteinova metóda inštrumentálneho obohacovania), organizoval množstvo komunitných stretnutí, prednášok, kvízov, kultúrnezábavných činností, duchovných aktivít, atď. Na základe indikačných nástrojov sú identifikovaní odsúdení, ktorí sú následne zaradovaní do resocializačných a výchovnovzdelávacích programov Finančná gramotnosť a Zamestnanosť a do Kurzů elementárnej a numerickej gramotnosti. Od 01.10.2023 sú v ústave presystemizované ďalšie funkčné miesta: špeciálny pedagóg, pedagóg vzdelávania, sociálny pracovník a psychológ. Po zaškolení uvedeného personálu bude ústav schopný rozšíriť ponuku individuálnych a najmä adresných skupinových foriem zaobchádzania s dôrazom na špecializované oddiely („OŠZ“ a „OBR“) a na odsúdených umiestnených v diferenciacnej skupine „C“ v maximálnom stupni strázenia. Objekt ústavu sa nachádza v centre mesta a jeho priestorové možnosti sú limitované. Aj napriek tomu boli v roku 2024 v ústave nájdené vhodné priestory a vytvorené ďalšie dve miestnosti, v ktorých je možné realizovať skupinové aktivity. Taktiež sa pripravuje nový priestor na zriadenie elokovanej triedy pre odsúdených zaradených do vzdelávania, ktoré bude realizovať už spomínaná Spojená škola v Ružomberku. V období po 7. pravidelnej návšteve Výboru CPT (2024) Slovenská republika v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok ukončila prijímací proces na funkčné miesto špeciálneho pedagóga za účelom prehĺbenia odborného zaobchádzania s odsúdenými. Prijatím špeciálneho pedagóga sa tak vytvorili nevyhnutné personálne predpoklady pre systematické a cieľavedomé zaobchádzanie s nepracujúcimi odsúdenými aj v maximálnom stupni strázenia. Nový prisystemizovaný personál a nové priestory sú tiež garanciou toho, že ústav má záujem systematicky pracovať s odsúdenými. V Ústave na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody Žilina prebieha od marca 2024 komplexná rekonštrukcia priestorov, ktorej súčasťou je aj prístavba nového objektu pre výkon väzby a výkon trestu. Okrem zvýšenia ubytovacej kapacity o 50 miest pri zachovaní obytnej plochy 4 m² na jednu väznenú osobu budú vybudované aj nové priestory určené na zamestnávanie, vzdelávanie a záujmovú činnosť pre obvinených a odsúdených. Po ukončení stavebných prác bude ústav disponovať dostatočnými priestorovými možnosťami na realizáciu zmysluplných záujmových a vzdelávacích aktivít ako aj na zamestnávanie väznených osôb, nakoľko práve nedostatočné priestorové možnosti boli hlavným limitujúcim faktorom pre ich realizáciu.

K bodu č. 72 - Výbor CPT by rád získal viac informácií o už zavedených a plánovaných zmenách v systéme odmeňovania väzňov a zrážok. Výbor CPT v tejto súvislosti opakuje, že pracovné podmienky väzňov a systém zrážok by mali byť také, aby zabezpečili spravodlivé odmeňovanie práce väzňov. Zrážky by nemali neúmerne znižovať čistý príjem.

Výška pracovnej odmeny odsúdených je aktuálne stanovená nariadením vlády Slovenskej republiky č. 7/2023 Z. z. o výške pracovnej odmeny a podmienkach jej poskytovania odsúdeným v znení neskorších predpisov so zapracovaným mechanizmom jej zvyšovania. Minimálna výška pracovnej odmeny obvinených a odsúdených stúpla od roku 2018 o vyše 55 % a v súčasnosti dosahuje 284,30 EUR pri „plnom pracovnom úväzku“. Uvedený trend je podporený aj výberom zamestnávateľov – prenajímateľov prác odsúdených, pri ktorom sa väzenská služba snaží uprednostniť subjekty s vyššou priemernou pracovnou odmenou pre väznené osoby.

Odmeňovanie obvinených osôb sa od 1.1. 2023 začalo vykonávať v súlade s novou právnou úpravou zákona o výkone väzby a jeho vykonávacieho predpisu poriadku výkonu väzby. Pri

obvinených je výška pracovnej triedy určená percentuálnym podielom z minimálnej mzdy podľa osobitného predpisu a určuje sa ako 40 % pri prvej pracovnej triede (300,00 EUR) 43 % pri druhej pracovnej triede (322,50 EUR), 46 % pri tretej pracovnej triede (345,00 EUR), 76 % pri štvrtej pracovnej triede z minimálnej mzdy podľa osobitného predpisu (570,00 EUR). Aktuálne v rámci pripravovaných legislatívnych zmien v zákone o výkone trestu sa navrhuje zaviesť tento spôsob odmeňovania za vykonanú prácu aj pre odsúdených.

Z pracovnej odmeny väznených osôb vykonáva ústav zrážky. Rozlišujú sa pritom zrážky z hrubej pracovnej odmeny a zrážky z čistej pracovnej odmeny. Odvody z hrubej pracovnej odmeny (daň z príjmu fyzických osôb vo výške 19 %, poistné na zdravotné poistenie vo výške 4 % a poistné na sociálne poistenie vo výške 8,4 %) sa vykonávajú rovnako ako z miezd zamestnancov v civilnom prostredí s výnimkou odvodov na poistenie v nezamestnanosti, ktoré sa na obvineného a odsúdeného nevzťahuje. Zrážka z hrubej pracovnej odmeny na úhradu dane z príjmov fyzických osôb sa realizuje až po prekročení sumy nezdaniteľnej časti základu dane (aktuálne 470,54 EUR za mesiac).

Pri zrážkach z čistej pracovnej odmeny obvinených sa postupuje rovnako ako u pracujúcich na slobode podľa ustanovení zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov. Výška a poradie zrážok z čistej pracovnej odmeny odsúdených sú určené zákonom o výkone trestu. V pripravovanej novelizácii zákona o výkone trestu je zámerom zníženie percenta zrážky na úhradu trov výkonu trestu odňatia slobody o 10 % na plánované zrážky vo výške 35 % z čistej pracovnej odmeny odsúdeného (s evidovanou vyživovacou povinnosťou) alebo 45 % z čistej pracovnej odmeny odsúdeného (bez evidovanej vyživovacej povinnosti). Rozdiel (10%) by sa použil v prípade odsúdených s evidovanou vyživovacou povinnosťou na zvýšenie zrážky na výživné (o 3 % na 33%) a zvyšok by bol zaevidovaný na vreckové konto odsúdeného (zvýšenie o 7% na 19%), t. j. navýšilo by to jeho čistú pracovnú odmenu. Odsúdenému, ktorý nemá evidovanú vyživovaciu povinnosť, by sa zvýšila jeho čistá pracovná odmena o 10 % (zvýšenie z 12% na 22%).

K bodu č. 73 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány preskúmali materiálne podmienky v zdravotníckych zariadeniach v ústavoch Ružomberok a Žilina a odstránili existujúce nedostatky, najmä tie, ktoré sú opísané vyššie.

Na základe zistení a vykonanej kontroly budú v závislosti od možnosti rozpočtu prijaté opatrenia za účelom odstránenia vytýkaných nedostatkov tak, aby tieto spĺňali požiadavky určené vnútroštátnym predpisom, t. j. vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 225/2017 Z. z. o minimálnych požiadavkách na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie zdravotníckych zariadení v pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

K bodu č. 74 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zvýšili počet psychiatrov v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou a počet praktických lekárov v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok.

Minimálny počet lekárov v odbore psychiatria a všeobecné lekárstvo, ktorý je určený vnútroštátnym predpisom, t. j. vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 225/2017 Z. z. o minimálnych požiadavkách na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie zdravotníckych zariadení v pôsobnosti Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky je v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou aj v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok dodržaný. Vyhláška bola v legislatívnom procese pri jej tvorbe verifikovaná zo strany Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky. V porovnaní s bežnou civilnou praxou, počet kapítovaných osôb pripadajúci na jedného všeobecného lekára v Ústave na výkon trestu

odňatia slobody Ružomberok je 2,5 krát nižší, ako je to v bežných civilných podmienkach (kde pripadá na jedného všeobecného lekára cca 1500-2000 osôb). Navyše na trhu práce v SR je dlhodobo nedostatok všeobecných lekárov, ale i psychiatrov.

K bodu č. 75 - Výbor CPT opätovne vyzýva slovenské orgány, aby vo svetle vyššie uvedených pripomienok všeobecne prehodnotili prax väzenských lekárov pri liečbe väzňov aj väzenského personálu.

Zbor väzenskej a justičnej stráže zabezpečuje zdravotnú starostlivosť pre väzenský personál jednak, aby mu umožnil lepšiu dostupnosť tejto služby, vzhľadom na preplnenie civilných obvodov pri celoslovenskom deficite všeobecných lekárov, ďalej z dôvodu zabezpečovania pracovnej zdravotnej služby personálu väzňov a s tým súvisiacich služieb, najmä pravidelného posudzovania spôsobilosti na osobitný druh povolania, kde je výkon práce spojený s nosením a používaním zbrane alebo s výkonom práce, pri ktorom je prítomný iný rizikový faktor práce. Vzhľadom na to, že vo väčšine ústavov sú systemizované dve a viac lekárske miest, rovnako sú spravidla vytvorené oddelené ambulancie pre personál a pre väznené osoby, znižuje sa riziko konfliktu záujmov primeranou dĺžkou práce jednotlivých lekárov na týchto ambulanciách.

K bodu č. 76 - Výbor CPT opätovne odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie:

- každodennej prítomnosti (aj počas víkendov) kvalifikovanej zdravotnej sestry v ústavoch Hrnčiarovce nad Parnou, Ružomberok a Žilina, prípadne v iných väzenských zariadeniach na Slovensku. To by malo *okrem iného* umožniť vyhnúť sa potrebe distribúcie liekov väzenským personálom.
- toho, aby v každom väzenskom zariadení, vrátane nočných hodín a víkendov, bola vždy prítomná osoba spôsobilá poskytovať prvú pomoc (ktorá je držiteľom platného osvedčenia o absolvovaní školenia v oblasti kardiopulmonálnej resuscitácie); táto osoba by mala byť podľa možnosti kvalifikovanou zdravotnou sestrou.

Implementácia tohto odporúčania si môže vyžadovať zvýšenie počtu zdravotných sestier.

Osoby umiestnené v bežných väzenských zariadeniach SR sú spôsobilé na bežné denné úkony a sú primerane samoobslužné. Osoby, ktoré potrebujú pri bežných denných úkonoch asistenciu druhej osoby, sú umiestňované v špecializovaných oddieloch pre osoby so zdravotným postihnutím. V bežných civilných podmienkach si pacienti zabezpečujú prevzatie liekov z lekárne sami a zabezpečujú si aj sami ich dávkovanie bez toho, aby mali akékoľvek zdravotnícke vzdelanie. Obdobne by to mohlo byť aj u väznených, svojprávnych osôb, pokiaľ by neboli obmedzené na slobode. Z uvedeného je zrejmé, že distribúcia liekov si nevyžaduje zdravotnícke vzdelanie. Napriek tomu zbor zabezpečuje výdaj liekov spravidla zdravotníckym personálom, mimo dní pracovného pokoja. Od roku 2023 je v zbore zriadené miesto inštruktora prvej pomoci, ktorý má potrebné zdravotnícke vzdelanie a certifikáciu na vykonávanie takejto činnosti na území SR s celoslovenskou pôsobnosťou. V rámci tejto aktivity je personál väzňov školený na poskytovanie prvej pomoci v rámci základného vzdelávania v Inštitúte vzdelávania Zboru väzenskej a justičnej stráže v Nitre po prijatí do služobného pomeru, ako je aj následne každých 5 rokov opätovne preškoloňovaný priamo v ústave zboru, v ktorom vykonáva službu. Každý ústav zboru disponuje automatickým externým defibrilátorom, ktorého obsluha je tiež predmetom kurzov prvej pomoci, zabezpečovaných inštruktorom zboru. Personálna a ani ekonomická situácia (konsolidácia verejných financií, obmedzená ponuka sestier so špecializáciou na trhu práce) nám neumožňuje zabezpečovať neustálu prítomnosť zdravotnej sestry v ústavoch zboru, ktorá navyše nedisponuje dostatočnými kompetenciami, aby mohla vykonávať samostatne rozšírenú prvú pomoc, resp.

indikovať liečbu pacientom. Z tohto pohľadu sa javí účelnejšie školiť personál a využívať v mimopracovnej dobe službu rýchlej zdravotnej pomoci alebo rýchlej lekárskej pomoci.

K bodu č. 77 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány posilnili poskytovanie psychologickkej starostlivosti v ústavoch Hrnčiarovce nad Parnou, Ružomberok a Žilina; v rámci zdravotníckych tímov ústavov by mali byť prijatí ďalší klinickí psychológovia. S cieľom umožniť rozvoj správnych terapeutických vzťahov s väzňami by mal hodnotenie rizík a klasifikáciu väzňov vykonávať psychológ, ktorý nie je zapojený do terapeutickej práce s príslušným väzňom.

Poskytovanie psychologickkej starostlivosti v ústavoch Hrnčiarovce nad Parnou, Ružomberok a Žilina je zabezpečované psychológmi oddelenia výkonu trestu a skupiny psychodiagnostickej a konzultačnej činnosti, ktorí svojou náplňou a popisom služobných činností plnia úlohy spojené s psychodiagnostikou, s poradenstvom, aj so psychoterapiou. Psychológovia sú súčasťou odborného tímu personálu väznice, v ktorom každý za svoju odbornosť (lekár, psychiater, psychológ, sociálny pracovník, pedagóg a ďalší odborný personál) hodnotí riziká a klasifikujú väznené osoby. Táto úloha psychológa sa vo väzenskom prostredí nejaví ako kontraindikácia pre vytvorenie správneho terapeutického vzťahu, naopak je obojstranne nápomocná.

K bodu č. 78 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby odsúdení v ústavoch Hrnčiarovce nad Parnou, Ružomberok a Žilina mali prístup k potrebnej špecializovanej starostlivosti bez zbytočného odkladu, prípadne s využitím telemedicínskych služieb.

Zdravotnícky systém SR opakovane konštatoval nedostatok lekárov poskytujúcich špecializovanú zdravotnú starostlivosť. V záujme zlepšenia uvedenej situácie, a teda dostupnosti špecializovanej ambulantnej zdravotnej starostlivosti aj pre civilné obyvateľstvo sa vláda SR snaží vyvíjať aktivity na zvýšenie kapacít vzdelávacích ustanovizní pre zdravotnícky sektor a tiež uľahčenie uznávania dosiahnutého vzdelania pre žiadateľov z tretích krajín. Žiaľ, uvedené aktivity zatiaľ nevedli k skráteniu čakacích lehôt na vybrané špecializované ambulantné vyšetrenia (najmä kardiologické, ortopedické, neurologické a pod.). Zbor väzenskej a justičnej stráže opakovane vyvíjalo a naďalej vyvíja aktivity na zlepšenie dostupnosti špecializovanej zdravotnej starostlivosti pre osoby vo výkone väzby a osoby vo výkone trestu. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky ako orgán kompetentný na uplatnenie prípadných legislatívnych nariadení nahliada na uprednostňovanie obvinených a odsúdených v rámci poradovníkov na objednanie pacientov ako na neoprávnenú výhodu a v záujme zásady rovnakého prístupu k zdravotnej starostlivosti (pre civilné osoby rovnako ako pre osoby so zdravotným postihnutím, tehotné ženy alebo iné skupiny žiadateľov o uprednostnenie vrátane obvinených a odsúdených) odmietlo návrh Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky na úpravu príslušnej legislatívy príslušných legislatívnych nariadení v zmysle povinnosti civilných lekárov neodmietnuť poskytnutie zdravotnej starostlivosti osobám vo výkone väzby alebo výkone trestu. Zdravotnícki pracovníci Zboru väzenskej a justičnej stráže opakovane využívajú aktuálne možnosti telemedicíny v rámci riešenia zdravotného stavu obvinených a odsúdených, avšak mnohé ťažkosti udávané uvedenými osobami vyžadujú fyzické vyšetrenie špecialistom, a teda v mnohých prípadoch nie je možné využiť navrhovaný postup.

K bodu č. 79 - Výbor CPT odporúča, aby sa novoprijatým väzňom systematicky ponúkalo dobrovoľné testovanie na HIV a hepatitídu B a C.

Plošné skriningové aktivity zamerané na včasný záchyt vybraných infekcií (HIV, HCV, HBV, lues) si vyžadujú náklady, ktoré sú buď hrazené z verejného zdravotného poistenia alebo z rozpočtu kapitoly Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Úhrada z verejného zdravotného poistenia je logickým riešením problému, ktorý ale musí vychádzať z legislatívne stanovenej povinnosti pre

zdravotnú poisťovňu takýto úkon uhradiť. Zbor väzenskej a justičnej stráže vyvinulo aktivity v oblasti normotvorby o začlenenie takéhoto skrínungu u väzenskej populácie do legislatívy SR, v rámci rokovaní na pôde Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky aj za prítomnosti zástupcov odborných lekárskejších spoločností (Slovenská infektologická spoločnosť, Slovenská hepatologická spoločnosť) a zástupcov zdravotných poisťovní, ale doposiaľ nebola táto aktivita úspešne ukončená všeobecne platným predpisom, i keď sa predpokladá jeho zavedenie v roku 2025. **K bodu č. 80 - Výbor CPT opakuje svoje odporúčanie, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby všetci novoprijatí odsúdení boli čo najskôr, najneskôr však do 24 hodín od ich prijatia, riadne vypočutí a fyzicky vyšetrení lekárom alebo plne kvalifikovanou zdravotnou sestrou, ktorá podáva hlásenie lekárovi, a aby boli riadne zaznamenané všetky príznaky zranení. Záznam by mal obsahovať:**

- (i) výpovede osoby, ktoré sú relevantné pre lekárske vyšetrenie (vrátane opisu jej zdravotného stavu a akýchkoľvek obvinení zo zlého zaobchádzania);
- (ii) úplný opis objektívnych lekárskejších nálezov na základe dôkladného vyšetrenia (podložený "tabuľkou tela" na označenie traumatickejších poranení a podľa možnosti fotografiami poranení) a
- (iii) pozorovania zdravotníckeho pracovníka vo svetle bodov i) a ii), pričom uvedie súlad medzi všetkými vznesenými obvineniami a objektívnymi lekárskejšími nálezmi.

Výsledky každého vyšetrenia vrátane vyššie uvedených výpovedí a názorov/pozorovaní lekára by mali byť k dispozícii väzňovi a so súhlasom väžňa aj jeho advokátovi. Od väžňov by sa v žiadnom prípade nemalo vyžadovať, aby za poskytnutie týchto informácií platili.

Vždy, keď sa zaznamenajú zranenia, ktoré sú v súlade s obvineniami dotknutého väžňa zo zlého zaobchádzania (alebo ktoré aj bez obvinenia jasne poukazujú na zlé zaobchádzanie), záznam sa systematicky oznamuje príslušným orgánom činným v trestnom konaní.

Okrem toho by sa mal viesť osobitný register úrazov, do ktorého by sa mali zaznamenávať všetky druhy pozorovaných zranení.

Výbor CPT ďalej odporúča, aby sa s cieľom implementovať tieto zásady poskytlo zdravotníckym pracovníkom pracujúcim v ústavoch špeciálne školenie o dokumentácii a interpretácii zranení.

Realizácia vyšetrenia do 24 hodín lekárom alebo sestrou je personálne pri súčasných počtoch zdravotníckeho personálu nerealizovateľná. Zbor väzenskej a justičnej stráže v mimopracovnej dobe a v dňoch pracovného pokoja zabezpečuje v prípadoch, ktoré si vyžadujú lekárske vyšetrenie, eskortu zraneného väžňa do civilného zdravotníckeho zariadenia a následne z lekárskej správy využiť údaje pri vyplnení potrebného formuláru ústavným zdravotníckym personálom (čo je realizované aj v súčasnosti). V prípadoch, kedy si poranenie nevyžaduje lekárske ošetrenie a je potrebné iba jeho zdokumentovanie do 24 hodín, je spôsobom riešenia len určenie telefonickéj pohotovosti pre zdravotné sestry, ktoré budú v takýchto prípadoch privolané na zabezpečenie potrebnej dokumentácie. Evidenciu úrazov a poranení identifikovaných pri prijatí väznených osôb je možné zrealizovať písomnou formou (v novovytvorenej písomnej evidencii) de facto v priebehu najbližších týždňov – po vydaní potrebných inštrukcií dotknutým subjektom Zboru väzenskej a justičnej stráže, elektronická evidencia je viazaná na úpravu používaného medicínskeho software-u a jej zavedenie môže trvať dlhšie. Zbor väzenskej a justičnej stráže zabezpečí potrebné školenie zdravotníckych pracovníkov v roku 2025.

K bodu č. 81 - Výbor CPT opätovne vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili, že všetky lekárske vyšetrenia väzňov sa budú vykonávať mimo dosluchu a - pokiaľ dotknutý zdravotnícky pracovník v danom prípade výslovne nepožiada o iný postup - mimo dohľadu nezdravotníckeho personálu. Toto je potrebné považovať za spoločnú zodpovednosť väzenského a zdravotníckeho personálu.

Ďalej by sa mali prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa pri externých lekárskech konzultáciách väzňov rešpektovala zásada ľudskej dôstojnosti, pričom by sa mali náležite zohľadniť uvedené pripomienky.

Ako bolo opakovane uvedené už v minulých odpovediach, pre Zbor väzenskej a justičnej stráže je primárnou úlohou nielen zabezpečiť väzneným osobám potrebnú zdravotnú starostlivosť, ale aj bezpečnosť zdravotníckeho personálu počas vyšetřovania a poskytovania zdravotnej starostlivosti väzneným osobám a zamedzenie vzniku mimoriadnej udalosti počas vyšetřenia. Navyše zdravotnícky personál musí byť primárne tým, kto rozhodne o prítomnosti alebo neprítomnosti väzenského personálu počas vyšetřenia resp. i o tom, či počas vyšetřenia bude väznená osoba spútaná alebo nebude, vzhľadom na to, že pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti je v ohrození zdravia práve zdravotnícky pracovník, ktorý pri vyšetřovaní/ošetrovaní väznenej osoby musí vstúpiť do intímnej zóny väzňa a v prípade útoku z jeho strany nemá takmer možnosť reagovať a účinne zabrániť útoku na svoju osobu. V legislatíve SR je uvedené, že poskytnutie potrebnej pomoci osobe, ktorá je v nebezpečenstve smrti alebo javí príznaky ťažkej ujmy na zdraví, nemusí byť zo strany ošetrojúcej osoby zrealizované, v prípade, že by sa tým vystavila nebezpečenstvu. (§ 177 Trestného zákona). Analogicky je možné postupovať aj v prípadoch ošetrovania nebezpečných väznených osôb. V prípade, že by zdravotný personál mohol byť vystavovaný nebezpečenstvu zo strany väznených osôb bez účinnej prevencie zo strany zboru, je viac než isté, že by túto činnosť nebol ochotný vykonávať žiaden lekár a ani iný zdravotnícky personál.

K bodu č. 82 - Hoci zdravotné záznamy v troch navštívených ústavoch boli čiastočne automatizované, neexistovalo žiadne prepojenie so zdravotnými údajmi dotknutej osoby pred jej uväznením. Výbor CPT sa domnieva, že prepojenie príslušných elektronických systémov by zabezpečilo rýchly a jednoduchý prístup zdravotníckeho personálu ústavov k relevantným lekárske informáciám a umožnilo by primeranú kontinuitu a rovnocennosť starostlivosti o väzňov pri nástupe do väzenia aj pri jeho opustení.

Problematika prepojenia elektronických zdravotníckych záznamov väznených osôb s ich elektronickými civilnými zdravotníckymi záznamami je v procese riešenia v rámci eZdravia, ktorého gestorom je Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky a Národné centrum zdravotníckych informácií.

K bodu č. 83 - Výbor CPT vyzýva slovenské orgány, aby vypracovali a implementovali komplexnú národnú politiku poskytovania starostlivosti väzňom s problémom drogovej závislosti. V tejto súvislosti by mali byť väzňom k dispozícii substitučné programy a programy na znižovanie škôd v rovnakom rozsahu ako vo vonkajšej komunite.

V podmienkach väzenia je prísne kontrolovaný prienik psychotropných látok a prekurzorov, preto poskytovanie substitučnej liečby v týchto zariadeniach nie je vhodné. Naopak, substitučné látky by mohli viesť k nárastu nedovolennej činnosti vo väzenských podmienkach, ako je čierny obchod so substitučnými látkami alebo suicidálne konania. Väzenské zariadenia sú jedným z mála miest, kde môžu väznení toxikomani prostredníctvom nútenej abstinencie prekonať závislosť aspoň počas doby uväznenia. Podporujeme úvodnú symptomatickú liečbu na zmiernenie prvotných abstinenciálnych príznakov, ktorá sa už v súčasnosti realizuje.

K bodu č. 84 - Výbor CPT odporúča, aby sa zdravotnícky personál nezúčastňoval na odbere a testovaní vzoriek moču na administratívne účely (konkrétne na užívanie nelegálnych drog).

Odber a testovanie moču ako akákoľvek iná diagnostická činnosť a manipulácia s telesnými tekutinami v záujme vykonania diagnostiky u pacienta je podľa legislatívy SR zdravotníckym úkonom a musí ju realizovať zdravotnícky personál s príslušným vzdelaním. Na realizáciu odberu krvi, moču a iných telesných tekutín pre medicínske účely sú v SR legislatívou presne vymedzené podmienky na priestor, v ktorom takéto úkony môžu byť realizované, na personál, ktorý je kompetentný takéto úkony realizovať a aj na spôsob zadokumentovania výsledkov v príslušnej zdravotnej dokumentácii.

K bodu č. 85 - Výbor CPT opakuje svoje odporúčanie, aby slovenské orgány podnikli potrebné kroky na zabezpečenie účinného uplatňovania týchto predpisov vo všetkých ústavoch v krajine. Najmä by sa malo dbať na to, aby všetci odsúdení, vrátane tých, ktorí nemajú prostriedky, mali bezplatný prístup k zdravotnej starostlivosti a liekom, ktoré si ich zdravotný stav vyžaduje.

Podľa platnej legislatívy upravujúcej podmienky výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody ústav poskytne peňažný príspevok väznenej osobe, ktorá nemá peňažné prostriedky na nákup liekov, liečebnej alebo zdravotníckej pomôcky predpísanej lekárom a tieto nemožno poskytnúť bezplatne na základe zdravotného poistenia podľa osobitného predpisu a na úhradu nevyhnutných nákladov za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti podľa osobitného predpisu. Peňažný príspevok je väznená osoba povinná uhradiť z peňažných prostriedkov evidovaných na jeho konte. Ak väznená osoba nemá v čase prepustenia z výkonu väzby alebo výkonu trestu alebo po vykonaní zrážok z poslednej pracovnej odmeny peňažné prostriedky, peňažný príspevok poskytnutý ústavom alebo jeho časť sa stanú nenávratnými.

Ústav poskytne väznenej osobe peňažný príspevok vo výške najnižšieho doplatku za liek, liečebnú a zdravotnícku pomôcku zaradenú v zozname kategorizovaných liekov, liečebných a zdravotníckych pomôcok, ktoré majú porovnateľný účel určenia a porovnateľné základné funkčné vlastnosti. Ak liek, liečebnú alebo zdravotnícku pomôcku indikuje lekár v ústave alebo nemocnici, ústav poskytne odsúdenému peňažné prostriedky na nákup liekov, liečebnej a zdravotníckej pomôcky vo výške určeného doplatku za liek, liečebnú alebo zdravotnícku pomôcku.

Z uvedeného je zrejmé, že v odôvodnených prípadoch je zdravotná starostlivosť väzneným osobám poskytovaná bezodplatne, v ostatných prípadoch je poskytovaná obdobne, ako je to v civilnej populácii. Voľnopredajné lieky, ktoré nie sú viazané na lekársky predpis, sú zabezpečované väznenej osobe z lekárne na základe súhlasu služobného lekára, pokiaľ nie je predpoklad, že väznená osoba takéto lieky zneužije na inú, ako zdraviu prospešnú činnosť. V prípadoch, že takéto lieky indikuje priamo služobný lekár, sú na ich nákup poskytnuté peňažné prostriedky ústavom Zboru väzenskej a justičnej stráže.

K bodu č. 86 - Delegácia bola informovaná, že odsúdení, ktorí pred uväznením neboli zdravotne poistení, boli zaregistrovaní ako pacienti väzenskej nemocnice v Trenčíne a získali zdravotné poistenie, ale vznikli im dlhy voči zdravotnej poisťovni, ktoré museli po prepustení z ústavu uhradiť. Výbor CPT by chcel od slovenských orgánov získať vysvetlenie k tejto otázke.

Každá väznená osoba, ktorá nastúpi do väzenského zariadenia SR sa stáva poistencom štátu. V súlade s platnou legislatívou upravujúcou podmienky výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody, ústav poskytne peňažný príspevok väznenej osobe, ktorá nemá peňažné prostriedky, na nákup liekov, liečebnej alebo zdravotníckej pomôcky predpísaných lekárom a tieto nemožno poskytnúť bezplatne na základe zdravotného poistenia a na úhradu nevyhnutných nákladov za

služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Tento peňažný príspevok je väznená osoba povinná uhradiť z peňažných prostriedkov evidovaných na jej konte. Ak väznená osoba nemá v čase prepustenia z výkonu väzby alebo výkonu trestu po vykonaní zrážok z poslednej pracovnej odmeny peňažné prostriedky, peňažný príspevok poskytnutý ústavom alebo jeho časť sa stanú nenávratnými. Z uvedeného dôvodu väznenej osobe nemôže jej počas pobytu vo väzenskom zariadení vzniknúť nedoplatok na zdravotnom poistení ani iný dlh voči ústavu. Pravdepodobnejšou verziou teda je, že osoba nastúpila do väzenského zariadenia už ako dlžník na zdravotnom poistení.

K bodu č. 87 - V Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok bolo 55 príslušníkov väzenskej služby, ktorí boli nasadení na oddelení v priamom kontakte s väzňami ("referent režimu"), 11 manažérov prípadov (tzv. "vychovávateľov") a dvaja psychológovia. Všetky tieto pozície boli v čase návštevy obsadené.

Okrem toho v rámci projektu "Šanca na návrat II" ("Šanca na návrat II"), od 1. októbra 2023, bolo zariadeniu pridelené ďalšie pracovné miesto koordinátora vzdelávania, špeciálneho pedagóga, sociálneho pracovníka a psychológa. V čase návštevy prebiehal nábor zamestnancov.

Výbor CPT víta posilnenie tímu a rád by dostal potvrdenie, že tieto štyri miesta sú už obsadené.

Funkčné miesta „koordinátora vzdelávania, špeciálneho pedagóga, sociálneho pracovníka a psychológa boli v ústave Ružomberok obsadené v období od 01.02.2024 až 01.07.2024. Aktuálne prebieha vzdelávanie a zaškoľovanie uvedeného odborného personálu.

K bodu č. 88 - Personál v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou tvorilo 67 príslušníkov (ďalšie tri miesta boli neobsadené), 41 vedúcich prípadov (vrátane jedného neobsadeného miesta a jedného vedúceho prípadu na dlhodobej dovolenke), päť psychológov, jeden špeciálny pedagóg a štyria sociálni pracovníci.

Ďalej boli zariadeniu niekoľko mesiacov pred návštevou pridelené dve miesta "pedagogického zamestnanca" ("pedagóg vzdelávania") a v čase návštevy prebiehalo výberové konanie.

Výbor CPT víta posilnenie tímu a rád by dostal potvrdenie, že tieto dve miesta sú už obsadené.

Ústav na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou má systemizované dve funkčné miesta „Pedagóg vzdelávania“ úseku pedagogických a psychologických činností oddelenia výkonu trestu. Jedno uvedené funkčné miesto bolo obsadené od 01.01.2024 a druhé funkčné miesto bolo vzhľadom na potrebu splnenia minimálnych kvalifikačných a odborných predpokladov prijatou uchádzačkou obsadené od 1.12.2024.

K bodu č. 89 - Výbor CPT vyzýva slovenské orgány, aby pokračovali v úsilí o obsadenie voľných pracovných miest v Ústave na výkon väzby a ústave na výkon trestu odňatia slobody Žilina.

V súčasnosti sú v Ústave na výkon väzby a ústave na výkon trestu odňatia slobody Žilina všetky funkčné miesta špecialistov (sociálny pracovník, pedagóg, psychológ) obsadené.

K bodu č. 90 - Všeobecnejšie Výbor CPT odporúča, aby sa v súlade s medzinárodnými normami⁴ po náležitom posúdení rizík pri prehliadke tela uplatňoval čo najmenej rušivý prístup, najlepšie s využitím bezpečnostných technológií, ako sú napríklad telesné skenery, ako alternatívna, a nie ako doplnková možnosť prehliadky.

Dňa 1.7.2023 nadobudol účinnosť zákon č. 187/2023 Z. z., ktorý mení a dopĺňa zákon o Zbore väzenskej a justičnej strážne. Tento zákon spresňuje výkon dôkladných osobných prehliadok, garantuje vyzliekanie za plentou alebo v inom vhodnom priestore a zavádza možnosť použitia telesných skenerov. Pri prehliadkach sa postupuje tak, aby sa odhalili zakázané veci, ako napríklad drogy.

Dňa 1.3.2024 nadobudol účinnosť Rozkaz ministra spravodlivosti SR č. 2/2024, ktorý upravuje spôsob vykonávania prehliadok príslušníkmi ZVJS. Nová úprava umožňuje individuálne posúdenie nevyhnutnosti prehliadky a využitie menej invazívnych prostriedkov. Generálne prehliadky sa vykonávajú v celách alebo iných vhodných priestoroch, nie na chodbách.

Zbor väzenskej a justičnej strážne vykonal prieskum dostupnosti telesných skenerov, ktoré by umožnili humánne odhaľovanie nepovolených predmetov. Technické zariadenia naplňajú potreby Zboru väzenskej a justičnej strážne, ale ich obstarávacia cena je vysoká.

Zbor väzenskej a justičnej strážne sa snaží odhaľovať a potláčať bezpečnostné hrozby, ako je prienik omamných a psychotropných látok do väzenských objektov. Skriningové testy na prítomnosť nepovolených látok sa vykonávajú cielene alebo preventívne. Napriek úsiliu Zboru väzenskej a justičnej strážne zostáva technologicky v nevýhode a musí sa spoliehať na vlastné ľudské zdroje a skúsenosti.

Všetky zmeny sú kompromisom medzi bezpečnosťou a zásahom do osobnej integrity väznených osôb. Postupná humanizácia podmienok výkonu väzby a trestu musí byť sprevádzaná adekvátnymi opatreniami na zachovanie bezpečnosti. Prienik nepovolených vecí ohrozuje život a zdravie väznených osôb, s ohľadom na vyššie uvedené bude personál Zboru väzenskej a justičnej strážne dôkladne individuálne posudzovať nevyhnutnosti vykonania prehliadky väznených osôb, jej spôsobu, a to jednak s ohľadom na samotný účel jej vykonávania, na možné bezpečnostné riziká a s prihliadnutím najmä na závažnosť spáchanej trestnej činnosti, fyzickú zdatnosť, nebezpečnosť alebo na poznatky preventívno-bezpečnostného charakteru smerujúce k riziku násilného správania, útoku alebo iných udalostí, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť.

K bodu č. 92 - Hoci Výbor CPT víta zlepšenie, ktoré sa dosiahlo od poslednej návštevy, chce zopakovať svoj názor, že všetci väzni (či už odsúdení vo výkone trestu odňatia slobody alebo obvinení vo výkone väzby) by mali mať nárok na návštevu aspoň jednu hodinu týždenne. "Otvorené" návštevy by mali byť pravidlom a "uzavreté" návštevy výnimkou, a to pre všetky právne kategórie väzňov. Každé rozhodnutie o uzavretých návštevách musí byť vždy riadne odôvodnené a podložené a založené na individuálnom posúdení potenciálneho rizika, ktoré väzeň predstavuje.

⁴ Pozri pravidlo 20 "Pravidiel zaobchádzania s väzenkyňami a opatrení nespojených s odňatím slobody pre ženy páchatelky" (ďalej len "Bangkoké pravidlá"), v ktorom sa uvádza, že "na nahradenie prehliadok a invazívnych telesných prehliadok sa vyvinú alternatívne metódy kontroly, ako napríklad skenovanie, aby sa zabránilo škodlivému psychologickému a možnému fyzickému vplyvu invazívnych telesných prehliadok". Pozri aj pravidlo 52

Štandardných minimálnych pravidiel OSN pre zaobchádzanie s väzňami ("Mandelove pravidlá"), ktoré nabáda väzenské správy, aby vypracovali vhodné alternatívy k "invazívnym prehliadkam".

Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány podnikli ďalšie kroky na zabezpečenie účinného uplatňovania týchto zásad v praxi.

V rámci pripravovanej novely ZVTOS je zámerom upraviť podmienky realizácie návštev odsúdených tak, že každý odsúdený má právo prijať návštevu najmenej raz za kalendárny mesiac v trvaní dvoch hodín v čase určenom riaditeľom ústavu alebo ním určeným príslušníkom Zboru väzenskej a justičnej stráže. Návšteva sa môže uskutočniť formou fyzickej návštevy alebo prostredníctvom videokonferenčného zariadenia (videonávšteva). Neuplatnené právo na návštevu v čase určenom riaditeľom ústavu alebo ním určeným príslušníkom ZVJS zaniká. V odôvodnených prípadoch môže riaditeľ ústavu povoliť náhradný termín vykonania návštevy alebo prijatie návštevy častejšie. Odsúdeného môže súčasne fyzicky navštíviť najviac päť osôb, ktorých meno, priezvisko a adresu obvinený uvedie vo svojej písomnej žiadosti; tento počet sa nevzťahuje na nepľnoleté deti odsúdeného. Riaditeľ ústavu môže z bezpečnostných dôvodov nepovoliť návštevu niektorých osôb; uvedené sa nevzťahuje na blízke osoby. Ak má odsúdený nepľnoleté deti, má právo nad rámec na ďalšiu videonávštevu s nimi v trvaní najmenej jednej hodiny. Zároveň sa návšteva uskutoční priamym kontaktom a len v odôvodnených prípadoch môže riaditeľ ústavu rozhodnúť, že z bezpečnostných dôvodov sa fyzická návšteva vykoná bez priameho kontaktu. Teda spôsob realizácie návštevy nebude viazaný na stupeň strázenia, ale na existenciu objektívnych bezpečnostných dôvodov, rizika násilného správania alebo rizika úteku odsúdeného. Vo vzťahu k obvineným je takýto postup v platnosti od 1.1.2023.

K bodu č. 93 - Výbor CPT verí, že plánované zmeny a doplnenia zákona o výkone trestu odňatia slobody znížia maximálnu dobu nepretržitej po sebe nasledujúcej samoväzby alebo celodenného umiestnenia v uzavretom oddelení pre dospelých odsúdených mužov vzhľadom na tieto pripomienky.

V rámci pripravovanej novely ZVTOS je zámerom upraviť podmienky výkonu disciplinárnych trestov odsúdených dospelých mužov tak, že ak bol odsúdenému počas výkonu disciplinárneho trestu opätovne uložený disciplinárny trest celodenného umiestnenia do uzavretého oddielu alebo disciplinárny trest umiestnenia do samoväzby, možno odsúdeného podrobiť takémuto disciplinárnemu trestu bez prerušenia najviac po dobu zo súčasných 21 dní na 14 dní; zvyšok nevykonaného disciplinárneho trestu odsúdený vykoná najskôr po uplynutí desiatich dní. **K bodu č. 94 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, že činy sebapoškodzovania už nebudú v ústavoch predmetom disciplinárnych trestov. Príslušné právne ustanovenia by sa mali zodpovedajúcim spôsobom zmeniť a doplniť.**

V rámci pripravovanej novely ZVTOS je zámerom upraviť disciplinárne konanie tak, aby pri rozhodovaní o uložení disciplinárneho trestu za porušenie zákazu súvisiaceho s poškodzovaním na zdraví sa prihliadalo na psychický stav odsúdeného v čase spáchania disciplinárneho previnenia, pričom sa k disciplinárnemu konaniu a uloženiu disciplinárneho trestu vyjadruje psychológ alebo lekár. Zároveň je zámerom upraviť povinnosť uhradiť zvýšené trovy na svoje strázenie a dopravu vynaložené ústavom, ak si odsúdený spôsobil ujmu na zdraví, tak, aby takúto povinnosť odsúdený nemal, ak lekár ústavu posúdi zdravotný stav odsúdeného ako nespôsobilý na to, aby si uvedomoval reálne následky svojho konania. Vo vzťahu k obvineným je takýto postup v platnosti od 1.1.2023.

K bodu č. 96 - Výbor CPT verí, že plánované zmeny a doplnenia zákona o výkone trestu odňatia slobody zavedú požiadavku, aby odsúdených, ktorí sú umiestnení na celodenné umiestnenie na uzavretom oddelení alebo na samotke, denne navštevoval zdravotnícky personál alebo psychológ.

Okrem toho si úplný súlad s príslušnými vnútroštátnymi právnymi predpismi bude vyžadovať prítomnosť zdravotníckeho personálu počas víkendu, ako sa odporúča v bode 76.

Vykonávanie kontrol odsúdených umiestnených vo výkone disciplinárneho trestu v uzavretom oddiele alebo samoväzbe zdravotníckymi pracovníkmi, psychológmi alebo pedagógmi si nevyžaduje celodennú prítomnosť tohto personálu v ústave, čo potvrdzuje aj aplikačná prax v prípade obvinených vo výkone väzby, kde sú takéto kontroly počas výkonu disciplinárneho trestu vykonávané už od 1.1.2023.

K bodu č. 97 - Výbor CPT sa domnieva, že zdravotnícky personál by sa v zásade nikdy nemal zúčastňovať (ani by nemal byť vnímaný ako zúčastňujúci sa) na žiadnej časti rozhodovacieho procesu, ktorého výsledkom je akýkoľvek druh samoty, s výnimkou prípadov, keď sa opatrenie uplatňuje zo zdravotných dôvodov. V dôsledku toho by nemali byť povinní potvrdiť, že odsúdení sú pred začatím výkonu trestu v samoväzbe spôsobilí na jeho výkon. Na druhej strane by väzenskí lekári mali venovať veľkú pozornosť situácii väzňov umiestnených v celách disciplinárnej izolácie/segregácie a mali by riaditeľa ústavu informovať vždy, keď je zdravie väzňa vážne ohrozené umiestnením v disciplinárnej izolácii/segregácii (ako je to v súčasnosti spravidla v prípade obvinených vo výkone väzby). Výbor CPT opätovne odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia, vrátane legislatívnej úrovne, na zabezpečenie účinného uplatňovania týchto zásad v praxi.

V rámci pripravovanej novely zákona o výkone trestu je zámerom nahradiť súčasnú právnu úpravu, podľa ktorej s výkonom disciplinárneho trestu celodenného umiestnenia do uzavretého oddielu alebo disciplinárneho trestu umiestnenia do samoväzby možno začať, až keď lekár zistí, že odsúdený je schopný podrobiť sa výkonu takého disciplinárneho trestu, novou, a to že pred výkonom disciplinárneho trestu celodenného umiestnenia do uzavretého oddielu alebo disciplinárneho trestu umiestnenia do samoväzby sa odsúdenému vykoná zdravotná prehliadka a zrealizuje sa pohovor so psychológom. Výkon disciplinárneho trestu sa nezačne alebo sa preruší v prípade vážneho ohrozenia zdravia odsúdeného. Nová právna úprava teda nebude dávať explicitne povinnosť lekárovi "schvaľovať" výkon takéhoto disciplinárneho trestu, ale len vykonať kontrolu zdravotného stavu odsúdeného a zistiť, či neexistuje zdravotný dôvod na jeho vykonanie. Vo vzťahu k obvineným vo výkone väzby je takýto postup v platnosti od 1.1.2023.

K bodu č. 98 - Výbor CPT verí, že plánované zmeny a doplnenia zákona o výkone trestu odňatia slobody zrušia automatický zákaz telefonovania pre odsúdených, ktorí sú na celý deň umiestnení na uzavretom oddelení alebo na samotke.

V rámci pripravovanej novely zákona o výkone trestu je zámerom zrušiť takýto zákaz, rovnako tak zrušiť zákaz telefonovania ako jednu z foriem disciplinárneho trestu. Vo vzťahu k obvineným vo výkone väzby je takýto postup v platnosti od 1.1.2023.

K bodu č. 99 - Celý v uzavretom oddelení v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou však mali viditeľné známky opotrebovania a potrebovali vybieliť. Okrem toho boli toalety na celách v niekoľkých z týchto ciel, ktoré by sa mohli používať na dvoj lôžkové obsadenie, len čiastočne predelené. Tieto nedostatky by sa mali odstrániť.

V celách uzavretého oddielu Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Hrnčiarovce nad Parnou sa v pravidelných intervaloch vykonávajú činnosti spojené s údržbou, počas ktorých sa okrem iného vykonáva aj vyspravovanie a maľovanie povrchov stien a stropov, taktiež sa priebežne realizuje oprava sociálnych zariadení v prevedení antivandal s realizáciou výroby novej zásteny samotného priestoru WC. Tieto opravy sa realizovali v rokoch 2022, 2023 a 2024. Postupne sa vykonávajú všetky potrebné opravy, vrátane sociálnych zariadení uzavretého oddielu oddelením logistiky ústavu a odsúdenými pracovne zaradenými vo vnútornej prevádzke ústavu.

Na oddiele 5A je situovaných šesť ciel oddielu s bezpečnostným režimom (s ubytovacou kapacitou 12 odsúdených) a 14 ciel uzavretého oddielu (s kapacitou 27 odsúdených). V súčasnosti je zrekonštruovaných všetkých šesť ciel oddielu s bezpečnostným režimom a deväť ciel uzavretého

oddielu (v prevedení antivandal; pri generálnej oprave cely realizované aj maľovanie), zostáva realizovať rekonštrukciu päť ciel uzavretého oddielu. V prípade výkonu disciplinárneho trestu v uzavretom oddiele sa odsúdení prioritne umiestňujú na zrekonštruované cely.

K bodu č. 100 - Výbor CPT sa domnieva, že lôžka na obmedzenie pohybu by sa nemali používať v iných ako zdravotníckych zariadeniach. Odporúča, aby sa obmedzovacie lôžko v cele samoväzby v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok a prípadne aj v iných ústavoch na Slovensku odstránilo.

Napriek tomu, že sú lôžka na obmedzenie pohybu v cele samoväzby stále jedným z legálnych donucovacích prostriedkov v súlade s § 31 ods. 1 písm. f) zákona o Zbore väzenskej a justičnej strážnej, nie sú v aplikačnej praxi využívané, nakoľko v prípade väznených osôb, ktoré svojim neovládateľným agresívnym správaním ohrozujú svoje zdravie alebo život, bolo ich využívanie v podmienkach Zboru väzenskej a justičnej strážnej nahradené využívaním kompenzačných miestností. Z uvedeného dôvodu bude predmetné lôžko so spútavacími popruhmi odstránené aj v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok.

K bodu č. 101 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa vo všetkých ústavoch, v ktorých sú umiestnené väzenkyne, zaviedol rodovo špecifický skrining pri prijímaní žien špeciálne vyškoleným personálom (a najlepšie zdravotníckym personálom).

Zbor väzenskej a justičnej strážnej rešpektuje odporúčania Výboru ministrov Rady Európy, prihliada aj na tieto potreby väznených žien, a preto sa v roku 2021 zapojilo do viacstranného partnerského projektu s názvom „Zlepšenie ochrany práv obetí – posilnenie kapacít a postupov boja proti násiliu na ženách a domácejmu násiliu“ v rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násilie“ spolufinancovaného z Nórskeho finančného mechanizmu. V rámci neho svoje aktivity rozvíjal v oblasti práce s páchatelmi domáceho násillia, ale taktiež s odsúdenými ženami, ktoré sú obeť domáceho násillia alebo sú nim ohrozené. Aby bolo možné poskytnúť im adekvátne intervencie, prvým nevyhnutným krokom je ich v priebehu uväznenia identifikovať. Táto depistáž je rozdelená do dvoch pomyselných fáz. Prvá prebieha už v rámci nástupného oddielu (v texte uvedené ako „prijímacie oddelenie“), a to pri vstupnej psychologickkej diagnostike, ktorá obsahuje aj položku explicitne zameranú na identifikáciu znakov v správaní a postojoch, ktoré sú charakteristické pre obeť rodovo podmieneného a domáceho násillia. Na základe získaných odpovedí budú následne väznené ženy oslovené do účasti v programe, ktorý bol vytvorený pre ženy, ktoré zažívali alebo sú ohrozené rodovo podmieneným a domácim násillím. Okrem uvedeného sa v rámci národného projektu Šanca na návrat 2 kreuje multifaktoriálny program pre ženy, ktorý bude zahŕňať aj tému domáceho a rodovo podmieneného násillia, čo považujeme za formu opätovnej depistáže v priebehu prvých mesiacov výkonu trestu odňatia slobody, keďže časť väznených žien popiera to, že by konkrétne správanie a konanie, ktorému boli vystavené bolo prejavom rodovo podmieneného či domáceho násillia.

K bodu č. 102 - Vo všeobecnosti si Výbor CPT počas návštevy nemohol urobiť jasnú predstavu o tom, či prijímací postup zahŕňal skrining zameraný na traumy a potreby všetkých väzňov bez ohľadu na ich pohlavie (vrátane identifikácie rizika samovraždy a sebapoškodzovania, užívania drog, potrieb v oblasti duševného zdravia a predchádzajúcich traumatických skúseností) a do akej miery sa tieto informácie zohľadňovali pri vypracúvaní individuálnych plánov výkonu trestu. Výbor CPT by chcel od slovenských orgánov získať viac informácií o tejto otázke.

Zbor väzenskej a justičnej strážnej disponuje poznatkami získanými revidovanou verziou sebahodnotiacej metódy SBQ – R (Suicide Behaviors Questionnaire – Revised), ktorá obsahuje otázky zamerané na minulosť aj budúcnosť, na samovražedné predstavy, plány aj pokusy a na

myšlienky aj správanie, pričom toto je realizované u všetkých prijímaných väznených osôb. Pri väznených osobách vo výkone trestu má ZVJS k dispozícii aj údaje získané štruktúrovaným vstupným psychologickým vyšetrením, ktoré obsahuje aj otázky zamerané na vykazovanie znakov špecifickej poruchy osobnosti, psychotických symptómov a ochorení, správania pri zvýšených záťažových situáciách, ale aj otázkami zameranými na oblasť životných udalostí a rodiny. V tej sa psychológ zameriava na identifikáciu toho, či bola v anamnéze väznenej osoby zistená psychotraumatizácia a zlomová životná udalosť, prípadne koľko ich bolo. V ďalšej časti sa vstupné psychologické vyšetrenie zameriava na oblasť výskytu suicídii a to na úrovni väznenej osoby v minulosti, v prítomnosti v podobe ideácii a v rodine. Poznatky získané v rámci diagnostického vyšetrenia sú dopĺňané aj o už spomínané informácie získané metódou SBQ-R. Na základe týchto poznatkov a poznatkov získaných pedagogickou a sociálnou diagnostikou sa následne identifikujú potreby a riziká väznenej osoby, ktoré sú zohľadnené pri tvorbe individuálneho plánu výkonu trestu (programu zaobchádzania).

K bodu č. 103 - Ústav na výkon väzby a ústav na výkon trestu odňatia slobody Žilina bol vybavený dvoma malými čakárňami (každá s rozmermi približne 1 m², ktoré sa používali na krátkodobé umiestnenie novoprijatých väzňov počas vybavovania prvotných dokumentov. Výbor CPT verí, že v rámci rekonštrukcie Ústavu na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina uvedenej v bode 59 budú tieto kóje vyradené z prevádzky.

Ústav na výkon väzby a ústavu na výkon trestu odňatia slobody Žilina plánuje po stavebných úpravách uvedené čakárne do budúcnosti nepoužívať, resp. ich prebudovať.

C. Zaistenie cudzincov

K bodu č. 107 - Výbor CPT opakovane zdôraznil, že pozbavenie slobody podľa zákona o pobyte cudzincov by malo byť len krajným opatrením po dôkladnom a individuálnom preskúmaní každého prípadu. Výbor vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili, že alternatívy k zaisteniu cudzincov v zariadení sa budú skutočne využívať; cudzinci by nemali byť automaticky zaistení v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov a takéto zaistenie by malo byť výnimočné, primerané a individuálne opatrenie.

V súvislosti s odporúčaním uvádzame, že k zaisteniu cudzincov je pristupované individuálne a primerane, pričom sa prihliada na každého štátneho príslušníka osobitne. Posudzuje sa, či môže byť uložená alternatíva k zaisteniu (hlásenie pobytu alebo peňažná záruka). Toto skúmanie je premietnuté v odôvodnení rozhodnutia. Uplatňovaniu individuálneho prístupu nasvedčuje aj naplnenosť kapacít Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov (za rok 2023 bolo celkovo umiestnených 607 cudzincov).

K bodu č. 109 - Výbor CPT odporúča, aby sa zamestnancom dôrazne zopakovalo, že všetky formy zlého zaobchádzania sú nezákonné, neprofesionálne a neprijateľné a budú sa primerane sankcionovať. Ďalej by Výbor CPT rád dostal informácie o výsledku vyšetrovania uvedeného údajného zlého zaobchádzania.

Úrad inšpekčnej služby, na základe oznámenia cudzích štátnych príslušníkov [H], [I], toho času umiestnených v priestoroch Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov eviduje trestné konanie vedené pod spisovou značkou ČVS: UIS–313/0–OPOZ–2023 pre podozrenie zo spáchania zločinu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 odsek 1 písm. a) odsek 2 písm. a) Trestného zákona, ku ktorému malo dôjsť tak, že v nezistenom čase 30. septembra 2023, v priestoroch Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov, policajt služobne zaradený v pôsobnosti predmetného útvaru, fyzicky napadol osobu [J], narodenú 17. júla 1988, tureckej národnosti tak, že ho jedenkrát udral zovretou päsťou do oblasti rebier, čoho dôsledkom menovaný následne absolvoval lekárske vyšetrenie. Príslušník Policajného zboru svojím konaním spôsobil poškodenému doposiaľ nezistené zranenia.

Predmetná trestná vec bola zo strany Úradu inšpekčnej služby ukončená dňa 27. decembra 2023 vydaním uznesenia podľa § 197 odsek 1 písm. b) Trestného poriadku odovzdaním veci inému orgánu. Dotknutými stranami nebolo právo podať voči uvedenému rozhodnutiu sťažnosť uplatnená, a toto po preskúmaní dozorujúcim prokurátorom nadobudlo právoplatnosť 8. februára 2024. Dňa 26. marca 2024 bolo rozhodnutie spolu s kompletným spisovým materiálom z dôvodu odovzdania veci v súvislosti s možným disciplinárnym konaním vedeným voči policajtovi postúpené riaditeľovi úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru; materiály boli adresátovi doručené 4. apríla 2024.

Úrad inšpekčnej služby disponuje relevantnými informáciami, na základe ktorých možno potvrdiť, že riaditeľ Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov vykonal šetrenia v rámci disciplinárneho konania vedeného voči nestotožnenému policajtovi. V uvedenej veci boli vyťažovaní policajti služobne zaradení v pôsobnosti predmetného útvaru policajného zaistenia a boli tiež preskúmané záznamy z priemyselných kamier umiestnených v danom objekte (odovzdané dňa 7. novembra 2023 vyšetrovateľovi odboru kriminálnej polície). Vykonanou kontrolou a šetrením však nebolo možné v danej veci určiť konkrétneho policajta, ktorý by sa mal predmetného disciplinárneho previnenia dopustiť.

Z dôvodu zamedzenia a predchádzania konaniu policajtov, ktoré má znaky disciplinárneho previnenia, bolo prijaté opatrenie vo forme opätovného preškolenia/oboznámenia všetkých

policajtov služobne zaradených v pôsobnosti Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov z príslušných právnych predpisov, interných predpisov upravujúcich problematiku výkonu služobnej činnosti policajta (zákon o štátnej službe, nariadenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky číslo 41/2022 o Etickom kódexe príslušníka Policajného zboru).

Prokurátori Okresnej prokuratúry Dunajská Streda navštívili Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov a vykonali pohovor so štátnym príslušníkom Turecka z dôvodu hlásenia mimoriadnej udalosti podľa čl. 7 ods. 1 písm. d) príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 4/2023 o postupe prokurátora pri vykonávaní dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení a to hromadného alebo organizovaného odmietania stravy zaistenými osobami.

Štátny príslušník Turecka namietal, že zaistené osoby nie sú dostatočne informované o procese zaistenia a o procese konaní, ktoré sa ich priamo týkajú (azyl, vyhostenie, dobrovoľný návrat). V dôsledku nedostatku informácií sa domnievajú, že štátne orgány konajú nedostatočne rýchlo a svojvoľne. Jeho námietky sa týkali aj režimu v zariadeniach, a to v používaní rovnošaty, nemožnosti obliekania vlastného oblečenia alebo obmedzení pohybu zaistených osôb. Poukázal aj na mreže montované na ubytovacích zariadeniach, ktoré pôsobia ako keby boli cudzinci vo väzení a to im spôsobuje značné psychické problémy. Napokon sa vyjadril aj k správaniu niektorých príslušníkov Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov, ktoré malo byť neúctivé, ktorí ich považujú za zvieratá, čo demonštroval tým, že im majú byť poskytované použité žiletky na osobnú hygienu, alebo v prípade podania liekov im tieto mali byť hodené na zem. Zároveň poukázal na prípad použitia fyzického násillia vo forme úderu do brucha voči zaistenej osobe príslušníkom Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov bez uvedenia bližších informácií.

Na základe opatrenia okresnej prokurátorky v Dunajskej Strede z 27. októbra 2024 bolo nariadené vyšetrovanie vo veci podozrenia z presne neustálenej násillnej trestnej činnosti voči osobám zaisteným v Útvare policajného zaistenia Medved'ov. Polícia vypočula k podozreniam z násillnej trestnej činnosti zamestnancov troch cudzích štátnych príslušníkov umiestnených v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov, zabezpečila zálohovanie kamerových záznamov a menný zoznam zamestnancov zariadenia a policajtov, ktorí vykonávali službu v období, kedy malo dôjsť k násillnému konaniu policajtov.

Po vykonaní prvotných procesných úkonov bolo ustálené, že podozrivými osobami mali byť výlučne policajti. Akékoľvek nezákonné konanie zo strany civilných zamestnancov bolo vylúčené, preto bola vec z dôvodu vecnej a miestnej príslušnosti odstúpená na ďalšie konanie Úradu inšpekčnej služby a Krajskej prokuratúry v Trnave.

Vyšetrovateľ Úradu inšpekčnej služby rozhodol uznesením vydaným 27. decembra 2023 podľa § 197 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, že trestné oznámenie X.Y. a A.Z. z podozrenia zo spáchania zločinu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods.1 písm. a) ods. 2 písm. a) Trestného zákona, ktorého sa mal dopustiť policajt služobne zaradený v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov v presne nezistenom čase dňa 30. septembra 2023 v priestoroch Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov odovzdal na disciplinárne konanie riaditeľovi úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru.

Uznesenie vyšetrovateľa Úradu inšpekčnej služby o odovzdaní veci na disciplinárne konanie nadobudlo právoplatnosť 8. februára 2024.

Iné podozrenie z fyzického napadnutia zaistených cudzincov v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov policajtni orgány prokuratúry neevidujú.

K bodu č. 111 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, že každé použitie sily v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov vrátane jeho zdôvodnenia bude podrobne zaznamenané.

K odporúčaniu uvádzame, že pri použití donucovacích prostriedkov sa postupuje podľa všeobecne záväzných a interných predpisov, ako aj s nimi súvisiacich ustanovení (viď bližšie stanovisko k odporúčaniu v bode č. 19).

K bodu č. 114 - Výbor CPT odporúča, aby sa upravil dizajn a usporiadanie priestorov Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov, aby pôsobili menej "väzensky", napr. odstránením mreží na oknách a ostnatého drôtu.

K tejto časti je potrebné uviesť, že Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov disponuje rozhodnutím oddelenia verejného zdravotníctva odboru zdravotníctva sekcie personálnych a sociálnych činností Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ktorým bol schválený prevádzkový poriadok ubytovacích priestorov, v ktorom sú odsúhlasené priestory zabezpečené proti úteku štátneho príslušníka tretej krajiny.

Taktiež je potrebné uviesť, že je spracovaný a schválený krízový plán objektu Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov za účelom ochrany objektu, v ktorom je schválená vizuálna úprava objektov a ich súčastí (napr. ostnatý drôt).

K bodu č. 116 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie riadnej údržby Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov a aby sa pravidelne vymieňali matrace, vankúše a posteľná bielizeň.

K uvedenému odporúčaniu uvádzame, že v oblasti materiálno-technického zabezpečenia a technického stavu zariadenia boli predložené viaceré žiadosti o rekonštrukciu a výmenu materiálu, ktoré sú riešené postupne v závislosti od finančnej situácie príslušného centra podpory. Od poslednej návštevy delegácie Výboru CPT sa vykonala maľba v budove, v ktorej sú umiestnení štátni príslušníci tretích krajín a postupne dochádza k obmene opotrebovaného materiálu.

Na získanie poznatkov o úrovni ubytovacích priestorov z hľadiska dodržiavania hygienických a materiálno-technických podmienok sa zameriavajú aj prokurátori počas výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v útvaroch policajného zaistenia.

Zistené nedostatky orgány prokuratúry oznamujú príslušným štátnym orgánom, v ktorých kompetencii je prijatie opatrení na ich odstránenie.

K bodu č. 118 - Výbor CPT odporúča, aby sa príslušné ustanovenia zákona o pobyte cudzincov uplatňovali v praxi a aby sa cudzincom zaisteným v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov poskytla možnosť nosiť vlastné oblečenie, ak je vhodné, a aby sa im oblečenie vypralo a opravilo. Ak nie je vhodné, cudzincom by sa malo poskytnúť oblečenie a obuv (prispôsobené ročnému obdobiu).

Vzhľadom na skutočnosť, že zaistení cudzinci prichádzajú z dlhej cesty, majú svoje oblečenie vo väčšine prípadov dosť opotrebované, hygienicky závadné, z toho dôvodu sa im poskytuje oblečenie, ktoré je zabezpečované prostredníctvom mimovládnych organizácií. Predmetné vyplýva aj z nariadenia Prezídia policajného zboru č. 98/2018 o postupe pri vykonávaní úkonov so zaisteným štátnym príslušníkom tretej krajiny umiestneným v útvaru policajného zaistenia pre cudzincov, z ktorého čl. 43 ods. 10 je zrejmé, že ak zaistená osoba nemá dostatočný odev, alebo jej odev je hygienicky nevyhovujúci, zariadenie zabezpečí zapožičanie odevu a vytvorenie primeraných podmienok na odstránenie hygienickej nevhodnosti odevu.

Pri každej previerke realizovanej v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov dozorujúci prokurátor preveruje, či je umiestneným cudzincom umožnené používanie ich vlastného oblečenia.

Dozorujúci prokurátor zistil pri previerke vykonanej dňa 28.10.2024 v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov (teda po vykonaní návštevy Výboru CPT), že cudzinci nepoužívali svoje vlastné oblečenie. Z rozhovoru s umiestnenými osobami prokurátor zistil, že o možnosti požiadať späť o svoje vlastné oblečenie umiestnené osoby nevedeli.

Dozorujúci prokurátor Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov vytkol, že systematické odoberanie a úschova vlastného oblečenia cudzincov, nemá oporu v zákone. Podľa názoru prokuratúry by sa oblečenie po vstupných hygienických úkonoch (prepratie oblečenia), ak je to vhodné, malo cudzincom vrátiť. Na odstránenie tohto nedostatku budú orgány prokuratúry naďalej dohliadať.

K bodu č. 119 - Výbor CPT odporúča, aby sa zaisteným cudzincom poskytovala primeraná a vhodná strava a aby sa v plnej miere zohľadňovali stravovacie návyky a náboženské požiadavky.

K odporúčaniu týkajúcemu sa stravy poskytovanej v zariadení uvádzame, že v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov je plne prihliadané na primeranú a vhodnú stravu zaistených osôb, aj na stravovacie návyky a náboženské požiadavky zaistených osôb. Podľa §91 zákona č. 404/2011 o pobyte cudzincov sú stravovacie návyky a náboženské požiadavky brané do úvahy na individuálnej báze.

K bodu č. 120 - Výbor CPT vyzýva vedenie Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov, aby zabezpečilo priestory bez pasívneho fajčenia, o ktorom je známe, že má negatívne dôsledky na zdravie, pre všetky zaistené osoby, ktoré o to požiadajú, a aby túto informáciu zahrnulo do domáceho poriadku zariadenia.

K uvedenému odporúčaniu uvádzame, že v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov sú vyhradené priestory pre fajčiarov s tým, že každý policajt útvaru je o tom vyznamenaný na služobných poradách.

K bodu č. 122 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali okamžité opatrenia na zabezpečenie toho, aby osoby zaistené v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov mali k dispozícii aspoň dve hodiny denného pohybu na čerstvom vzduchu, ako to ustanovujú slovenské právne predpisy, prípadne aj viac, a aby mali prístup k vonkajším športoviskám a vybaveniu. Výbor CPT by chcel byť informovaný aj o tom, či sa cudzím štátnym príslušníkom zaisteným v druhom Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce poskytuje pohyb na čerstvom vzduchu v súlade so slovenskými právnymi predpismi.

Vychádzky štátnych príslušníkov tretích krajín umiestnených v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce sa realizujú podľa zákonných ustanovení t.j. dospelí dve denné vychádzky vo vymedzenom priestore, každá v trvaní najmenej hodinu; štátny príslušník tretej krajiny mladší ako 18 rokov má právo na tri denné vychádzky, z toho jednu v dopoludňajších hodinách a dve v popoludňajších hodinách. V prípade odmietnutia vychádzky zaistenou osobou veliteľ hliadky na príslušnom stanovišti hlási túto skutočnosť stálej službe Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce a následne sa odmietnutie vychádzky uvedie do knihy fonogramov a hlásení.

V prípade vychádzok v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov boli pri previerke realizovanej dozorujúcim prokurátorom dňa 28.10.2024 z rozhovorov s umiestnenými osobami, zistené opätovné skutočnosti, ktoré nasvedčujú tomu, že vychádzky nie sú realizované v súlade s § 96 ods. 1 zákona č.404/2011 o pobyte cudzincov. Umiestnené osoby totiž zhodne uvádzali, že vychádzky sa realizujú v zásade len jedenkrát denne. Dozorujúci prokurátor útvaru dôrazne vytkol, aby boli dodržiavané ustanovenia zákona a pobyte cudzincov. Na odstránenie tohto nedostatku budú orgány prokuratúry naďalej dôsledne dbať.

V prípade odmietnutia vychádzky zaistenou osobou sa toto uvedie do knihy prevzatia a odovzdania služby na príslušnom stanovišti. Taktiež sa pri odmietnutí vychádzky spíše úradný záznam, ktorým je vyznačený aj prítomný pracovník slovenskej humanitárnej rady, ktorý je v zariadení prítomný.

K bodu č. 124 – Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali okamžité opatrenia na zabezpečenie toho, aby boli uvedené aktivity (napr. stolové hry, stolný tenis, knižnica a modlitebňa) v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov, ako aj v ostatných zariadeniach pre zaistenie cudzincov pôsobiacich v Slovenskej republike, neustále k dispozícii. Výbor CPT by ďalej rád dostal potvrdenie, že v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov sa obnovili činnosti zadané mimovládny organizáciám. Výbor CPT by tiež rád dostal informácie o aktivitách ponúkaných v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce.

V súčasnosti je na Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov zabezpečovaný 1 psychológ, 2 sociálni pracovníci, 1 advokát. V decembri 2024 sa počet zvýšil o 1 advokáta. Uvedení pracovníci sú pracovníkmi Slovenskej humanitnej rady a financovaní z projektu DETENT. V predmetnom útvare sa vykonávajú aktivity v rámci projektu „DETENT“ a taktiež je k veci potrebné uviesť, že voľnočasové aktivity sú zabezpečované na pravidelnej báze, či už vo forme futbalu, vonkajšej posilňovne, tieto z dôvodu nepriaznivého počasia, či už z dôvodu dažďa, nízkych alebo naopak veľmi vysokých teplôt, zaistení využívať nechcú. Taktiež je v súčasnosti zabezpečovaná muzikoterapia, ako aj výučba slovenského jazyka. Podľa ustanovenia § 97 ods. 3 zákona č. 404/2011

Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“) má zaistený možnosť objednať na vlastné náklady knihy, dennú tlač a časopisy vrátane zahraničných, ak sú distribuované v Slovenskej republike. Taktiež je možnosť zapožičania tlače a kníh priamo v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov, keďže na útvare sa nachádza knižnica. Okrem vyššie uvedených možností trávenia času, majú zaistení prístup k internetu prostredníctvom tabletov, alebo vlastných telefónov.

V súčasnosti sú v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce voľnočasové aktivity pre štátnych príslušníkov tretích krajín zabezpečované pracovníkmi Slovenskej humanitnej rady v rámci projektu „DETENT“ a tiež samostatným radcom Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce. Za Slovenskú humanitnú radu zabezpečuje voľnočasové aktivity 1 psychológ, 1 sociálny pracovník a 1 terénny sociálny pracovník. Voľnočasové aktivity sú zabezpečované na pravidelnej báze, či už vo forme futbalu, stolného tenisu, vonkajšej posilňovne, vnútornej posilňovne, spoločenských hier a taktiež sa pre zaistené osoby organizujú skupinové aktivity s drobným občerstvením. Aktuálne je v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce realizovaná dvakrát do mesiaca muzikoterapia a to buď v exteriéri alebo v interiéri v závislosti od aktuálneho počasia. Na základe dohody o pracovnej činnosti vykonáva v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce vzdelávanie dospelých štátnych príslušníkov tretích krajín učiteľ slovenského jazyka a reálií a maloletým osobám podľa ustanovenia § 96 ods. 2 písm. a) zákona o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov zabezpečuje vzdelávanie učiteľka pre maloletých. Taktiež podľa ustanovenia § 97 ods. 3 zákona o pobyte cudzincov má štátny príslušník tretej krajiny možnosť objednať na vlastné náklady knihy, dennú tlač a časopisy vrátane

zahraničných, ak sú distribuované v Slovenskej republike. Štátni príslušníci tretích krajín majú aj možnosť zapožičania tlače a kníh priamo v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce, keďže sa v zariadení nachádza knižnica. Okrem vyššie uvedených možností voľnočasových aktivít, majú zaistené osoby prístup k internetu prostredníctvom tabletu, alebo vlastných telefónov. Za Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce zabezpečuje voľnočasové aktivity samostatný radca s popisom pracovnej činnosti sociálneho pracovníka, ktorý personálne patrí pod Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce na trvalý pracovný pomer.

K bodu č. 125 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na poskytnutie účelných aktivít a primeraného ľudského kontaktu ženám v takejto situácii s personálom alebo s vhodne rizikovo hodnotenými zadržanými cudzincami. Malo by sa zvážiť umiestnenie osamelých žien Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce spolu s rodinami a deťmi.

Pri umiestňovaní štátneho príslušníka tretej krajiny do Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce sa prihliada na jeho vek, zdravotný stav, príbuzenské a rodinné vzťahy a náboženské, etnické alebo národnostné osobitosti. Osobitne sa umiestňujú muži, ženy a osoby mladšie ako 18 rokov od starších osôb. Ženy v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce sú umiestňované spolu s rodinami s deťmi, kde je zabezpečený osobný kontakt s ostatnými umiestnenými ženami a personálom rovnakého pohlavia. Z kapacitných dôvodov išlo v tomto prípade o individuálnu výnimku umiestnenia tejto ženy.

K bodu č. 127 - Keď v útware nebol prítomný žiadny zdravotnícky personál, zariadenie sa spoliehalo na pohotovostnú službu v okolí. Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili zvýšenie prítomnosti lekára, keď Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov pracuje na plnú kapacitu.

V Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov je plne k dispozícii na základe Dohody o vykonaní práce lekár, ktorý do zariadenia dochádza podľa potrieb, a to aj viackrát do týždňa v časoch medzi 7:30 – 15:30 hod. Lekár je v útware štandardne prítomný 10 hodín týždenne, ale aj podľa potreby tohto útvaru.

K bodu č. 130 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby:

- **distribúciu liekov spravidla vykonávali zdravotné sestry;**
- **v útware bola vždy prítomná osoba spôsobilá poskytovať prvú pomoc (ktorá má platné osvedčenie o absolvovaní školenia v oblasti kardiopulmonálnej resuscitácie), a to aj v noci a počas víkendov; táto osoba by mala byť prednostne kvalifikovaná zdravotná sestra a - v útware bol pravidelne prítomný psychológ, ktorému podľa potreby pomáhajú budú pomáhať tlmočnicke služby - tlmočníci.**

Policaisti služobne zaradení v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov sú pravidelne v ročných intervaloch preškolení z poskytovania prvej pomoci, a to aj kardiopulmonálnej resuscitácie a okrem toho sa v zariadení na stálej službe nachádza AED (automatický elektrický defibrilátor). Taktiež je pravidelne prítomný aj psychológ, ktorému pomáhajú tlmočníci pri pohovoroch. Psychológ, ktorý je zamestnaný na plný úväzok, je prítomný v útware každý deň a v

prípade potreby prichádza na žiadosť Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov aj mimo pracovného času.

K bodu č. 131 - Delegácii bolo vysvetlené, že všetci novoprichádzajúci cudzinci sa podrobujú lekárskej prehliadke. Tá pozostávala z lekárskej prehliadky, ktorá zahŕňala krvné testy, dobrovoľné vyšetrenie na prenosné choroby, a röntgenovú snímku hrudníka. Pri lekárskejších prehliadkach cudzích štátnych príslušníkov však boli systematicky prítomní zamestnanci väzenskej služby. Okrem toho podľa informácií poskytnutých delegácii sa röntgenové vyšetrenie hrudníka "už nejaký čas" nevykonávalo z technických dôvodov.

V čase návštevy sa pri prijímaní nevykonával žiadny skrining možných príznakov duševných porúch, zraniteľnosti a predchádzajúcich skúseností s traumatizáciou, násilím alebo zneužívaním vrátane mučenia, sexuálneho a iného rodovo podmieneného násillia alebo obchodovania s ľuďmi (pozri tiež bod č. 136). Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány tento nedostatok odstránili.

V súčasnej dobe sú v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov k dispozícii psychológ a sociálny pracovník, ktorí sú prijatí na plný úväzok a sú v kontakte so zaistenými osobami na dennej báze, títo sa hneď po umiestnení skontaktujú so zaistenými osobami a oboznámia ich o možnosti psychologickej pomoci. Informáciu zdravotnej služby majú zaistené osoby ihneď od prehliadky vykonanej zdravotníckym personálom. Psychológ je pritom špeciálne vyškolený na vykonávanie predmetného skriningu, ktorý v čase návštevy Výboru CPT ešte nejstvoval.

K bodu č. 133 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby všetci novoprijatí cudzinci boli čo najskôr, najneskôr však do 24 hodín po prijatí, riadne vypočutí a fyzicky vyšetrení lekárom alebo plne kvalifikovanou zdravotnou sestrou, ktorá podáva hlásenie lekárovi, a aby boli riadne zaznamenané všetky známky zranení.

Záznam by mal obsahovať:

- (i) výpovede osoby, ktoré sú relevantné pre lekárske vyšetrenie (vrátane opisu jej zdravotného stavu a akýchkoľvek obvinení zo zlého zaobchádzania);**
- (ii) úplný opis objektívnych lekárskejších nálezov na základe dôkladného vyšetrenia (podložený "tabuľkou tela" na označenie traumatických poranení a podľa možnosti fotografiami poranení) a**
- (iii) pozorovania zdravotníckeho pracovníka vo svetle bodov i) a ii), pričom uvedie súlad medzi všetkými vznesenými obvineniami a objektívnymi lekárskejšími nálezmi.**

Ďalej by sa mal zaviesť osobitný register zranení zistených na cudzincoch pri ich prijatí (alebo neskôr počas ich zadržania) a vždy, keď sa zaznamenajú zranenia, ktoré svedčia o zlom zaobchádzaní so zadržanou osobou, by sa tieto informácie mali okamžite a systematicky oznamovať príslušnému prokurátorovi. Výbor CPT tiež vyzýva slovenské orgány, aby poskytli zdravotníckemu personálu v útvaroch zaistenia pre cudzincov osobitnú odbornú prípravu o zaznamenávaní zranení.⁵

⁵ V tejto súvislosti sa odkazuje na Príručku o účinnom vyšetrowaní a dokumentácii mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (Istanbulský protokol), revidovanú verziu uverejnenú v júni 2022.

Okrem toho, aby sa zabezpečilo úplné dodržiavanie lekárskeho tajomstva, lekárske vyšetrenia cudzincov by sa mali vykonávať mimo dosluchu a - pokiaľ príslušný zdravotnícky pracovník v danom prípade výslovne nepožiada o iný postup - mimo dohľadu väzenského personálu. Toto je potrebné vnímať ako spoločnú zodpovednosť policajtov a zdravotníckeho personálu.

Nakoniec Výbor CPT verí, že technické problémy sú vyriešené tak, aby sa pri diagnostických postupoch pri prijatí mohlo pokračovať v robení röntgenových snímok hrudníka.

Vstupná zdravotná prehliadka sa vykonáva do 72 hodín od umiestnenia do Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov. Čo sa týka krvných testov a ďalších odborných vyšetrení je potrebné zo strany zdravotníckeho personálu počkať na doručenie zdravotného preukazu, resp. identifikačného čísla, ktoré má zaistený pridelené od zdravotnej poisťovne, do tej doby tieto úkony nie je možné realizovať. Odporúčanie týkajúce sa vykonania lekárskeho vyšetrenia zaistených cudzincov bez prítomnosti policajtov je veľmi ťažko realizovateľné a je potrebné sa k nemu stavať opatrne. Bez prítomnosti policajtov by mohlo dôjsť k ohrozeniu zdravotného personálu, keďže v zdravotníckom zariadení sa nachádzajú predmety, ktoré môžu byť použité k útoku a ohrozeniu personálu. Z uvedených dôvodov je nateraz prítomnosť policajta pri vyšetrení zaistenej osoby žiadúca. Vyšetrenie sa vykonáva za paravánom, ktorý je plne k dispozícii zdravotnému personálu, ako aj zaistenej osobe, pri dodržaní súkromia a dôstojnosti vyšetrovanej osoby. K vykonávaniu vstupných prehliadok bol zdravotnícky personál Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov dňa 05. apríla 2024 vyškolený k zaznamenaniu komplexnej anamnézy pacienta pri vstupnej prehliadke.

K bodu č. 134 - Výbor CPT odporúča, aby sa zaviedli opatrenia, ktoré zabezpečia, že programy substitúcie a znižovania škôd budú pre cudzích štátnych príslušníkov dostupné v rovnakom rozsahu ako vo vonkajšej spoločnosti. Ďalej by sa mali prijať opatrenia na zabezpečenie potrebnej liečby cudzincov s hepatitídou B, hepatitídou C a HIV.

V rámci ambulancie Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce, ako aj Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov majú zaistení štátni príslušníci tretích krajín prístup ku kompletnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti v dennom rozsahu. V prípade potreby je zabezpečená zdravotná starostlivosť v príslušných odborných ambulanciách, resp. v nemocnici s lôžkovou časťou. Mimo pracovnej doby Skupiny Zdravotného Zabezpečenia je zdravotná starostlivosť zabezpečená RZP službou (Rýchla Zdravotná Pomoc), alebo návštevou urgentnej ambulancie v nemocnici. Ochorenia ako hepatitída B, hepatitída C a HIV sú zisťované v rámci vstupnej prehliadky pohovorom, vyšetrením a vstupným odberom krvi. V prípade výskytu hepatitídy B a C s akútnymi príznakmi sú štátni príslušníci tretích krajín vyšetrení na venerologickej ambulancii. Následná liečba je určená venerologickým lekárom. V prípade výskytu ochorenia HIV sú štátni príslušníci tretích krajín vyšetrení na venerologickej ambulancii. Následná liečba je určená venerologickým lekárom.

K bodu č. 136 - Výbor CPT by rád získal ďalšie informácie o lekárskejších prehliadkach, ktoré boli vykonané u zaistených cudzincov.

Tak ako bol Výbor CPT už informovaný zo strany Útvaru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov, u spomenutej osoby bolo vykonané konzílium u psychiatra dňa 15. decembra 2023, ktorý po vyšetrení určil medikamentóznou liečbu s kontrolou podľa potreby. Dňa 10. januára 2024 bolo vyššie uvedenej osobe s číslom KUM 587/2023 ID: 274318 ukončené zaistenie a bolo s ňou vykonané letecké vyhostenie s doprovodom na územie Nemeckej spolkovej republiky podľa Dublinského dohovoru.

K bodu č. 137 - Výbor CPT odporúča slovenským orgánom, aby prijali opatrenia na zabezpečenie prístupu k potrebnej odbornej starostlivosti pre cudzincov zaistených v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov.

U každého umiestneného štátneho príslušníka tretej krajiny sa vykonáva vstupná zdravotná prehliadka do 72 hodín od umiestnenia do Útvary policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov. Čo sa týka krvných testov a ďalších odborných vyšetrení je potrebné zo strany zdravotného personálu počkať na doručenie zdravotného preukazu, resp. identifikačného čísla, ktoré má zaistený pridelené od zdravotnej poisťovne, do tej doby tieto úkony nie je možné realizovať.

V prípadoch potreby vyšetrenia lekárom - špecialistom sa postupuje podľa čl. 9 ods. 2 nariadenia Prezídia Policajného zboru o postupe pri vykonávaní úkonov so zaisteným štátnym príslušníkom tretej krajiny umiestneným v útvere policajného zaistenia pre cudzincov č. 98/2018, podľa ktorého, ak zdravotný stav zaistenej osoby vyžaduje zdravotnú starostlivosť, ktorú mu nie je možné zabezpečiť v zariadení, zaistená osoba sa umiestni v zdravotníckom zariadení mimo zariadenia na základe rozhodnutia príslušného odborného lekára.

Taktiež sa postupuje podľa zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov v znení neskorších predpisov, ktorý v § 95 upravuje starostlivosť o zdravie zaisteného štátneho príslušníka tretej krajiny. **K bodu č. 138 - Výbor CPT odporúča, aby boli vypracované klinické protokoly a usmernenia týkajúce sa zvládania hladoviek a prevencie samovrážd v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov.**

K odporúčaniu súvisiacemu s postupom pri vyhlásení hladovky uvádzame, že Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov postup po vyhlásení hladovky zaistenou osobou zapracoval do svojho interného predpisu.

K bodom č. 142 a č. 145 - Vzhľadom na problém s poskytovaním informácií zaisteným cudzincom, ktorý prispieval k celkovej napätej atmosfére v centre, Výbor CPT odporúča, aby sa prijali opatrenia na zlepšenie prístupu k informáciám pre cudzincov zaistených v Útvere policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov a aby sa zabezpečila prítomnosť dostatočného počtu špecializovaných pracovníkov, ktorí by s nimi komunikovali, poskytovali im informácie a uspokojovali ich sociálne potreby. To by sa malo vzťahovať aj na ostatné útvary zaistenia pre cudzincov pôsobiace v Slovenskej republike. Výbor CPT odporúča slovenským orgánom, aby prehodnotili súčasné opatrenia týkajúce sa poskytovania právnej pomoci zaisteným cudzincom s cieľom zabezpečiť, aby boli v praxi účinnejšie vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti.

V tejto súvislosti by Výbor CPT rád dostal potvrdenie, že nový projekt uvedený v bode 141 sa už začal. Výbor by tiež rád dostal viac informácií o presných podmienkach poskytovania právneho poradenstva v rámci projektu. Všetky útvary zaistenia pre zaistenie cudzincov pôsobiace v Slovenskej republike by mali mať vyhradeného pracovníka k dispozícii na pomoc zaisteným cudzincom, ktorí chcú požiadať o právne poradenstvo, vrátane bezplatnej právnej pomoci.

Dĺžka maximálneho zaistenia je uvedená v rozhodnutí o zaistení, ktoré vydáva príslušný správny orgán základného útvaru Policajného zboru, týmto rozhodnutím zaistená osoba disponuje aj počas umiestnenia do zariadenia, z čoho vyplýva, že doba zaistenia mu je známa. Pri vydaní rozhodnutia je na základnom útvere Policajného zboru prítomný aj tlmočník. Priemerná doba zaistenia cudzinca je individuálna a v každom prípade iná v závislosti od rôznych aspektov, ako napr. štátna príslušnosť a pod. K veci je potrebné uviesť, že doba zaistenia je zaistenej osobe oznámená pri vykonaní pohovoru s osobou. Taktiež je zaistená osoba pravidelne informovaná o priebehu zaistenia. O možnosti požiadať o poskytnutie právnej pomoci je zaistená osoba poučená pri umiestňovaní, toto poučenie vlastnoručne podpisuje, ako aj oboznámenie sa so svojimi právami a povinnosťami, taktiež sú jeho práva a povinnosti vyvesené k nahliadnutiu na nástenkách, ku ktorým ma nepretržitý prístup. Jedna kópia poučenia sa ponecháva u zaistenej osoby, ktorou táto disponuje.

Informácia ohľadom nového prebiehajúceho projektu „DETENT“ je k dispozícii pri odporúčaní v bode č. 124.

K bodu č. 146 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány obsadili voľné pracovné miesta, a žiada, aby bol informovaný o pokroku pri prijímaní ďalších policajtov v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov.

V roku 2023 s o prijatie do služobného pomeru policajta do Útvoru policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov uchádzalo 9 záujemcov, prijímacím konaním prešli 2. V roku 2024 k 01.10.2024 sa prihlásilo 5 uchádzačov bez úspešnosti. V roku 2024 sa 2 policajtom vyhovel v žiadosti o preloženie na Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov z iného útvaru Policajného zboru. Avšak, na opačnej strane je potrebné uviesť, že v rokoch 2023-2024 bolo zo služobného pomeru policajta uvoľnených 8 policajtov, čím bol spôsobený pokles počtu policajtov na Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov.

K bodu č. 147 - Výbor CPT vyzýva slovenské orgány, aby prijali opatrenia na zlepšenie každodenného kontaktu medzi personálom a zaistenými cudzími štátnymi príslušníkmi, v prípade potreby aj prostredníctvom telefonického tlmočenia na tento účel. Ďalej by aspoň časť personálu mala mať príslušné jazykové znalosti.

Na tlmočenie sa plne využívajú zariadenia na preklady v rôznych jazykoch, prípadne aj tlmočníci agentúry FRONTEX.

K bodu č. 148 - Výbor CPT odporúča, aby sa použitie obmedzovacích prostriedkov vo vzťahu k cudzincom zvažilo po individuálnom posúdení rizika a na základe zásady nevyhnutnosti a primeranosti.

Donucovacie prostriedky sa donucovacie prostriedky používajú v súlade s platnými právnymi predpismi. Pri použití donucovacích prostriedkov sa individuálne prihliada na zaistenú osobu v závislosti aj od jej aktuálneho zdravotného stavu zisteného počas lekárskeho vyšetrenia.

K bodu č. 150 - Výbor CPT vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili, že všetci zaistení cudzinci budú mať možnosť každodenného kontaktu s vonkajším svetom v prostredí rešpektujúcom ich súkromie a aby im bolo prednostne umožnené ponechať si alebo aspoň mať pravidelnejší prístup k vlastným mobilným telefónom.

Odporúčanie Výboru CPT sa realizuje a realizovalo v rámci možností materiálno-technického zabezpečenia. Telefonovanie zo strany zaistených osôb sa vykonáva v závislosti od počtu zaistených osôb. O vykonaných možnostiach telefonovania sú založené aj denné zoznamy zaistených osôb v rozsahu: kedy, kto, ako dlho telefonoval. Taktiež je potrebné uviesť, že k dispozícii pre zaistené osoby je pevná linka, na ktorej môžu prijímať hovory nepretržite 24 hodín 7 dní v týždni. Momentálne, pri nižšom počte zaistených štátnych príslušníkov, je frekvencia používania mobilov častejšia. Taktiež je zaisteným osobám sprístupnený internet, ktorý môžu taktiež využívať na telefonovanie a kontaktovanie blízkych osôb.

K bodu č. 151 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zmenili právne predpisy a zabezpečili, aby sa osobám zaisteným na administratívne vyhostenie poskytla možnosť pravidelných návštev rodiny a priateľov. Mala by im byť umožnená aspoň jedna návšteva v trvaní jednej hodiny týždenne, a pokiaľ možno viac.

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov postupuje podľa platných zákonných ustanovení § 98 zákona o pobyte cudzincov, v ktorom je ustanovené, že štátny príslušník tretej krajiny má právo na prijatie návštevy, najviac dvoch osôb, raz za dva týždne v trvaní 30 minút. V odôvodnených prípadoch môže riaditeľ zariadenia povoliť výnimku. V prípade novelizácie príslušného právneho predpisu v rámci plánu legislatívnych úloh ministerstva bude možné brať do úvahy aj odporúčania Výboru CPT.

K bodu č. 153 - Výbor CPT opätovne odporúča, aby sa príslušné právne predpisy zmenili a doplnili tak, aby použitie režimu oddeleného zaist'ovania (z iných dôvodov ako je lekárska karanténa) podliehalo podrobnému postupu v zákone, ktorý by dotknutým osobám poskytoval právo byť vypočutý, dostať rozhodnutie o umiestnení a odvolať sa na vyšší orgán proti každému uloženému opatreniu oddelenia.

Okrem toho by sa mali prijať opatrenia, a to aj na legislatívnej úrovni, aby sa zabezpečilo, že o každom umiestnení v rámci režimu oddeleného zaistenia bude okamžite informovaná zdravotná služba. Zdravotnícky personál by mal navštíviť osobu umiestnenú v oddelenom režime ihneď po umiestnení a potom pravidelne, aspoň raz denne, a poskytnúť takýmto osobám rýchlu lekársku pomoc a ošetrovanie podľa potreby.

Útvar policajného zaistenia pre cudzincov je povinný bezodkladne oznámiť prokurátorovi umiestnenie zaisteného štátneho príslušníka tretej krajiny v priestore s oddeleným režimom zaistenia, ktorý môže vykonať preverku a prípadne prijať adekvátne opatrenia. Rozsah opatrení vyplýva z ustanovenia § 18 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, ako aj z príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 4/2023 z 26.05.2023 o postupe prokurátora pri vykonávaní dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v útvaroch, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení.

Oddelený režim zaistenia sa v súčasnosti realizuje podľa zákonného ustanovenia § 93 zákona o pobyte cudzincov, podľa ktorého s účinnosťou od 19.07.2024, umiestnenie do takéhoto režimu nesmie trvať dlhšie ako 14 dní.

K bodu č. 154 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány formalizovali fungovanie postupov podávania sťažností v útvaroch policajného zaistenia pre cudzincov, aby sa zabezpečilo, že všetci zaistení cudzinci budú môcť účinne zasielať sťažnosti dôverným spôsobom (a budú o tejto možnosti riadne informovaní). Zaistené osoby by mali mať možnosť kedykoľvek podať písomnú sťažnosť a vložiť ju do uzamknutých schránok na sťažnosti (od ktorých má kľúč riaditeľ a/alebo iný určený člen vedenia) umiestnených v každej ubytovacej jednotke. Všetky písomné sťažnosti by sa mali zaznamenávať do osobitného registra.

Zaistení cudzinci sú informovaní o práve podať sťažnosť ihneď pri umiestňovaní do zaist'ovacieho zariadenia. V praxi je bežné, že podávanie sťažností je realizované prostredníctvom tretej osoby t. j. psychológa alebo sociálneho pracovníka alebo písomnou formou v požiadavkách. Súčasne dávame do pozornosti, že v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov je v ubytovacom zariadení inštalovaná poštová schránka, prostredníctvom ktorej je možné podať anonymnú sťažnosť.

K bodu č. 157 - Preskúmaním kontrolných správ sa zistilo, že odporúčania vydané týmito orgánmi sa v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medveďov v skutočnosti nerealizovali. Výbor CPT vyzýva slovenské orgány, aby preskúmali spôsoby, ako zabezpečiť, aby sa odporúčania vydané kontrolnými orgánmi vykonávali.

V Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov sú vykonávané priebežné kontroly, či už zo strany príslušnej prokuratúry alebo verejného ochrancu práv, prípadne iných subjektov oprávnených na vykonanie kontroly. K odporúčaniam všetkých kontrolných subjektov sa pristupuje zodpovedne. V prípade vydania upozornenia prokurátorom sa toto plne implementuje, aby v budúcnosti nedošlo k prípadnej nezákonnosti zo strany policajtov.

Podľa slovenskej právnej úpravy, ak prokurátor zistí porušenie zákona alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená, vydá písomný príkaz, ktorým dôjde k odstráneniu porušenia zákona alebo iného všeobecne záväzného právneho predpisu a zamestnanci zariadení sú povinní príkaz prokurátora rešpektovať (§ 18 ods. 7 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov).

D. Forenzné psychiatrické zariadenia

K bodu č. 162 - Výbor CPT odporúča slovenským orgánom, aby pri plánovaní výstavby nového detenčného ústavu v Kremnici a vypracovaní jeho domáceho poriadku zohľadnili odporúčania vydané v súvislosti s Detenčným ústavom Hronovce, najmä tie, ktoré sú uvedené v bodoch 167 - 170, 191 - 193 a 222 - 223 tejto správy. Výbor by ďalej rád získal informácie o akomkoľvek vývoji v súvislosti s výstavbou tohto nového ústavu na výkon detencie.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vynaloží maximálne úsilie, aby sa navrhované opatrenia, pokiaľ to bude možné, zapracovali do realizačnej projektovej dokumentácie. Upozorňujeme zároveň na skutočnosť, že Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky už disponuje právoplatným stavebným povolením a v prípade väčších zmien v rámci dokumentácie pre stavebné povolenie by muselo požiadať Stavebný úrad o schválenie navrhovaných úprav, čo by mohlo mať za následok nesplnenie ukončenia výstavby Detenčného ústavu Kremnica podľa míľnikov Plánu obnovy a odolnosti.

K bodu č. 167 - Pokiaľ ide o materiálne podmienky, nové budovy boli čisté a vybavené centrálnou klimatizáciou, s dobrým prístupom k prirodzenému a umelému osvetleniu. Chodby boli od átrií oddelené bielymi kovovými mrežami umiestnenými od zeme po strop. Vzhľadom na tento otvorený priestor a na skutočnosť, že chodby boli bez akéhokoľvek nábytku alebo zariadenia, v celom priestore neustále hlasno rezonoval hluk, čo môže predstavovať vážny problém pre osoby s duševnými poruchami a osoby so zmyslovou citlivosťou. Výbor CPT odporúča, aby vedenie Detenčného ústavu Hronovce našlo spôsob, akým vyriešiť tento problém.

Problematika zníženého akustického komfortu liečebných jednotiek je vedeniu aj personálu Detenčného ústavu Hronovce známa, avšak možnosti jeho ovplyvnenia sú výrazne obmedzené z dôvodu problematického stavebného riešenia. Za účelom zlepšenia akustických podmienok boli personálom Detenčného ústavu Hronovce na chodby jednotiek umiestnené panely, ktoré slúžia na vystavovanie prác z ergoterapie umiestnených osôb.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky odporučí zapracovať do realizačnej projektovej dokumentácie opatrenia, v rámci spomínaných stavebných možností, avšak v prípade mreží bude musieť byť zámer odsúhlasený zástupcami Zboru väzenskej a justičnej stráže.

K bodu č. 168 - Pre pacientov s telesným postihnutím bolo určených osem izieb, ktoré ponúkali viac priestoru ako ostatné izby pre pacientov a boli vybavené zariadením vhodným pre telesne postihnutých, ako aj výškovo nastaviteľnými toaletami a sprchou, ktorú mohol

používať pacient na invalidnom vozíku. Izby boli vybavené aj televízorom. Tieto izby sa nachádzali na prvom poschodí zariadenia a v areáli bol len jeden výťah, čo potenciálne spôsobovalo komplikácie pre osoby so zdravotným postihnutím pri prístupe do vonkajších priestorov a terapeutických miestností, ktoré sa všetky nachádzali na prízemí, a v prípade evakuácie. Výbor CPT vyzýva vedenie Detenčného ústavu Hronovce, aby našlo riešenie tohto nedostatku.

Podľa stavebného projektu sú pre pacientov s telesným postihnutím určené len štyri izby umiestnené na prízemí. Ďalšie štyri izby na 1. poschodí nie sú určené pre tieto osoby, ide len o izby väčšieho rozmeru. S umiestnením osôb so zníženou pohyblivosťou výlučne na prízemí počíta aj napr. evakuačný plán zariadenia.

K bodu č. 169 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány ukončili plošné používanie priemyselných kamier v izbách pacientov a odstránili priemyselné kamery v Detenčnom ústave Hronovce. Ak sa na základe individuálneho posúdenia rizika považuje za potrebný nepretržitý dohľad nad pacientom, mal by byť príslušný pacient prednostne umiestnený vo vyhradenej pozorovateľni.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce zaviedlo systém diferencovaného monitorovania pacientov na základe hodnotenia rizík konkrétnej umiestnenej osoby v režimoch – kontinuálne (24 hod.), zvýšený dohľad (kontroly 30 min.), bežný dohľad (sporadický monitoring). Režim určuje lekár podľa aktuálneho zdravotného stavu a je pravidelne prehodnocovaný odbornou komisiou. Bolo tiež preverené pixelovanie častí izieb sociálnych zariadení a realizovaná jeho úprava. Ku kamerovým záznamom v izbách majú prístup len zdravotnícki pracovníci na základe posúdenia odbornej komisie pre individuálne posúdenie rizika, nie pre potreby bezpečnostných rizík, ktorých zvládanie je v kompetenciách príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže.

K bodu č. 170 - Výbor CPT odporúča vedeniu Detenčného ústavu Hronovce prijať konkrétne opatrenia na vytvorenie terapeutickjšieho prostredia v zariadení. Pozornosť by sa mala venovať výzdobe izieb pacientov aj spoločných priestorov, aby sa pacientom poskytla vizuálna stimulácia.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce pracuje na estetických úpravách interiéru. Ako je uvedené v odpovedi na bod 167, na chodbách jednotiek boli zriadené panely slúžiace na zvýšenie estetického (a zároveň aj akustického komfortu). Tiež sú umiestneným pravidelne umožňované (ak to ich aktuálny zdravotný stav dovoľuje) estetické úpravy ich izieb.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky reflektuje, že uvedené opatrenia sa týkajú aj vybavenia Detenčného ústavu Kremnica a v súčasnosti sú predmetom projektovej dokumentácie. Pri realizácii výstavby Detenčného ústavu Kremnica budú aj predmetom jeho vybavenia. **K bodu č. 172 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány vyvinuli ďalšie úsilie na zabezpečenie dostupnosti širšieho sortimentu potravín v správnom pomere, ktorý by pacientom umožnil zachovať si primerane výživnú, dostatočne kalorickú a vyváženú stravu.**

Strava pre umiestnených je zabezpečovaná podľa štandardizovaného systému liečebných diét. Je normovaná odborným pracovníkom so vzdelaním v oblasti liečebnej výživy s prihliadnutím na výživovú a kalorickú hodnotu stravy. V prípade záujmu je umiestneným umožnený nákup doplnkov stravy. **K bodu č. 173 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zlepšenie prístupu pacientov umiestnených v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Hronovce k pohybu na čerstvom vzduchu. Cieľom by malo byť zabezpečiť, aby všetci**

pacienti mali počas dňa neobmedzený prístup k cvičeniu vonku, pokiaľ si plánované aktivity nevyžadujú ich prítomnosť na oddelení.

Aktuálne je problematika bezpečnosti vo vonkajších dvorcoch v kompetencii Zboru väzenskej a justičnej stráže. Z uvedeného dôvodu nie je možné umožniť pohyb umiestnených osôb vo vonkajších dvorcoch bez priameho dohľadu príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a bez požiadavky osobnej (bezpečnostnej) prehliadky umiestneného po návrate na jednotku. V tejto súvislosti bude potrebné prijať legislatívnu zmenu zákona č. 231/2019 tak, aby došlo k zadefinovaniu vonkajších dvorcov ako súčasti liečebnej jednotky Detenčného ústavu Hronovce, čím dôjde k zjednodušeniu prístupu umiestnených k pohybu na čerstvom vzduchu a k tomu, že Zbor väzenskej a justičnej stráže bude pri pohybe umiestnených na čerstvom vzduchu vykonávať asistenciu len na požiadanie odborného (zdravotníckeho) personálu.

K bodu č. 179 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány okamžite prijali opatrenia na zlepšenie prístupu pacientov k psychologickému starostlivosti v Detenčnom ústave Hronovce.

V súčasnosti sú v Detenčnom ústave Hronovce zamestnaní traja psychológovia, z nich dvaja s dlhoročnou praxou a špecializáciou v odbore klinická psychológia. V rámci psychologického starostlivosti prebiehajú aktivity v oblasti individuálnej i skupinovej psychoterapie a psychoedukácie.

K bodu č. 184 - Výbor CPT víta kroky podniknuté v oblasti prijímania skúsených zamestnancov a odporúča slovenským orgánom, aby pokračovali v úsilí o zabezpečenie obsadenia všetkých voľných miest (zdravotníckeho) personálu v Detenčnom ústave Hronovce. Obe kategórie personálu by mali úzko spolupracovať a zamestnanci väzenskej služby by sa mali zúčastňovať na priebežných školeniach o špecifikách osôb s duševnými poruchami a o prevencii, ako aj o zvládaní agresívneho správania.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce má vypracovaný plán vzdelávania zdravotníckych pracovníkov a v rámci spolupráce so Zborom väzenskej a justičnej stráže využíva svoje odborné kapacity na sprostredkovanie špecifických znalostí pre nových príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže v rámci špecializovaného týždenného kurzu a taktiež na rozširovanie znalostí pre súčasných zamestnancov.

V nadväznosti na nedávne novely zákonov upravujúcich poskytovanie zdravotnej starostlivosti, ktorými došlo k zavedeniu povinnosti poskytovateľov zdravotnej starostlivosti zabezpečiť pre zamestnancov vzdelávanie a pravidelné preškolenie zdravotníckych pracovníkov a osôb určených poskytovateľom ústavnej zdravotnej starostlivosti o používaní obmedzovacích prostriedkov a miernejších spôsoboch zvládnutia situácie (deeskalačných technikách) bude zavedený vzdelávací program zameraný na deeskalačné techniky so spoločnou účasťou zdravotníckych pracovníkov a príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže v súčinnosti so zriaďovateľmi (Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky a Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky).

K bodu č. 187 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zásadne prehodnotili prístup, podľa ktorého sa všetky konzultácie a činnosti vykonávajú cez mreže.

Okrem toho by sa všetky lekárske vyšetrenia/konzultácie mali vykonávať mimo dosluhu a - pokiaľ príslušný lekár v konkrétnom prípade výslovne nepožaduje inak - mimo dohľadu nezdravotníckeho personálu. Toto treba považovať za spoločnú zodpovednosť väzenského a zdravotníckeho personálu. V prípade potreby by sa mali príslušné predpisy zodpovedajúcim spôsobom zmeniť a doplniť.

Výbor CPT ďalej odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na rozšírenie ponuky aktivít v červenom oddelení Detenčného ústavu Hronovce, ktoré by boli prispôsobené špecifickým potrebám rôznych kategórií pacientov. Osobitná pozornosť by sa mala venovať pacientom s mentálnym postihnutím. Ďalej by sa mala skrátiť a obmedziť na minimum dĺžka pobytu novoprijatých pacientov v červenej jednotke.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce zabezpečilo aby všetky aktivity s pacientami prebiehali za prítomnosti zdravotníckeho personálu len v prípade nevyhnutnej potreby pri akútnych poruchách správania (t. j. na vyžiadanie zdravotníka). Tiež prijalo opatrenia na maximalizovanie vykonávania aktivít v bezbariérovom prostredí (bez využitia mreží).

Ponuka aktivít bola rozšírená o psychoterapeutické činnosti a tiež priradením jedného ergoterapeuta (pracovníka sociálnej rehabilitácie) určeného pre túto jednotku. Pre cieľovú skupinu ľudí s mentálnym postihnutím sú určené okrem všeobecných aj ciele aktivít ako napr. scénotest (Scénotest - diagnostický a terapeutický set, ktorý obsahuje ľudské figúry, miniatúry vecí denného použitia, vecí symbolizujúce jednotlivé vývinové obdobia, kde môže osobnosť stagnovať, emócie, s ktorými má problém, alebo vnútorné konflikty, ktoré aktuálne rieši. Test sa môže použiť na analýzu vnútorného sveta pacienta alebo použiť na hrovú formu, ktorá je obzvlášť vhodná pre ľudí s mentálnym deficitom. Test umožňuje prepracovanie problémových oblastí v podvedomí, či abreakciu negatívneho prežívania v hre, prejavenie pozornosti pacientovi a poskytnutie spätnej väzby za účelom komunikácie porozumenia, zrkadlenia a uvedomenia si vnútorných reprezentácií vonkajšieho sveta).

K bodu č. 191 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány vyvinuli úsilie na zabezpečenie prívetivejšieho a individuálnejšieho prostredia pre pacientov v Detenčnom ústave Hronovce a aby zabezpečili viac priestoru na aktivity, keďže kapacita zariadenia sa naplňuje. Výbor CPT by ďalej rád získal informácie o objednanom nábytku a vybavení a o tom, či boli všetky tieto dodané.

Vo februári 2024 bolo v Detenčnom ústave Hronovce zabezpečené vybavenie izieb (postele, stoly). Tiež je priebežne dopĺňané vybavenie terapeutických miestností požadovaným nábytkom a vybavením (okrem iného napr. stolnotenisový stôl, tkáčsky stav). Paleta aktivít je rozširovaná aj posilnením personálnych kapacít – aktuálne troch ergoterapeutov/pracovníkov psychosociálnej rehabilitácie a dvoch sociálnych pracovníkov. Samotné rozširovanie priestoru na aktivity je limitované stavebným riešením objektu.

Uvedené odporúčania berie Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky na vedomie a odporučí ich zapracovať aj do realizačnej projektovej dokumentácie novobudovaného Detenčného ústavu Kremnica.

K bodu č. 192 - Výbor CPT by chcel byť informovaný o tom, kedy bude uvedená do prevádzky zelená liečebná jednotka. Ďalej vyzýva slovenské orgány, aby v súlade s uvedenými pripomienkami vypracovali rehabilitačné plány pre príslušné liečebné režimy.

Výbor CPT tiež vyzýva slovenské orgány, aby preskúmali možnosti, ako by sa vonkajšie dvory mohli zútulniť, napríklad osadením rastlín a kríkov.

Okrem toho Výbor CPT odporúča, aby bol vyhradený dvor oranžovej jednotky vybavený prostriedkami na odpočinok a prístreškom proti nepriaznivému počasiu.

Resocializačno-detenčná jednotka v Detenčnom ústave Hronovce je spustená od 1. februára 2025. Vedenie Detenčného ústavu Hronovce vypracovalo, schválilo a implementovalo Štandardné

postupy a metódy rehabilitácie pre všetky jednotky. Individuálne rehabilitačné plány sú súčasťou liečebného plánu pre každého umiestneného.

Vo vonkajších priestoroch bola vo vegetačnom období realizovaná výsadba.

Vybudovanie prístreškov na vychádzkových dvorcoch je v štádiu udeľovania súhlasu Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky so začatím realizácie procesu verejného obstarávania.

K bodu č. 193 - Výbor CPT odporúča, aby sa prijali opatrenia na podporu pacientov umiestnených v Detenčnom ústave Hronovce, aby nosili vlastné oblečenie, a aby sa zabezpečila možnosť jeho prania. V prípade potreby by sa pacientom malo poskytnúť vhodné neuniformné oblečenie. Zákon by sa mal zodpovedajúcim spôsobom zmeniť.

Povolenie používať osobné oblečenie je v Detenčnom ústave Hronovce aktuálne široko uplatňované, ak to aktuálny zdravotný stav konkrétnej umiestnenej osoby umožňuje. Aktuálny zdravotný stav umiestnenej osoby posudzuje odborná komisia, ktorá popritom berie do úvahy aj to, či je umiestnená osoba schopná dodržiavať hygienické návyky, či má finančné prostriedky na/ či má k dispozícii vlastné oblečenie. V prípade zhoršenia zdravotného stavu umiestnenej osoby jej nie je umožnené nosiť vlastné oblečenie (napr. ak by mohol vlastný odev slúžiť na sebapoškodzovanie alebo suicidálnu aktivitu).

K bodu č. 196 - Výbor CPT nabáda vedenie Detenčného ústavu Hronovce, aby používalo nástroj štruktúrovaného odborného posúdenia založený na dôkazoch na individuálne posúdenie rizík pacientov, aby vzdelávalo svoj personál v oblasti používania tohto nástroja a aby sa posúdenia zahrnuli do zdravotnej dokumentácie pacientov.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce zaviedlo systém hodnotenia rizík na podklade denného vyhodnocovania škály MOAS a actuariálneho posudzovania HCR-20 doplneného o ďalšie vyhodnotenie psychodiagnostických (najmä projektívnych) postupov. Ich výsledky sú následne základom pre rozhodovanie odbornej komisie o zaradení do liečebných režimov.

K bodu č. 198 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby boli vedeniu Detenčného ústavu Hronovce pri umiestnení nového pacienta poskytnuté všetky relevantné informácie a dokumenty.

Okrem toho Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby bol pre každého pacienta v Detenčnom ústave Hronovce vypracovaný a pravidelne prehodnocovaný komplexný individuálny plán liečby za účasti dotknutého pacienta, a to v súlade s uvedenými zásadami.

Na základe aktuálne ukončených odborných rokovaní došlo k dohode, že v priebehu roku 2025 dôjde k novele vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 543/2005 Z. z., ktorou sa zabezpečí, aby boli Detenčnému ústavu Hronovce pri umiestnení nového pacienta poskytnuté všetky relevantné informácie a dokumenty. Liečebné plány pre pacientov sú vypracovávané odbornou komisiou a sú v pravidelných intervaloch revidované so zapojením spolurozhodovania umiestnených osôb.

K bodu č. 199 - Výbor CPT odporúča, aby sa farmakoterapeutická liečba v Detenčnom ústave Hronovce okamžite prehodnotila.

V Detenčnom ústave Hronovce dochádza k pravidelnému dennému prehodnocovaniu farmakoterapie s cieľom redukcie používania pacifikačnej medikácie. Po prijatí do Detenčného ústavu Hronovce a vzhľadom na aktuálny zdravotný stav pacienta často dochádza k situácii, keď je tento postup potrebné realizovať postupne v dlhšom časovom období.

K bodu č. 200 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali okamžité opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa pred začatím antiandrogénovej liečby získal slobodný a informovaný písomný súhlas dotknutých osôb, pričom sa rozumie, že súhlas môže byť kedykoľvek odvolaný. Okrem toho by tieto osoby mali dostať podrobné vysvetlenie (aj písomné) o účele a možných nepriaznivých účinkoch príslušnej liečby, ako aj o dôsledkoch odmietnutia podstúpiť takúto liečbu, a na žiadnu osobu by sa nemal vyvíjať nátlak, aby prijala antiandrogénovú liečbu.

Aktuálne je v štádiu schvaľovania odbornou komisiou Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky "Štandardný terapeutický a diagnostický postup pre liečbu osôb s parafílnymi poruchami", ktorý bol vypracovaný expertnou skupinou a takúto formu súhlasu pacienta zavádza. Proces schvaľovania predmetného štandardného postupu by mal byť ukončený, a teda štandardný postup by mal byť prijatý v priebehu roku 2025. Na jeho podklade bude revidovaná antiandrogénna liečba u osôb v detencii a bude podmienená informovaným súhlasom osoby.

K bodu č. 201 - Výbor odporúča, aby slovenské orgány posilnili poskytovanie psychologickkej starostlivosti v Detenčnom ústave Hronovce, najmä pokiaľ ide o psychologickú klinickú prácu s pacientmi, a aby vo všeobecnosti zabezpečili multidisciplinárny prístup k liečbe (pozri aj bod 179).

Odpoveď je uvedená v bode č. 179.

K bodu č. 202 - V čase návštevy čelila inštitúcia určitým výzvam v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti. Po prvé, inštitúcia nemala prístup k elektronickým zdravotným záznamom pacientov prostredníctvom siete verejného zdravotného systému. Tento nedostatok sa mal údajne vyriešiť v nasledujúcich mesiacoch. Po druhé, inštitúcia stále nemala podpísanú zmluvu so zdravotnou poisťovňou. Výbor CPT by chcel od slovenských orgánov dostať potvrdenie, že sa našli riešenia týchto nedostatkov.

Zistené nedostatky boli vyriešené zákonom č. 360/2024 Z. z., účinným od 1.1.2025, ktorý ustanovuje povinnosť zdravotnej poisťovni uzavrieť zmluvu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti s detenčným ústavom.

K bodu č. 203 - Jedným z pacientov umiestnených na červenú jednotku bola cisgenderová žena. Hoci bola v režime oranžovej liečebnej jednotky, hlavný lekár zariadenia rozhodol, že bude umiestnená na červenej jednotke. Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány vyvinuli úsilie a poskytli pacientkám v takýchto prípadoch účelné aktivity a primeraný ľudský kontakt s vybranými pacientmi alebo personálom.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce v oblasti starostlivosti o cisgenderové ženy zabezpečilo pre tieto ženy plný rozsah terapeutických aktivít (analogický ako pre všetkých ostatných umiestnených). Cisgenderové ženy majú zabezpečené aktivity, ako napr. individuálna psychoterapia, liečebná psychoterapia, skupinová terapia, psychoedukačné aktivity, liečebno-pedagogické aktivity, ergoterapeutické aktivity a iné.

K bodu č. 204 - Výbor CPT odporúča vedeniu Detenčného ústavu Hronovce, aby pri prijímaní transrodových osôb umiestnených v zariadení vykonalo individuálne posúdenie rizika, ako aj konzultáciu o ich počiatočných potrebách pri vstupe do zariadenia pred prijatím rozhodnutia o umiestnení. Výbor CPT tiež vyzýva vedenie Detenčného ústavu Hronovce, aby zabezpečilo, že personál bude transrodové osoby umiestnené v zariadení oslovovať ich zvoleným menom, titulom a zámenom.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce zabezpečilo preškoľovanie personálu v prístupe k transgenderovým osobám v rámci plánov pravidelných aktivít sústavného vzdelávania pre

zdravotníckych pracovníkov o tejto problematike. Súčasťou vzdelávania je aj téma prístupu a komunikácie s transgenderovými osobami.

K bodu č. 208 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie toho, aby v Detenčnom ústave Hronovce bol každý pacient, ktorý je podrobený mechanickému obmedzovaniu, pod neustálym priamym dohľadom - v miestnosti by mal byť neustále prítomný kvalifikovaný zamestnanec, ktorý by s pacientom udržiaval terapeutické spojenie a poskytoval mu pomoc; je zrejmé, že videodohľad nemôže nahradiť neustálu prítomnosť personálu. Obmedzeným pacientom by sa malo v čo najväčšej miere umožniť, aby mohli v hygienickom zariadení uspokojovať potreby prírody. Umiestňovanie pacientov do inkontinenčných vložiek môže podľa názoru Výboru CPT predstavovať ponížujúce zaobchádzanie.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce organizačnou zmenou (presunom personálu do ošetrovne na detenčnej jednotke) zabezpečilo bezprostrednú prítomnosť personálu pri osobe počas použitia obmedzovacích prostriedkov. Inkontinenčné pomôcky sú počas používania obmedzovacích prostriedkov používané výlučne v prípade, ak ich osoba používa aj za iných okolností. Inak štandardný postup predpokladá zabezpečenie vyprázdňovania prirodzeným spôsobom.

K bodu č. 210 - Pokiaľ ide o dohľad nad zamestnancami, odkazuje sa na odsek 208. Výbor sa domnieva, že ak sú pacienti držaní v izolácii, nepretržitý dohľad možno zabezpečiť tak, že zamestnanec je mimo izby pacienta (alebo v susednej izbe s prepojovacím oknom) za predpokladu, že pacient na zamestnanca plne vidí a ten ho môže nepretržite pozorovať a počuť. Mali by sa prijať opatrenia na zvýšenie úrovne dohľadu.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce organizačnou zmenou (presunom personálu do ošetrovne na detenčnej jednotke) zabezpečilo bezprostrednú prítomnosť personálu pri osobe počas použitia obmedzovacích prostriedkov (aj pri pobyte v seklúznej miestnosti). Táto zmena sa bude v praxi aplikovať od 1.1.2025.

Zákom č. 360/2024 Z. z., účinným od 1.1.2025 došlo k zjednoteniu právnej úpravy používania obmedzovacích prostriedkov a v súčasnosti sa na Detenčný ústav Hronovce vzťahuje rovnaký režim používania obmedzovacích prostriedkov ako v ústavných zdravotníckych zariadeniach, a teda ide o právnu úpravu obsiahnutú v § 2 ods. 40 a § 9b zákona č. 576/2004 Z. z. a vo vyhláske Ministerstva zdravotníctva SR č. 358/2023 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o používaní obmedzovacích prostriedkov a vedení registra obmedzovacích prostriedkov v znení neskorších predpisov, podľa ktorej platí, že „počas používania fyzického obmedzenia, mechanického obmedzenia alebo izolácie je pacient kontrolovaný osobne zdravotníckym pracovníkom pravidelne, najmenej každých 30 minút. Ak kontrola pacienta vykonávaná zdravotníckym pracovníkom osobne z dôvodu bezprostredného nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia zdravotníckeho pracovníka nie je možná, kontrola sa vykoná na diaľku prostredníctvom signalizačného zariadenia pre obojsmernú komunikáciu. Pri použití farmakologického obmedzenia je pacient kontrolovaný osobne zdravotníckym pracovníkom v súlade so súhrnom charakteristických vlastností lieku.“

K bodu č. 215 - Výbor CPT by chcel od slovenských orgánov získať vysvetlenie o postupe, ktorý sa uplatňuje pri menovaní znalcov na vydávanie lekárskeho posudku o umiestnení osoby v Detenčnom ústave Hronovce na základe § 81 slovenského Trestného zákona. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky vytvorí medzirezortnú pracovnú skupinu, ktorá vypracuje návrh novej legislatívnej úpravy, ktorej cieľom bude legislatívne ukotviť postup pre posudzovanie umiestňovania osôb do detencie vrátane určenia kvalifikácie odborníkov určených na tieto účely.

Odborné kritériá pre rozhodovanie o umiestnení / držaní v detencii pre súdnych znalcov v odvetví psychiatria sú súčasťou odborných diskusií v rámci podujatí odborne garantovaných Sekciou súdnej psychiatrie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti.

K bodu č. 217 - Výbor CPT vyzýva slovenské orgány, aby prijali opatrenia na zabezpečenie vydania komplexnej správy o pacientovi a aby pacienti rozumeli platnému postupu, dĺžke ich umiestnenia v ústave a ich možnosti podať návrh na prepustenie.

Odborná komisia Detenčného ústavu Hronovce vypracováva najmenej jedenkrát ročne súhrnnú správu o umiestnenom. O výsledkoch tejto správy je každý umiestnený informovaný spôsobom primeraným jeho zdravotnému stavu.

K bodu č. 218 - Výbor CPT by rád od slovenských orgánov dostal informácie o existujúcich možnostiach umiestnenia pacientov prepustených z Detenčného ústavu Hronovce a o prípadných plánoch pre zariadenia ústavnej a ambulantnej starostlivosti pre týchto pacientov.

Na Slovensku môže byť výkon trestu odňatia slobody prerušený, ak je odsúdený umiestnený do detenčného ústavu. Detenčný ústav zabezpečuje liečbu a resocializáciu osôb, ktoré sú považované za nebezpečné pre spoločnosť a potrebujú špeciálnu starostlivosť. Počas pobytu v detenčnom ústave sa výkon trestu odňatia slobody pozastavuje a pokračuje sa v ňom až po ukončení detencie.

Zákomom č. 40/2024 Z. z., bola právna úprava doplnená o možnosť súdu rozhodnúť o uložení ochranného liečenia, ak dôvody detencie pominuli, ale je potrebné pokračovať v liečení odsúdeného. **K bodu č. 219 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia na zabezpečenie zmeny platných predpisov a praxe v súlade s týmito zásadami (pozri aj jeho odporúčanie uvedené v bode č. 200 tejto správy).**

Pri výkone detencie nie je slovenskou legislatívou vyžadovaný súhlas osoby s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Postup pri získaní súhlasu, resp. usmernenia o forme poučenia o priebehu detencie (a ochranných liečení) je súčasťou pripravovaného Štandardného postupu pre realizáciu ochranných liečení, ktorý má byť publikovaný do konca roku 2025.

K bodu č. 220 - Výbor CPT odporúča, aby bola vypracovaná informačná brožúra, v ktorej by boli v jednoduchom a prístupnom jazyku uvedené bežný chod zariadenia a práva pacientov vrátane informácií o právnej pomoci, preskúmaní umiestnenia (a práve pacienta na jeho napadnutie), súhlase s liečbou a postupoch podávania sťažností, a aby bola vydaná všetkým pacientom pri prijatí, ako aj ich rodinám a advokátom. Pacientom, ktorí nie sú schopní porozumieť tejto brožúre, by sa mala poskytnúť primeraná pomoc vrátane prípadného využitia alternatívnych spôsobov, prostriedkov a formátov komunikácie.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky sa bude usilovať o to, aby našlo možnosti a finančné prostriedky na vypracovanie informačnej brožúry v ľahko čitateľnom jazyku pre umiestnených, pre viac informácií pozri odpovede k opatreniam č. 293., 298., 302. a 305.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce uviedlo, že vzhľadom na nízku úroveň gramotnosti niektorých umiestnených osôb nepovažuje vytvorenie písomných informačných materiálov za postačujúce riešenie a z tohto dôvodu sa bude sústrediť na poskytovanie týchto informácií umiestneným osobám najmä v pre nich zrozumiteľnej forme, napr. budú zahrnuté ako súčasť Scénotestu.

K bodu č. 221 - Výbor CPT sa domnieva, že všetky osoby v detencii by mali mať možnosť vykonávať svoje právo na návštevy bez rozdelenia a že obmedzenia by sa mali uplatňovať len na základe individuálneho posúdenia rizika pacienta. Výbor CPT odporúča, aby

slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na implementáciu týchto príkazov vrátane prípadnej úpravy právnych predpisov.

Riaditeľ Detenčného ústavu Hronovce delegoval posudzovanie možnosti kontaktných návštev na odbornú komisiu za účelom zabezpečenia individuálneho zhodnotenia rizika.

K bodu č. 222 - Výbor CPT by chcel získať informácie, či je zariadenie v súčasnosti vybavené počítačmi a či pacienti môžu využiť svoje právo na elektronickú komunikáciu.

Detenčný ústav Hronovce inštaloval v marci 2024 internetový kiosk. Posúdenie možnosti elektronickej komunikácie je v kompetencii odbornej komisie po zhodnotení individuálneho rizika (napr. rizika páchania trestnej činnosti).

K bodu č. 223 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili možnosť, aby sa stretnutia pacientov s ich advokátmi konali v súkromí, mimo dohľadu priemyselných kamier.

Účelom kamier je zabezpečenie ochrany života a zdravia návštev a civilných osôb. Pri realizácii návštevy hrozí u pacienta riziko vzniku porúch správania a z tohto dôvodu je potrebné mať v návštevnych miestnostiach kamery. Kamerové systémy v návštevnych miestnostiach však nezaznamenávajú zvuk, ale len obraz.

K bodu č. 225 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, aby pacienti umiestnení v Detenčnom ústave Hronovce boli riadne informovaní o svojom práve podávať sťažnosti, a to interne aj externe, vrátane spôsobov, ako tieto sťažnosti podávať. Týmto sa odkazuje na odporúčanie uvedené v bode 220 tejto správy.

Možnosť a formu podávania sťažností rieši v Detenčnom ústave Hronovce Ústavný poriadok. Vedenie Detenčného ústavu Hronovce zabezpečilo, že informovanie o možnosti podávať sťažnosti je súčasťou pravidelných informačných stretnutí umiestnených s personálom v rámci „terapeutickej komunity“.

K bodu č. 227 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie účinného uplatňovania týchto zásad v Detenčnom ústave Hronovce. Na tento účel by sa mali zodpovedajúcim spôsobom zmeniť predpisy a prax, ktoré sa vzťahujú na prehliadky, vrátane prehliadok s vyzlečením oblečenia.

Tieto, ako aj ďalšie opatrenia, budú predmetom pripravovanej zmeny zákona č. 231/2019 Z. z. o výkone detencie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 390/2022 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorej cieľom je prehodnotenie legislatívy a súvisiacich interných predpisov upravujúcich vykonávanie prehliadok v detencii, a to s ohľadom na samotný účel ich vykonávania, ako preventívno – bezpečnostného opatrenia, a charakteristiku adresátov tohto opatrenia. Zámerom pripravovaných legislatívnych zmien je zrušenie obligatórnej povinnosti vykonávania prehliadok v určitých situáciách, resp. vo vzťahu k určitej kategórii osôb v detencii a vytvorenie priestoru pre individuálne posúdenie nevyhnutnosti vykonania prehliadky, vrátane spôsobu jej vykonania, s cieľom zabezpečenia bezpečnosti osôb a zároveň prispôsobenia výkonu prehliadok zdravotnému stavu osobám umiestneným v detenčnom ústave. Od januára 2025 je zriadená pracovná skupina za účelom prípravy zmeny zákona č. 231/2019 Z. z. o výkone detencie

K bodu č. 228 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány podnikli potrebné kroky na nájdenie vhodných prostriedkov, iných ako je použitie obmedzovacích prostriedkov, na uspokojivé splnenie bezpečnostných potrieb (napríklad inštaláciou privolávacieho systému, prítomnosťou ďalšieho zdravotníckeho personálu a zriadením zabezpečenej miestnosti). Výbor CPT ďalej odporúča slovenským orgánom, aby zabezpečili, že lekárske vyšetrenia zadržaných pacientov sa budú vždy vykonávať mimo dosluchu a - pokiaľ príslušný

zdravotnícky pracovník v danom prípade výslovne nepožiada o iný postup - mimo dohľadu personálu, ktorý nemá zdravotné povinnosti.

Vedenie Detenčného ústavu Hronovce deklaruje, že príslušník Zboru väzenskej a justičnej stráže poskytuje asistenciu zdravotníckemu pracovníkovi, resp. je prítomný pri vyšetrení osoby umiestnenej v detencii len v prípade, ak o to zdravotnícky pracovník výslovne požiada pri existujúcom riziku porúch správania.

E. Psychiatrické zariadenia

K bodu č. 238 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány čo najskôr ukončili umiestňovanie detí na psychiatrických oddeleniach pre dospelých. Dovtedy Výbor CPT odporúča, aby orgány zabezpečili uplatňovanie záruk platných pre deti vrátane toho, že prvoradým hľadiskom bude najlepší záujem dieťaťa. Výbor CPT by tiež rád od slovenských orgánov získal podrobné informácie o súčasných alebo krátkodobých budúcich možnostiach ústavnej liečby detí, ktoré potrebujú psychiatrickú starostlivosť.

V Slovenskej republike aktuálne pretrváva krízová situácia v oblasti poskytovania ústavnej zdravotnej starostlivosti v odbornom zameraní detská psychiatria, ktorá sa týka ako akútneho nedostatku lôžkového fondu na oddeleniach a klinikách detskej psychiatrie, tak aj počtu detských psychiatrov. Zároveň sa po pandémie ochorenia COVID-19 nachádza Slovenská republika v situácii, kedy rapídne narastá počet pacientov, resp. detí, ktoré si vyžadujú poskytovanie ústavnej zdravotnej starostlivosti v odbornom zameraní detská psychiatria.

V roku 2022 platil tzv. príkaz ministra zdravotníctva, ktorý bol vydaný ešte v súvislosti s mimoriadnou situáciou vyhlásenou kvôli pandémie ochorenia COVID-19, vzťahujúci sa na ústavné psychiatrické zariadenia pre dospelých, ktorého účelom bolo vyčlenenie kapacity lôžkového fondu na oddeleniach určených pre dospelých psychiatrických pacientov za účelom umiestnenia a zabezpečenia liečby detským pacientom vo veku od 16 - 18 rokov. Súčasťou tohto príkazu bola povinnosť zabezpečiť konziliárnu starostlivosť o detských pacientov zo strany detského psychiatra a zamedzenie kontaktu detských pacientov s dospelými pacientmi prostredníctvom zvýšeného dohľadu zo strany personálu.

Od doby vydania a skončenia platnosti príkazu ministra sa krízová situácia v oblasti poskytovania ústavnej zdravotnej starostlivosti v odbornom zameraní detská psychiatria nezlepšila a počet pacientov, resp. detí, ktoré si vyžadujú poskytovanie ústavnej zdravotnej starostlivosti v odbornom zameraní detská psychiatria stále narastá. Slovenská republika je teda v situácii, kedy buď nebude deťom poskytovaná zdravotná starostlivosť v odbornom zameraní detská psychiatria, z dôvodu nedostatku detských psychiatrov a lôžkových kapacít, alebo im bude poskytovaná prostredníctvom ich umiestňovania na oddelenia pre dospelých pacientov, ktoré je dočasným riešením krízovej situácie. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky konzultovalo možné riešenia tejto krízovej situácie s odbornými spoločnosťami, ktoré sa zhodli na tom, že dočasné riešenie v podobe umiestňovania detí na oddelenia pre dospelých pacientov je lepším riešením, ako keby týmto deťom nemohla byť poskytnutá zdravotná starostlivosť vôbec, resp. s veľmi dlhými čakacími dobami. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky sa na základe uvedeného rozhodlo pre zákonnú reguláciu tohto dočasného riešenia, ktorá bola pretavená do návrhu zákona č. 578/2004 Z. z. s predpokladanou účinnosťou od 01.01.2025 v nasledovnej podobe:

„pri poskytovaní jednodňovej zdravotnej starostlivosti alebo ústavnej zdravotnej starostlivosti zabezpečiť hospitalizáciu pacientov, ktorí dovŕšili vek 15 rokov a nedosiahli plnoletosť, oddelene od dospelých pacientov umiestnením na samostatnej izbe so zvýšeným dohľadom, ak sa takéto umiestnenie realizuje.“

Okrem uvedeného dôjde aj k navýšeniu lôžkovej kapacity oddelení detskej psychiatrie, aktuálne prebieha za týmto účelom rekonštrukcia Kliniky detskej psychiatrie NÚDCH v Bratislave (z kapitálových výdavkov) a Oddelenia detskej psychiatrie v Martine (z finančných prostriedkov Plánu obnovy a odolnosti).

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky taktiež otvorilo rezidentské štúdium zamerané na podporu špecializačného štúdia zdravotníckych pracovníkov a na doplnenie a stabilizáciu stavov kvalifikovaných zdravotníckych pracovníkov v systéme zdravotníctva aj pre špecializačný odbor detská psychiatria. Prostredníctvom rezidentského štúdia dôjde k navýšeniu počtu detských psychiatrov v rámci Slovenskej republiky, avšak potrvá nejaký čas, kým bude ich vzdelávanie ukončené. **K bodu č. 241 - VK bodu č. 241 - Výbor CPT odporúča, aby vedenie Psychiatrického oddelenia a Psychiatrickej liečebne Nemocnica s poliklinikou sv. Barbory Rožňava, ako aj v iných psychiatrických zariadeniach v Slovenskej republike, zabezpečilo, aby využitie pomoci polície bolo krajným prostriedkom. Výbor CPT by tiež rád získal potvrdenie, že zásahy polície v rožňavskej nemocnici sa teraz zaznamenávajú do registra udalostí.**

Psychiatrické oddelenie a Psychiatrická liečebňa Nemocnice s poliklinikou sv. Barbory Rožňava, a. s. (ďalej len „psychiatrické oddelenie v Rožňave“) uviedlo, že využitie pomoci aktívnej účasti polície pri liečbe agresívnych psychiatrických pacientov je u nich považované za krajný prostriedok. Každá využitá pomoc polície, ak je potrebná, je zaznamenávaná v centrálnom registri nežiaducich udalostí – v systéme CIRS.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky o uvedenom opatrení poučí všetky psychiatrické zariadenia.

K bodu č. 245 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zlepšenie životných podmienok na oboch navštívených psychiatrických oddeleniach, aby:

- **výzdobe izieb pacientov sa venovala náležitá pozornosť, aby sa zabezpečila vizuálna stimulácia. Personál by mal povzbudzovať najmä chronických pacientov, aby si prispôbili a vyzdobili svoje izby;**
- **všetci pacienti by mali mať k dispozícii osobný uzamykateľný priestor, v ktorom si môžu uložiť svoje veci, a**
- **všetkým pacientom by sa malo pravidelne pripomínať a odporúčať, aby nosili vlastné oblečenie.**

Psychiatrické oddelenie v Rožňave uviedlo, že vizualizácia izieb a chodieb je zlepšená aj za pomoci pacientov. Pacientom sa odporúča a pripomína nosenie vlastného oblečenia, pracujú na tom, aby všetci pacienti mali svoje oblečenie, ak je to možné.

Psychiatrické oddelenie v Rožňave uviedlo, že individuálne ukladacie priestory na uzamykanie na ošetrovacej jednotke akútnej psychiatrie nie je z bezpečnostných dôvodov možné zaviesť.

Psychiatrické oddelenie Nemocnice sv. Cyrila Metoda Bratislava (ďalej len „psychiatrické oddelenie v Bratislave“) uviedlo, že výzdobe patientskych izieb venujú náležitú pozornosť, výzdoba je menená podľa ročného obdobia / podľa sviatkov a tradícií/ , snažia sa zakomponovať vytváranie jednotlivých častí výzdoby do ergoterapeutických aktivít oddelenia. Osobný uzamykateľný priestor pre pacientov sa im zatiaľ nepodarilo získať, na tejto povinnosti budú v období nasledujúceho roka pracovať. Za týmto účelom majú v pláne žiadať riaditeľstvo nemocnice o zakúpenie a montáž zámkov do aktuálne používaných skríň. Pacienti na oddelení môžu od založenia oddelenia v roku 1997 nosiť vlastné domáce oblečenie

K bodu č. 246 - Na psychiatrickom oddelení v Rožňave boli hygienické zariadenia umiestnené na chodbách. Na oddelení 3B nebolo možné zamknúť dvere do kúpeľne zvnútra. Keďže sprchy boli spoločné pre mužov a ženy, pacienti sa tak pri ich používaní dostávali do mimoriadne nepríjemnej pozície. Na tento nedostatok bolo vedenie nemocnice upozornené na konci návštevy a Výbor CPT verí, že tento nedostatok bol odstránený.

Psychiatrické oddelenie v Rožňave uviedlo, že nedostatok, uzamknutie dverí do kúpeľne zvnútra, bol odstránený. Zámky dverí v hygienických priestoroch boli rekonštruované, pacient sa môže zvnútra zamknúť a zároveň personál zvonku dvere odomknúť, ak je to potrebné. Súkromie pacientov je teda zabezpečené.

K bodu č. 248. – Na psychiatrickom oddelení v Bratislave napriek predchádzajúcemu odporúčaniu Výboru CPT umožniť každodenný prístup k vonkajšiemu cvičeniu, stále nebol zabezpečený vonkajší priestor. Za účelom nadýchania sa čerstvého vzduchu mohli pacienti vstúpiť na nezabezpečené balkóny oddelení nachádzajúcich sa na vyvýšenom prvom poschodí nemocnice, ale len ak to povolil lekár na základe individuálneho posúdenia a v sprievode zdravotníckeho personálu. Vedenie nemocnice informovalo delegáciu, že v minulosti požiadalo ministerstvo zdravotníctva o finančné prostriedky na vybudovanie zabezpečených balkónov, ale potrebné prostriedky sa im nepodarilo získať.

Vonkajší priestor pre pacientov sa psychiatrickému oddeleniu v Bratislave zatiaľ nepodarilo zabezpečiť. Problémom je rizikovosť uvedeného priestoru /nie je ohradený a nachádza sa pri malom miestnom jazere/. Okrem toho časť uvedeného pozemku nie je majetkom nemocnice ale patrí magistrátu hlavného mesta a podľa nových pravidiel by tento priestor nemali navštevovať pacienti nemocnice.

Pacienti na akútnom oddelení aj doliečovacom oddelení majú možnosť 30 minútového denného pobytu na čerstvom vzduchu v priestore balkóna oddelenia. Okrem toho pacienti s uvedeným voľnejším režimom môžu v doprovide príbuzných alebo personálu navštevovať počas 2 hodín denne areál nemocnice. Problémom ostáva nezabezpečenie priestoru balkóna bezpečnostným výpletom. Na túto skutočnosť psychiatrické oddelenie v Bratislave opakovane upozorňovalo riaditeľstvo nemocnice, Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, ako aj dozorujúcu prokuratúru, keďže balkón sa nachádza na zvýšenom prízemí a v minulosti boli svedkami niekoľkých útekov a úrazov pacientov. Potrebné finančné prostriedky sa však nateraz nepodarilo získať. Psychiatrické oddelenie v Bratislave uviedlo, že by veľmi uvítali realizáciu opatrenia Výboru CPT v podobe navrhovaného zariadenia bezpečného dvora na vonkajšie cvičenie, ktorý by bol vybavený miestami na odpočinok a úkrytom pred nepriaznivým počasím pre pacientov.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky bohužiaľ v súčasnosti v investičnom pláne neeviduje žiadosť o finančné prostriedky na vybudovanie zabezpečených balkónov zo strany Nemocnice Bratislava. Je však možné, že v minulosti Psychiatrické oddelenie v Bratislave zaslalo predmetnú požiadavku ako riešenie havarijného stavu balkónov. Pri udeľovaní finančných prostriedkov na riešenie havarijných stavov sa však predovšetkým uprednostňujú najmä havarijné stavy, ktoré by mohli spôsobiť zastavenie poskytovania zdravotnej starostlivosti, ako napr. nevyhnutné prístrojové vybavenie alebo nevyhovujúce priestory najmä pre pacientov. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky ďalej preverilo, že Nemocnici Bratislava za posledné tri roky neboli pridelené finančné prostriedky, lebo v rámci predkladania žiadostí o poskytnutie kapitálových výdavkov neeviduje pre psychiatriu v Nemocnici Bratislava takéto požiadavky.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky usmerní Nemocnicu Bratislava v presnom postupe pri podávaní žiadostí o pridelenie kapitálových výdavkov a pokúsi sa nájsť finančné prostriedky na realizáciu opatrení uložených zo strany Výboru CPT.

K bodu č. 254 – Pokiaľ ide o odbornú prípravu v oboch navštívených zariadeniach, priebežné vzdelávanie zdravotníckeho personálu bolo zabezpečené prostredníctvom povinných online kurzov. Niektoré školenia sa týkali deeskalačných techník, ale v súvislosti s používaním obmedzovacích prostriedkov sa zamestnancom neposkytlo žiadne osobitné školenie. Toto je potrebné napraviť. Zdravotnícky personál by sa mal zúčastňovať na osobných školeniach v súvislosti s oboma témami, pretože si vyžadujú precvičovanie v reálnych situáciách. Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, že všetok personál bude mať primerané počiatočné a priebežné školenie o používaní obmedzovacích prostriedkov a vo všeobecnosti o prevencii a zvládaní agresívneho správania pacientov so psychickými poruchami.

Psychiatrické oddelenie v Rožňave uviedlo, že v súčasnosti u nich prebieha školenie v deeskalačných technikách, ktorého sa zúčastňuje všetok personál psychiatrie.

Psychiatrické oddelenie v Bratislave uviedlo, že v dohľadnej dobe plánujú zorganizovať pre personál oddelenia ďalšie priebežné školenia o používaní obmedzovacích prostriedkov a vo všeobecnosti o zvládaní agresívneho správania pacientov so psychickými poruchami.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky akreditovalo dva študijné programy sústavného vzdelávania pre odborníkov z oblasti duševného zdravia - „Manažment agresivity a porúch správania v psychiatrii pre lekárov, sestry, zdravotníckych asistentov – praktické sestry, psychológov a zdravotníckych záchranárov“ a „Manažment agresivity a porúch správania v psychiatrii pre sanitárov, neodkladná podpora životných funkcií“, ktoré predstavujú vzdelávanie v oblasti deeskalačných techník pre odborníkov z oblasti duševného zdravia. Vzdelávanie v uvedených študijných programoch bude realizované ako simulačné vzdelávanie, ktoré predstavuje inovatívny prístup vo vzdelávaní budúcich lekárov, psychiatrov a ďalších zdravotníckych pracovníkov, pôsobiach v oblasti duševného zdravia. Ide o metódu, ktorá umožňuje sebakúsenosť, získanie praktických skúseností a zručností, ich tréning v bezpečnom prostredí a pokojnej atmosfére. Umožní nielen si vyskúšať to, čo prináša klinická prax, ale najmä robiť chyby, ktorým sa je následne v klinickej praxi možné vyhnúť. Za účelom realizácie tohto vzdelávania došlo k vybudovaniu simulačného centra na psychiatrickej klinike Lekárskej fakulty Univerzity Komenského, Univerzitnej nemocnice Bratislava v Nemocnici Staré Mesto.

V rámci návrhu zákona č. 578/2004 Z. z. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky ustanovilo, že „Použitie obmedzovacieho prostriedku môže vykonať len zdravotnícky pracovník pravidelne školený v používaní obmedzovacích prostriedkov a miernejších spôsobov zvládnutia situácie. Zdravotníckemu pracovníkovi pri použití obmedzovacích prostriedkov v nevyhnutnom prípade poskytne asistenciu a ochranu osoba na tento účel určená poskytovateľom ústavnej starostlivosti, ktorá je pravidelne školená v asistencii pri používaní obmedzovacích prostriedkov a miernejších spôsobov zvládnutia situácie.“ a zároveň zaviedlo pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti povinnosť „zabezpečiť vzdelávanie a pravidelné preškolenie zdravotníckych pracovníkov a osôb určených poskytovateľom ústavnej zdravotnej starostlivosti o používaní obmedzovacích prostriedkov a miernejších spôsoboch zvládnutia situácie.“. V súvislosti s návrhom zákona č. 578/2004 Z. z. dôjde aj k novele vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 358/2023 Z. z., v rámci ktorej budú zadefinované náležitosti vzdelávania o používaní obmedzovacích prostriedkov a miernejších spôsoboch zvládnutia situácie. (Pozn. miernejším spôsobom zvládnutia situácie je deeskalácia).

K bodu č. 259 - Výbor CPT by rád získal aktuálne informácie o prijatí terapeutického pedagóga a o aktivitách ponúkaných pacientom hospitalizovaným na oddelení A psychiatrickom oddelení v Bratislave.

Psychiatrické oddelenie v Bratislave uviedlo, že k výhrade Výboru CPT o nutnosti rozšírenia terapeutických aktivít oddelenia pristúpili zodpovedne a už od februára 2024 im bolo riaditeľstvom

nemocnice umožnené realizovať canisterapiu. Nemocnicou zazmluvnený akreditovaný canisterapeut so svojím zverencom prichádza na oddelenie raz týždenne. V osobitnej miestnosti, za dodržania hygienických a bezpečnostných opatrení, navštívi pacientov ktorí majú záujem o uvedenú aktivitu. Canisterapia je okrem ich pracoviska realizovaná aj na dvoch psychiatrických klinikách (pozn. psychiatrické oddelenie v Bratislave patrí pod Univerzitnú nemocnicu Bratislava (UNB), ktorá má psychiatrické oddelenia ešte v nemocniciach v Starom meste a v Ružinove v rámci Bratislavy) a pre pacientov predstavuje vítané spiestrenie liečebného programu. Spolu s riaditeľstvom pracujú na výbere vhodného liečebného pedagóga, ktorý by posilnil ich terapeutický tím. Okrem toho v období posledného polroka zriadili v jednej nevyužívanej miestnosti doliečovacieho oddelenia pre pacientov rehabilitačnú miestnosť so stacionárnymi bicyklami, orbitrekom, a ďalšími posilňovacími pomôckami, ktoré pacienti denne využívajú. V období jari a leta na balkóne oddelenia mali zriadenú mini záhradu s bylinkami a pestrými kvetmi, o ktorú sa pacienti za asistencie ergoterapeuta denne starali.

K bodu č. 262 - Výbor CPT odporúča slovenským orgánom prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa vyššie uvedené príkazy týkajúce sa individuálnych písomných plánov liečby a účasti pacientov na ich liečbe a vypracovaní týchto plánov účinne dodržiavali v praxi, pokiaľ ide o pacientov vo všetkých psychiatrických nemocniciach v Slovenskej republike, kde sa tak ešte nedeje. Ďalej by individuálne liečebné plány pre psychiatrických pacientov mali byť multidisciplinárne.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky poučí všetky psychiatrické zariadenia o tomto opatrení, dôraz bude kladený na účasť pacientov pri tvorbe individuálnych liečebných plánov a na multidisciplinaritu.

Psychiatrické oddelenie v Rožňave uviedlo, že psychiatrická liečba je založená na individuálnom prístupe, každý pacient pri prijatí je nastavený na jemu primeranú farmakoterapiu, je zaradený podľa klinického stavu na psychoterapiu alebo ergoterapiu, aplikujú sa doplnkové programy ergoterapie. Individuálny prístup, režim je vypracovaný a je zaznamenaný v dekurzke.

Individuálny liečebný plán je možné stanoviť hlavne u klientov v domovoch sociálnych služieb, kde sú stabilizovaní, v prípade Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky ide o akútne a subakútne stavy, kde sa ten klinický obraz mení zo dňa na deň a liečba sa prispôsobuje aktuálnemu klinickému obrazu, takže nie je reálne, aby bol pri prijatí nastavený plán na celý týždeň.

Psychiatrické oddelenie v Bratislave uviedlo, že v súčasnosti pracujú na intenzívnejšej inkorporácii pacientov do vytvárania individuálnych liečebných plánov, na ktorých sa denne podieľajú okrem lekárov, aj psychológovia oddelenia a rehabilitačná sestra. Liečebné plány prehodnocujú dva razy denne na pravidelných pracovných poradách, za účasti pracovníkov oddelenia vrátane stredného zdravotníckeho personálu.

K bodu č. 265 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, že sa EKT bude na psychiatrickom oddelení v Rožňave, ako aj vo všetkých psychiatrických nemocniciach v krajine používať v prísnom súlade s národnými usmerneniami o EKT.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky zrealizuje klinické audity v psychiatrických zariadeniach za účelom kontroly dodržiavania Štandardného diagnostického a terapeutického postupu pre Komplexný manažment pacienta podstupujúceho elektrokonvulzívnu terapiu..

V psychiatrickom oddelení v Rožňave sa EKT používa na ich pracovisku zdanlivo často preto, že majú v liečebni najmä rezistentné stavy, ak sa pacient prelomí na farmakoterapii, nie je dôvod používať EKT. Deň po prijatí sa EKT neaplikuje.

V súvislosti s informáciami uvedenými v Správe CPT uviedlo Psychiatrické oddelenie v Rožňave, že deň po prijatí do liečebne sa aplikovala u jedného pacienta EKT, ale predtým bol ten pacient hospitalizovaný na akútnom oddelení v inej nemocnici 24 dní a ukázalo sa, že farmakoterapia neprelomila jeho klinický obraz, teda pretrvávalo jeho dezorganizované správanie a neschopnosť

zaradiť sa ani do bazálneho denného fungovania. Zdôraznili, že majú v liečebni (100 lôžok) prekladom z iného pracoviska pacientov, ktorí sa prejavia ako rezistentní, a im aplikujú EKT. Avšak ak sa títo pacienti prelomia v klinickom obraze na farmakoterapii, nie je dôvod na EKT. Okrem toho Psychiatrické oddelenie v Rožňave považuje za podstatné rozlišovať aké diagnózy dominujú na jednotlivých pracoviskách, sú pracoviská, kde akútne psychózy, akútne organické psychosyndrómy takmer nemajú, takže počet EKT sa môže prepočítať podľa spektra diagnostického obsadenia oddelenia. **K bodu č. 268 - Pokiaľ ide o EKT, Výbor CPT sa domnieva, že podmienky a postupy podávania liečby bez súhlasu pacienta by mali byť jasne a prísne vymedzené zákonom a podrobne opísané v platných vnútroštátnych usmerneniach v zmysle vyššie uvedených zásad. Výbor CPT preto odporúča, aby sa právne predpisy zodpovedajúcim spôsobom zmenili a doplnili a aby sa národné usmernenia prehodnotili tak, aby obsahovali presnejšie informácie o prípadoch, v ktorých sa EKT môže podať bez súhlasu.**

Ministerstvo zdravotníctva SR bude v roku 2025 revidovať štandardný diagnostický a terapeutický postup upravujúci EKT liečbu s názvom „Komplexný manažment pacienta podstupujúceho elektrokonvulzívnu liečbu“. V rámci tejto revízie budú jasne špecifikované prípady, v ktorých bude možné podať pacientovi liečbu bez jeho informovaného súhlasu.

K bodu č. 270 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia, a to aj na legislatívnej úrovni, na zabezpečenie toho, aby sa vždy, keď pacient náhle a neočakávane zomrie v psychiatrickej nemocnici, vykonala pitva, pokiaľ nie je jasná diagnóza smrteľného ochorenia lekár pred smrťou zistil, že ich smrť spôsobila choroba. Aby sa predišlo akémukoľvek možnému konfliktu záujmov, toto posúdenie by mal vykonať lekársky orgán nezávislý od nemocnice.

Podľa aktuálne platnej legislatívy, pitvu nariadi Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou alebo prehliadajúci lekár na základe prehliadky mŕtveho tela, ak je potrebné určiť, či bola zdravotná starostlivosť poskytnutá správne, alebo z iných dôvodov. Pitvu môže nariadiť aj na žiadosť blízkej osoby zomrelého.

Pitva sa nariaďuje pri úmrtí osoby v zdravotníckom zariadení na overenie choroby alebo liečebného postupu, v súvislosti s operačným zákrokom a anestéziou, pri podozrení na iatrogénne poškodenie, pri podozrení na prenosné ochorenie, kontamináciu rádioaktívnymi látkami, náhlom a neočakávanom úmrtí, po odbere orgánov alebo pred odberom tkaniva alebo buniek, pri podozrení z nesprávneho postupu pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, priemyselnej alebo inej otrave, pracovnom úraze, dopravnej nehode, násilnom úmrtí vrátane samovraždy, úmrtí v zariadení na výkon väzby, trestu odňatia slobody alebo v detenčnom ústave, a po začatí poskytovania zdravotnej starostlivosti lekárom rýchlej lekárskej pomoci.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky podnikne kroky na zosúladenie výkonu praxe s platnou legislatívou.

K bodu č. 273 - Novela zákona č. 495/2022, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o zdravotnej starostlivosti vyžaduje, aby každé zariadenie polročne predkladalo Ministerstvu zdravotníctva štatistické údaje o používaní obmedzovacích prostriedkov. Prvé údaje malo ministerstvo dostať okolo 30. januára 2024. Výbor CPT by chcel od slovenských orgánov dostať dve správy predložené od nadobudnutia účinnosti novelizovanej legislatívy o používaní obmedzovacích prostriedkov.

V súčasnosti prebieha spracovávanie zozbieraných údajov o používaní obmedzovacích prostriedkov do prezentateľných výstupov. Po jeho ukončení zašle Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky výstupy za rok 2023 a za rok 2024 Výboru CPT.

K bodu č. 275 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa ochranné lôžka (sieťové posteľe) skutočne vyradili z prevádzky vo

všetkých psychiatrických nemocniciach v Slovenskej republike najneskôr do 1. januára 2025. Okrem toho by Výbor CPT rád dostal informácie o opatreniach prijatých na posilnenie menej reštriktívnych prostriedkov bezpečnej starostlivosti o pacientov, ktorí predstavujú hrozbu pre seba a/alebo pre iné osoby.

V priebehu mesiacov december 2023 a január 2024 požiadalo Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky všetky psychiatrické zariadenia o vypracovanie a zaslanie plánu rušenia používania ochranných lôžok (sieťových postelí), resp. tzv. „stratégie redukcie počtu ochranných lôžok (sieťových postelí)“ (ďalej len „stratégia“), ktorej účelom bolo nastaviť časový harmonogram odstraňovania ochranných lôžok a ich nahrádzania inými alternatívami obmedzovacích prostriedkov. Pôvodným úmyslom Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky bolo vypracovať jednotnú stratégiu pre všetky psychiatrické zariadenia na Slovensku, avšak po konzultácii tejto myšlienky s členmi pracovnej skupiny ministra zdravotníctva k obmedzovacím prostriedkom a ich alternatívam v odbornom zameraní psychiatria a detská psychiatria, ktorí upozornili na to, že každé psychiatrické zariadenie má iné podmienky a rôzne druhy pacientov, z čoho vyplýva, že nie je možné vytvoriť jeden model stratégie, ktorý bude možné úspešne aplikovať vo všetkých psychiatrických zariadeniach, sme dospeli k záveru, že v predmetnej veci oslovíme štatutárov jednotlivých psychiatrických zariadení, ktorí predsa len najlepšie dokážu zhodnotiť možnosti toho ktorého ústavného zdravotníckeho zariadenia.

Všetky psychiatrické zariadenia si vypracovali a zároveň aj zaslali Ministerstvu zdravotníctva Slovenskej republiky stratégiu redukcie počtu ochranných lôžok/sieťových postelí (ďalej len „stratégia“), resp. časový harmonogram rušenia používania ochranných lôžok (sieťových postelí), ktorý obsahuje nasledovné informácie:

- časové obdobia v rámci roka 2024, v ktorých plánujú ochranné lôžka rušiť (po mesiacoch);
- počet ochranných lôžok, ktoré plánujú v danom časovom období zrušiť;
- alternatívne obmedzovacie prostriedky, ktorými plánujú zrušené ochranné lôžka nahradiť (napr. vybudovanie seklúznej miestnosti, fixačné popruhy, a pod.);
- v prípade, ak pristúpia k vybudovaniu seklúzných miestností, prípadne bezpečnostných oddelení (jednotiek), aj počet seklúzných miestností a časové obdobie kedy ich plánujú vybudovať.

Z obdržaných stratégií vyplýva, že všetky psychiatrické zariadenia ukončili používanie ochranných lôžok (sieťových postelí) k 31.12.2024.

Okrem uvedeného Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky v rámci návrhu zákona č. 578/2004 Z. z., zavádza „zákaz používať ochranné lôžko od 1. januára 2025“, „povinnosť zabezpečiť, aby sa v zariadení ústavnej starostlivosti nenachádzali ochranné lôžka“ a „pokutu vo výške 22 000 eur poskytovateľovi ústavnej zdravotnej starostlivosti, ktorý nezabezpečí odstránenie ochranného lôžka alebo používa ochranné lôžko po 1. januári 2025“.

Popis modernejších a vhodnejších alternatív k ochranným lôžkam je obsiahnutý v publikácii s názvom „Používanie obmedzovacích prostriedkov v psychiatrii“, ktorú vypracovala a dňa 03.06.2024 schválila pracovná skupina k obmedzovacím prostriedkom a ich alternatívam v odbornom zameraní psychiatria a detská psychiatria.

K bodu č. 286 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, aby psychiatrické oddelenie v Rožňave, ako aj ostatné psychiatrické nemocnice v Slovenskej republike, vypracovali písomné usmernenia o používaní opatrení obmedzujúcich pohyb. V takýchto usmerneniach by malo byť jasne uvedené, ktoré opatrenia obmedzujúce pohyb sa môžu použiť, za akých okolností sa môžu použiť, potreba preventívneho posúdenia rizika a preskúmanie menej reštriktívnych alternatív. Mali by tiež obsahovať časti o zapojení a konzultáciách s rôznymi kategóriami zamestnancov pred ich použitím, lekárskom predpise a

ošetrovateľskej starostlivosti. Fixačné pásy na stoličke sa používajú na zamedzenie pádov u pacientov, ktorí sú polohovaní a musia byť vysadení. U týchto pacientov použitie koženého pásu sa použije ako preventívne opatrenie, max. na 30 min denne, táto skutočnosť je zaznamenaná v dekurse. Preventívne opatrenie tohto charakteru nezaraďujú medzi opatrenia obmedzujúce pohyb, obmedzovacie prostriedky.

Pracovná skupina k obmedzovacím prostriedkom a ich alternatívam v odbornom zameraní psychiatria a detská psychiatria zriadená pod ministrom zdravotníctva zapracuje používanie opatrení obmedzujúcich pohyb do odborného usmernenia k používaniu obmedzovacích prostriedkov, popísaného v bodoch 271., 274. a 285.

K bodu č. 291. – Výbor CPT opätovne odporúča slovenským orgánom, aby zabezpečili úplné uplatňovanie príslušných právnych ustanovení týkajúcich sa nedobrovoľnej hospitalizácie v praxi.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky považuje právnu úpravu nedobrovoľnej hospitalizácie za postačujúcu. V súčasnosti prebieha na odborných podujatiach určeným odborníkom z oblasti duševného zdravia, ako aj v rámci jednotlivých psychiatrických zariadení, vzdelávanie o ľudských právach pacientov, ktorého obsahom je aj tematika nedobrovoľnej hospitalizácie. Toto vzdelávanie realizuje Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, na základe uzatvoreného Memoranda o spolupráci, ktoré dňa 1. júla 2024 uzatvorilo s Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky, a ktorého predmetom je spoločné vytváranie a realizácia vzdelávacích aktivít pre odborníkov a odborníčky v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti zamerané na dodržiavanie základných ľudských práv a slobôd pacientov a pacientiek v procese poskytovania zdravotnej starostlivosti a odborníkov a odborníчок pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Zákonnosť postupu zariadení pri nedobrovoľnej hospitalizácii osoby v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti v odbornom zameraní psychiatria a detská psychiatria, spadá do dozorovej pôsobnosti prokurátora podľa § 18 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre (ďalej len "zákon o prokuratúre"). Podľa § 18 ods. 2 zákona o prokuratúre prokurátor vykonáva dozor v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas. Dozor v zariadeniach podľa § 18 ods. 2 zákona o prokuratúre prokurátor vykonáva prostredníctvom previerok zachovávania zákonnosti. V prípade zistenia nezákonnosti je prokurátor povinný využiť svoje oprávnenia vyplývajúce z § 18 ods. 3 písm. b), písm. c) zákona o prokuratúre.

Podľa § 18 ods. 3 písm. b), písm. c) zákona o prokuratúre prokurátor je povinný písomným príkazom ihneď prepustiť na slobodu osobu držanú v mieste uvedenom v odseku 1 alebo odseku 2 nezákonne bez rozhodnutia alebo v rozpore s rozhodnutím súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu, alebo písomným príkazom zrušiť rozhodnutie alebo pozastaviť vykonávanie rozhodnutia, príkazu alebo opatrenia orgánov vykonávajúcich správu miest uvedených v odseku 1 alebo odseku 2 alebo ich nadriadeného orgánu, ak sú v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom.

V roku 2023 bola na psychiatrickom oddelení v Rožňave vykonaná dozorujúcim prokurátorom v súčinnosti s komisárkou pre osoby so zdravotným postihnutím JUDr. Zuzanou Stavrovskou previerka dodržiavania zákonnosti, pri ktorej bolo zistené nezákonné držanie osoby v tomto zdravotníckom zariadení. Prokurátor bezodkladne vydal príkaz podľa § 18 ods. 3 písm. b) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre ihneď prepustiť na slobodu túto osobu, ktorá bola nezákonne, bez rozhodnutia súdu obmedzovaná na osobnej slobode.

V decembri roku 2023 Generálna prokuratúra Slovenskej republiky aj metodicky usmernila prokurátorov pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti a výkone previerok v zariadeniach

ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas (§ 18 ods. 1 písm. a), ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre), podľa ktorého má prokurátor pri každej previerke okrem iného, preskúmať aj:

- dodržiavanie zákonnosti v prípadoch prevzatia osoby do zariadenia ústavnej starostlivosti bez udelenia informovaného súhlasu a dodržiavanie zákonnosti v prípadoch odvolania informovaného súhlasu a obmedzenia osoby vo voľnom pohybe,
- použitie obmedzovacích prostriedkov a dodržanie postupu podľa § 9b zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti,
- dodržiavanie práv pacienta vyplývajúcich z ustanovenia § 11a zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti ,
- priestory zariadenia ústavnej starostlivosti, vzhľadnuť osoby v ústavnej starostlivosti, a ak je to možné, vykonať s nimi aj neformálny rozhovor.

Okrem uvedeného, Generálna prokuratúra Slovenskej republiky poukazuje i na Zhodnotenie o stave zákonnosti v zariadeniach vykonávajúcich ochranné liečenie a detenciu, ktoré bolo spracované v decembri 2024. Navyše, 24.01.2025 zorganizovala multilaterálne pracovné stretnutie v nadväznosti na závažné zistenia vyplývajúce z tohto zhodnotenia, obsahujúceho návrh legislatívnych opatrení. **K bodu č. 293 - Výbor CPT odporúča slovenským orgánom, aby prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby pacienti hospitalizovaní v psychiatrických nemocniciach mali prístup k písomným informáciám o svojich právach ako účastníkov konania. Musia tiež zabezpečiť, aby všetci nemajetní pacienti alebo ich zástupcovia boli o tejto možnosti informovaní a mohli využívať bezplatné právne zastúpenie. Výbor CPT ďalej opakuje svoje odporúčanie prijať opatrenia na zabezpečenie toho, aby opatrovníci ad litem vykonávali svoju úlohu účinne.**

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky má kompetenčný dosah na právnu úpravu regulácie poskytovania zdravotnej starostlivosti, a teda v tejto súvislosti na obsah vnútorného poriadku. V súvislosti s návrhom zákona č. 578/2004 Z. z. dôjde aj k novele vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 143/2023 Z. z., obsahom ktorej bude povinnosť poskytnúť pacientom informácie o procese nedobrovoľnej hospitalizácie.

Problematika opatrovníctva bude riešená v komplexnej novele, ktorá je schválená v legislatívnom pláne vlády SR na rok 2025.

K bodu č. 294 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia, a to aj na legislatívnej úrovni, na zabezpečenie toho, aby sa súhlas s hospitalizáciou vyžadoval, a aby sa v prípade odmietnutia, takýto nesúhlas oznámil súdu. Výbor CPT ďalej odporúča, aby sa zaviedol systém, ktorý zabezpečí, aby pacienti, ktorí sú zastúpení opatrovníkom, mohli napadnúť rozhodnutie svojho opatrovníka v súvislosti s ich hospitalizáciou.

V psychiatrickom oddelení v Rožňave v prípade nedobrovoľného vstupu, ak má pacient zákonného zástupcu, sa jeho pobyt nenahlasuje súdu, ale vstup podpisuje jeho zákonný zástupca. Ak pacient nesúhlasí s hospitalizáciou, je zabezpečený priamy kontakt a diskusia pacienta s jeho opatrovníkom.

V psychiatrickom oddelení v Bratislave ak pacient, ktorý je obmedzený v spôsobilosti na právne úkony a má súdom prideleného opatrovníka, taktiež podpisuje informovaný súhlas s hospitalizáciou. V prípade jeho nesúhlasu /aj napriek súhlasu opatrovníka /, o uvedenej skutočnosti informujú miestny súd.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky plánuje v roku 2025 realizovať komplexnú opatrovnícku reformu, a to v plnej súčinnosti s Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky pri úprave právnych predpisov, ktoré sa nachádzajú v jeho gescii. V súčasnosti sa však právna úprava

informovaného súhlasu odvíja od úpravy opatrovníctva obsiahnutej v civilnom práve, a teda právna úprava informovaného súhlasu neobsahuje povinnosť vyjadrenia súhlasu/nesúhlasu s liečbou osoby, ktorá má zákonného zástupcu alebo opatrovníka. V prípade, ak je takéto vyjadrenie súhlasu/nesúhlasu súčasťou informovaného súhlasu, ide o iniciatívu konkrétnych psychiatrických zariadení. Odborná spoločnosť však vníma potrebu vyjadrenia postoja samotného pacienta, ktorý je zastúpený zákonným zástupcom alebo opatrovníkom, ako prospešnú v rámci liečebného procesu. **K bodom č. 302 a č. 305 - Výbor CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie vypracovania informačnej brožúry v jednoduchom a prístupnom jazyku, ktorá by bola poskytovaná a vysvetľovaná ústne novoprijatým psychiatrickým pacientom a ich rodinám a/alebo zákonným zástupcom vo všetkých psychiatrických zariadeniach v Slovenskej republike, a aby pacienti, ktorí nie sú schopní porozumieť informačnej brožúre, dostali primeranú pomoc. Mechanizmy podávania sťažností by mali byť pacientom prístupné a informácie o týchto mechanizmoch by mali byť obsiahnuté v uvedenej brožúre. Výbor CPT ďalej odporúča, aby slovenské orgány vyvinuli úsilie vysvetliť pacientom zrozumiteľným spôsobom otázky týkajúce sa poradia a postupu umiestnenia, v prípade potreby aj opakovane.**

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky vykonalo vo štvrtom kvartáli 2023 analýzu vnútorných poriadkov psychiatrických zariadení, z ktorej vyplynulo, že vo vnútornom poriadku zdravotníckych zariadení sú podľa § 1 písm. e) vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 143/2023 Z. z. uvedené podrobnosti o korešpondencii, o telefonovaní a o elektronickej komunikácii pacienta splnené u 97,4% psychiatrických zariadení a 2,6% psychiatrických zariadení nemá informácie uvedené vo vnútornom poriadku. Informácie sa týkajú dostupnosti komunikačných služieb, vrátane informácií o možnostiach, formách a spôsoboch korešpondencie, o možnostiach telefonovania a o možnostiach elektronickej komunikácie pacienta, vrátane wifi pripojenia. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky na základe zistení a záverov z faktického posúdenia prijatých vnútorných poriadkov psychiatrických zariadení prijalo opatrenia, ktoré boli v termíne k 16. aprílu 2024 vyhodnotené nasledovne: Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky zaslalo 18 psychiatrickým zariadeniam celkovo 4 výzvy so žiadosťou o aktualizáciu a dopracovanie vnútorných poriadkov v termíne 16. januára 2024, 13. marca 2024, 02. apríla 2024 a 10. apríla 2024., a k 16. aprílu 2024 boli od všetkých týchto psychiatrických zariadení doručené revidované vnútorné poriadky v zmysle platnej právnej úpravy.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky zohľadní uložené opatrenia týkajúce sa kontaktu pacientov s vonkajším svetom v pripravovanej novele vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 143/2023 Z. z. a upraví povinnosť pre psychiatrické zariadenia vypracovať v rámci obsahových náležitostí vnútorných poriadkov zásady používania mobilných telefónov na psychiatrických oddeleniach s usmernením denného prístupu k mobilnému telefónu, pokiaľ neexistujú závažné bezpečnostné kontraindikácie alebo ak neexistuje zákonný a odôvodnený príkaz lekára založený na individuálnom posúdení rizika alebo súdne rozhodnutie, ktoré by bolo opačné za účelom jasne stanovených a jednotných pravidiel používania mobilných telefónov pre pacientov a personál na oddelení.

Kontroly rozdielov vo vnútorných poriadkoch psychiatrických zariadení a pri plnení Koncepce humanizácie budú prebiehať v zmysle odpovede k opatreniu č. 303.

Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky sa bude usilovať o to, aby našlo možnosti a finančné prostriedky na to, aby boli vnútorné poriadky vypracované aj v ľahko čitateľnom jazyku.

